



د اداري فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې  
خپلواکه او گډه کمیټه

د کابل بانک د کرکيچ رپورت

کابل افغانستان

۱۳۹۱ عقرب ۲۵

## د کمیټې پیغام

نشو کولای چې د کابل بانک د سقوط اهمیت له اغراقه ډک وبولو. کابل بانک دبحرانی کیدو پرمهال د ملیونونو افغانانو په ژوند کې یوه مرکزی موسسه وه او د ډیرو وگړو لپاره د رسمی بانکي سیستم د لومړنۍ تجربې په توگه گڼل کیده.

کابل بانک په افغانستان کې د بانکي څانگو او خدمتونو د یوې پراخې شبکې په درلودلو سره د بانکي خدمتونو تر ټولو ستر برابر وونکی وو چې د افغانستان د جمهوري دولت لخوا یې د حکومتي کار کونکو د معاشاتو د یوې ډیرې ستړې برخې توزیع هم په غاړه درلوده. د بريالیتوب نشتوالی او ورپسې د دولت له خوا مالي مرستې د افغانستان د داخلي ناخالصو تولیداتو له پنځو تر شپږو سلنې بنسټونو دی چې د کابل بانک د یووالي کیدل په نړۍ کې دبانکي ناکامیو په لړ کې په تر ټولو ستره ناکامی اړوی.

د افغانستان پر هر وگړي به هغه سلگونه ملیونه ډالره چې د سپارښتونو د تضمین لپاره اړین دي او هغه لسگونه ملیونه ډالره چې د پایلو سره د مخامخ کیدو پر مهال ور ته اړتیا لید له کیري بار شي. دا پیسې په حقیقت کې د دولت کلني بودجه ده چې کیدای شوای د یوشمیر نورو لومړیتوبونو لپاره لکه ښوونې او روزنې، صحې خدمتونو او یا امنیت لپاره کارول شوی وای.

د کابل بانک کرکیچ باید تر پولې شرایطو پوری منحصر ونه گڼو ځکه چې د مالی او دولتي موسساتو له لوری د اعتماد کمښت ټولنیز ارزښت هم لری. نوموړی ارزښت په افغانستان کې د بريالیو موسسو د رامنځ ته کولو په موخه د دولت او نړیوالی ټولنی هڅی اغیزمنی کوی.

د دی موضوع د اهمیت سره سره هغه پېښی چې په کابل بانک کې رامنځ ته شوی او همدارنگه د دولت او نړیوالی ټولنی رول تر دی دمه په بشپړه توگه ندی بیان شوی او نه هم د دی پښو د بیا را منځ ته کیدو د مخنیوی په موخه د اړینو بدلونونو د تشخیص او د دی پېښو عاملینو ته دسزا ورکولو لپاره رغنده هڅه شوی.

د کابل بانک د کرکیچ په اړه د ټول پوښتنی د رپوټ موخه د کابل بانک د کرکیچ او د دولت د وړتیا او د نړیوالی ټولنی د هڅو په اړه د بشپړو توضیحاتو د ورکولو څخه عبارت ده. او همدارنگه د دی رپوټ بله موخه په راتلونکی کې د دی ډول پېښو د بیا را منځته کیدو د مخنیوی لپاره د عملی سپارښتنو وړاندی کول دی. د کابل بانک د کرکیچ په اړه ډیر پیژندل شوی موارد او سپارښتنی په افغانستان کې د ښه حکومت او اغیزمن عدالت په وړاندی د لا ډیرو سیستماتیکو ننگونو بنسټونو دی.

د کابل بانک څخه زده شوی درسونه باید په پراخه کچه عملی شی که نه نو تاریخ به یوځل بیا تکرار شی.

په درنښت

دراگو کاس

د اداری فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکه او گډه کمیټه

## مننه

د کابل بانک د کرکیچ په اړه د پیچلو مسایلو په اړه دیوه کره رپوټ را غونډول د یوه کس په واسطه ناشونې کار دی. د کابل بانک په اړه ټول پوښتنه د اداری فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې د خپلواکې او گډې کمیټې د سکرټریت په هر اړخیزه پلوی او د نړیوال اقتصاد او بانکداری د متخصصینو په لنډ مهاله مرسته ترسره شوی ده.

تر پنځلسو ډیرو کسانو د کورنې او نړیوالو حقوق پوهانو، د اقتصاد د ډاکټرانو او د قانون د پلې کونکو مسولینو په گډون د دی قضیې د بیلابیلو اړخونو په ارزونه او څیړنه لگیا ول.

د کابل بانک د کرکیچ په اړه دا ډول یوه ټول پوښتنه ډیر زیات شمیر پوه کسانو او ادارو ونډې اخیستو او همکارۍ ته اړتیا لری. د کابل بانک په اړه ټول پوښتنه دیو شمیر اشخاصو او ادارو په مرسته تر سره شوی چی لاندې یې نومونه لیکل شوی دی:

ای.اف فرگوسن (پرایس و اتر هوز کوپرز) AF Ferguson	انټرپول
په افغانستان کی د پانگی اچونی څخه د ملاتړ اداره AISA	د کابل بانکمتولی
نوی کابل بانک New Kabul Bank	د کابل بانک د تصفیې مدیریت
د افغانستان بانک DAB	د کابل بانک ځانگړی محکمه
د بریتانیاد نړیوالی پراختیا اداره DFID	د کابل بانک ونډی لرونکی
د کابل بانک پخوانی رئیس	کرال CROLL
د افغانستان بانک پخوانی رئیس	
د کابل بانک د پلټنې د کمیټې پخوانی رئیس	د مالیې وزارت
د مالی شخړو د حلولو کمیسیون	د ملی امنیت لوی ریاست
د افغانستان د مالی انتقالاتو او رپوټونو د شننې مرکز	د جمهوري ریاست مقام
د ملگرو ملتونو د سازمان وجهی صندوق	د سترو او سازمان شویو جرایموسره د مبارزې اداره
	نړیوال بانک World Bank

د څارنې او ارزونې کمیټه (MEC) په ځانگړی توگه ليواله ده تر څو د کابل بانک د تولیدی پلټنې څخه چی دکرول په واسطه تر سره شوی وه، او د رپوټ د حسابداری د برخو لپاره چی په پراخه توگه پری اتکا شویده قدردانی وکړی.

په خواشینې سره یو لړ شمیر ادارو په ټول پوښتنه کی له گډون څخه ډډه وکړه چی تر ټولو مهمه اداره د څار ستره اداره ده. سره لدی چی دی ادارو گډون ونکړ بیا هم کمیټې وکولای شول تر څو د ټولو شته تشو د ډکولو لپاره کافی معلومات ترلاسه کړی.

هیله ده چی دا سازمانونه زموږ د ټول پوښتنې پایلی جدی وبولی.

## لړلیک

0

- 1 د کمیټې پیغام.....
- 2 مننه.....
- 7 د متن لنډ یز : .....
- 7 د کابل بانک اهمیت.....
- 7 په افغانستان کې د بانکدارۍ مفهوم.....
- 8 د کابل بانک ناقانونه کړنې.....
- 9 مقرراتې او څیړنیزو هڅو کې ناکامی.....
- 10 د کابل بانک خپلواک څیړونکي.....
- 11 په کابل بانک کې د لمرنیو درغلیو رپوټونه.....
- 11 د کابل بانک غیرې قانوني کړنو بڼکاره کیدل او د څارنې او پلټنې برخو ته خبر ورکول.....
- 12 د کابل بانک د کرکیچ بڼکاره کیدل او د امانت کیښودونکو غبرگون.....
- 12 د ملي او نړیوالو سازمانونو غبرگون.....
- 13 تصفیه او د غلا شوی پانګې بیرته لاسته راوړل.....
- 14 د قانون د پلي کوونکو او د هغوی پورې اړوند اورگانونو غبرگون.....
- 15 دستری محکمې له خوا خانګړی محکمه.....
- 16 د سمونو په اړه د دولت ژمنی.....
- 16 سپارښتنی.....
- 17 I. پیژندنه.....
- 17 الف) د کابل بانک اهمیت.....
- 18 ب) د فساد پر وړاند د څارنې او ارزونې د خپلواکۍ او ګډې کمیټې (MEC) څخه غوښتنه.....
- 18 ج) د اداری فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکه او ګډه کمیټه څوک دی؟.....
- 19 د) عمومی ټول پوښتنه څه شی ده.....
- 19 II. کړنې او زیرمی.....
- 19 الف -اوله مرحله - د رښتیا پیدا کول.....
- 20 ب- دوهمه مرحله -د سپارښتنو جوړول.....
- 20 ج) د کړنلاری طرح.....
- 21 واقعیتونو ته کتنه.....
- 21 الف- د بانکدارۍ مقرراتو ته کتنه.....
- 21 په افغانستان کې د بانکونو جواز صادرول.....
- 21 مقرراتو ته کتنه.....
- 21 دکابل بانک دجواز صادرول.....

22	د کابل بانک د نمایندگیو جواز
23	ج. د کابل بانک اداره
23	د کابل بانک ونډه لرونکی
24	د اداری پلاوی غړو ته کتنه
25	د کابل بانک پلټونکی پلاوی
25	د کابل بانک مدیره پلاوی
26	د کابل بانک دپلټنې کمیټه
27	د کابل بانک صلاحیت لرونکی پلاوی
27	د. دب بانک د کړنو مقرراتی اړخونه
27	د ونډه لرونکو پیژندگلو
27	اړوندو کسانو ته پورونه
28	د هغو پورونو کموالی چه دمقرراتی پانگه ټاکل شوی حد نه تجاوز وکړی
28	د پیسو د مینځلو په اړه تورونه
28	ه. د کابل بانک کرنی
28	د پورونو د کتاب طرحه
28	د پورونو د دوسیه منخته راوړل
29	د پور پیسو ته لاس رسی
30	د شاهین صرافی
30	نوری غیر قانونی لیردونی
30	مصارف، د گمارنی گټی او اړونده تجارتونه
31	د پانگی مصارف
32	سیاسی برخه اخیستنه
32	و) دافغانستان بانک : راپور ورکول، څارنه او کرنی
32	رپوت ورکول:
32	اجراینوی تدبیرونه او څارنه
33	په کابل بانک کی څارنه او پلی کونه
38	نور پیدا شوی نیمگړتیاوی
38	ز. د افغانستان د مالی انتقالو او رپوتونو د شننی مرکز (FINTRACA)
38	پرمقرراتو باندی بیا له سره کتنه
40	کابل بانک
40	ح. د بهرنیو پلټونکو او د نړیوالو مالی شرکتونو رول
40	د کابل بانک پلټونکی
42	د افغانستان بانک مالی سلاکاران

- 43 ..... (ط.) نور څارنیز اورگانونه.....
- 43 ..... د ملي امنیت ریاست.....
- 44 ..... د څار ستره اداره (High Office of Oversight - HOO).....
- 44 ..... (ی.) کرکیچ او د هغې په وړاندې غیرگون.....
- 44 ..... په کابل بانک کې د ستونزو لومړني نښې.....
- 45 ..... د کیسه پیل، د واشنگټن پوسټ د لیکنې په وړاندې غیرگون چې د کرکیچ سبب وگرځید.....
- 47 ..... متولیت.....
- 47 ..... د بانک په کرنو باندې واک راوستل او ورڅخه څارنه.....
- 47 ..... د بانک د وضعیت ارزونه او پانګې ته د وارد شوو ټولو زیانونو په اړه پلټنه.....
- 48 ..... د متولیت طرحه.....
- 48 ..... د متولیت څخه وروسته - د بانک د ناکامې پېښې ته رسېدنه.....
- 49 ..... د نړیوالې ټولنې غوښتنې د دولت د هڅو په اړه.....
- 50 ..... ټولیزه پلټنه - دولت لمرنې غوښتنه لاس ته راوړی.....
- 50 ..... د تصفیې مدیریت - دولت بالاخره دوهمه غوښتنه لاس ته راوړی.....
- 51 ..... د کابل بانک د کرکیچ د پلټنې او څیړنې کمیسیون - دولت د دریمې غوښتنې د لاس ته راوړنو په تلاش کې.....
- 52 ..... ک.) د پورونو او شتمنیو د لاس ته راوړلو لپاره هڅی.....
- 52 ..... څوک څومره پور وړیدی؟.....
- 52 ..... د پیسو د بیرته لاس ته راوړلو لپاره باید کوم گامونه پورته شی؟.....
- 52 ..... د پور د گټه اخستونکو څخه د پیسو لاس ته راوړل.....
- 53 ..... د شتمنیو لاس ته راوړنه.....
- 54 ..... د نوی کابل بانک خرڅلاو به وکړی شی بیا لاس ته راوړنو کې مرسته وکړی.....
- 54 ..... ل) د کابل بانک د تصفیې ادارې ته د پورونو لاس ته راوړلو کی ننگونې.....
- 54 ..... ورتې.ا.....
- 55 ..... د نړیوالو مرستو د غوښتنو نشتوالی.....
- 55 ..... دمالی شخړو د حل کمیسیون په وړاندې ننگونې.....
- 55 ..... سیاسي لاس وهنی.....
- 56 ..... م) د کابل بانک د کرکیچ په اړه د جزایي عدالت غیرگون.....
- 56 ..... څیړنې.....
- 57 ..... د منظمو جرمونو پر خلاف د مبارزې ځانکه (انگلستان) serious organized crime agency, UK.....
- 58 ..... جزایي صورت دعوی.....
- 58 ..... د کابل بانک په چارواکوباندې تورونه.....
- 59 ..... د افغانستان بانک د چارواکو پر ضد تورونه.....
- 59 ..... د تورنو کسانو په اړه یادونه.....

- 60 ..... نیونه او توقیف – دوی اوس چیرته دی؟
- 60 ..... ن. ( د سترې محکمې ځانگړې محکمه.
- 60 ..... کرنلاره
- 61 ..... اوسنی کرنی.
- 62 ..... س. ( د کابل بانک د نسکوریدلو څخه وروسته سمونونه
- 62 ..... د افغانستان بانک وړتیا
- 62 ..... پرمختللی پلټنه
- 63 ..... د اقتصادي جرمونو پر وړاندې د مبارزې تکلاره
- 64 ..... III. پایله ...
- 64 ..... ځانگړې مسئلې – ښه اداره، د مقرر وړتیا او څارنه
- 65 ..... سیستماتیک موضوعات – سیاسي مداخله او بڅېښه
- 66 ..... IV. سپارښتې.
- 66 ..... اداره
- 67 ..... مقرراتي چاپیریال
- 67 ..... څارنه او پلي کونه
- 67 ..... وړتیا
- 67 ..... مرسته / همکاري
- 68 ..... اداره
- 68 ..... رپوټ ورکونه
- 69 ..... د پورونو او بانکي پانگو دوسیې
- 69 ..... کرنی یا اریستل
- 69 ..... پلټنه او د قانون اریستل یا قانون پلي کول
- 70 ..... قضایي کرنی.
- 71 ..... لاس ته راوړنی (شتمنیو لاس ته راوړنی)
- 71 ..... د نوي کابل بانک پلورل
- 71 ..... څارنه او راپور ورکونه
- 72 ..... لمړی ضمیمه: د ټولیزې پوښتنې په اړه کمیټې ته رالیرل شوی وړاندیز
- 73 ..... دویمه ضمیمه: د کابل بانک د ټولیزې پوښتنې کارې لایحه
- 75 ..... ۳ یمه ضمیمه د پېښو لنډیز:
- 81 ..... څلورمه ضمیمه: د کمیټې تر ملاحظې لاندې اسناد

## د متن لنډیز :

### د کابل بانک اهمیت

کابل بانک د ملیونونو افغانانو د اعتماد وړ یوه موسسه وه چې لدې لارې یې خپل معاشونه تر لاسه کول او خپل پس اندازونه یې په همدغه بانک کې ساتل. د کابل بانک سقوط په لنډ مهالې کې د تولیدي گډوډۍ او پراخې ویرې لامل وگرځید خو پایلې یې په اوږد مهالې کې تر دې هم ډیرې ناوړه دي. لدې وروسته به کابل بانک د پام وړ مالی توان رامنځ ته کړی چې د دولت بودجه یې باید پر ځان ومنی او په پایله کې به یې افغانان له ډیرو اړینو خدمتونو او پروگرامونو څخه بی برخې شی. د دې مالی پیسو ډیره برخه به د یوشمیر مقتدرو افغانانو په جیب کې توی شی چې د افغانستان ملت او هیواد ته یې په ډیره بی اعتنایي سره دوکه ورکړیده.

په ملی کچه اقتصادي وده او د مالی بازارونو گټورتوب یو له بل سره په موازی توگه پر مخ روان دی. فعال او اغیزمن بازارونه د بهرنیو مالی سرچینو په واسطه د اقتصاد د پیاوړتیا، د پس اندازونو څخه د اغیزمنې گټې اخستنې او د پانگې اچونې او ودې د خوځښت لامل گرځي. کله چې یو مالی کرکیچ رامنځ ته کیږي د پام وړ زیان د ټولنی هوسایي او لاسته راوړنو ته ور اړوي.

د کابل بانک سقوط په افغانستان کې د یوه مالی کرکیچ د رامنځته کیدو لامل شو چې هیواد ته به ډیر درنده تاوانونه ورواړوي. همدارنگه دا کرکیچ پر یوه بی ثباته او ماتیدونکې مالی سیستم باندې د اعتماد د له لاسه ورکولو لامل گرځي. د دې ټول پوښتنې یوه اساسي موخه د افغانستان د مالی نظام د بیا رغاونې او د تولید باور د بیا را ژوندی کولو په بهیر کې د ونډې اخیستلو څخه عبارت ده. په داسې یوه بهیر کې د عامه پوهاوی د کچې لوړول ډیر اړین بریښي، او دا د ټولو ونډه لرونکو او دپالیسي د طرح کوونکو سره د لاسته راوړو تجربو په تامینولو کې یواځنی اصلی قوت شمیرل کیږي او په راتلونکې کې باید د ورته پېښو د را منځته کیدو د مخنیوي په موخه اړینې کړنې تر سره شی.

تر اوسه پورې د څو پر له پسې کلونو په اوږدو کې د درغلیو په تر سره کولو کې کابل بانک ته د اجازې ورکولو د څرنگوالي په اړه او همدارنگه دا چې ولی متقابل غبرگون ونه کولای شول له لاس څخه وتلی پیسې تر لاسه کړي او مرتکبین یې عدالت ته حاضر کړي، هیڅ ډول بشپړې څیړنې ندې تر سره شوي. د افغانستان د بانکي سیستم د یو شمیر ځانگړو جوړوونکو عواملو د شتوالي سره سره، د دې حالت لپاره تر ټولو غوره دلایل د افغانستان په حکومتي او عدلي نظام کې د ناکامې چارې او شاخصونه دي چې که فوراً ورته رسیدگی ونشي نو په نورو برخو کې به هم په خپله راڅرگندی شی.

### په افغانستان کې د بانکداري مفهوم

کابل بانک په کال ۱۳۸۳ کې هغه مهال تأسیس شو چې د افغانستان د بانکداري سکتور لا ډیر وروسته پاتې وو. د طالبانو د رژیم نسکوریدل په ۱۳۸۰ کال کې هیواد ته د پراخو نړیوالو مرستو د راتگ، د پراخو عامه خدمتونو او په بیلابیلو برخو کې د شرکتونو د رامنځ ته کیدو لامل وگرځید چې دې ټولو د خپلو فعالیتونو د تقویي لپاره بانکي خدمتونو ته ډیره اړتیا درلوده. مالی خدمتونو ته د تقاضا ډیرښت د دې صنعت د اغیزمن تنظیم او څارنې د ظرفیت څخه په پراخه کچه وړاندې ولاړ چې په پایله کې یې یوه اندازه زیانونه رامنځ ته کړل چې د کابل بانک د درغلي د قضیې عاملینو او ونډه لرونکو ورڅخه گټه پورته کړه.

د افغانستان د بانکداري قوانین د کابل بانک د درغلیو پر مهال په نسبي ډول تولیدي قوانین وو. د بانکداري قوانین په ۱۳۸۲ کال کې د ډیرو ښو نړیوالو تجربو پر بنسټ تصویب شول او مناسبو حکومتي جوړښتونو، عملیاتي غوښتنو، نقدی تناسب، څارنې او انفاذ ته یې لاره هواره کړه. سره لدې د بیلابیلو دلایلو له مخې لکه ټیټ ظرفیت، او سیاسي تداخل په واسطه دا قوانین په بشپړه توگه پلي نشول او کابل بانک ته یې فرصت ورکړ تر څو د درغلیو ډکو کړنو ته د ډیر زیات وخت لپاره دوام ورکړي.



پداسې چاپیریال کې چې د بانکدارۍ صنعت نوی را منځته شوی او د څارنې مقررات هم نوی ول، د کابل بانک بنسټ ایښودونکي او پخوانی رییس او د کابل بانک نورو مدیرانو او ونډی لرونکو د خپل ځان او د اړونده شرکتونو دیوی کوچنی ډلې د بدایني په موخه له بانک څخه ناوړه گټه پورته کړه. کابل بانک د امانت ایښودونکو او په مجموع کې د ټولو افغانانو په وړاندې د درغلي کره ترسره کړه. په افغانستان کې سیاسي حقایقو او کمزورو ادارو د دی ډول فعالیتونو لپاره به بشپړه توگه یو مناسب چاپیریال را منځته کړی و.

ددې څخه وړاندې هم د کابل بانک پخوانی رئیس او بنسټ ایښودونکی د مالي جرایمو له امله د روسیې تر جلب لاندې وو او و ورپسې یې په دوبي کې د ډیرو کلونو لپاره یوه صرافۍ، د امانت ایښودونکو د مالي وجهو نه د ناوړه گټې اخستنې د پروگرام د طرح کولوڅخه مخکې، اداره کوله. پخوانی رئیس په دوبي کې د ډیرو کلونو د تجربو په لاسته راوړلو سره د بانکدارۍ په ډگر کې د داسې غښتلو کسانو سره اړیکې ټینګې کړې چې په هند، پاکستان او متحده عربي اماراتو کې یې د بانکدارۍ په لوړو پوستونو کې کار کړی وو او د څو لسيزو تجربه یې درلوده. دغو کسانو د بانکدارۍ په رهبري او عملیاتي کړنو کې بشپړ فصاحت درلود او په دی بڼه بوهدیل چې له کتونکو سره د همکارۍ په اړه څه ډول اغیزمنی خبری وکړی.

### د کابل بانک ناقانونه کړنې

پر کابل بانک مسلطو ونډه لرونکو، بنسټیزو څارونکو او د بانک مدیرانو د پورونو د یوه کتاب په طرح کولو سره د پور ورکولو او اختلاس په یوشمیر پراخو او پیچلو کړنو لاس پوری کړ. دا عمل د دی لامل وگرځید تر څو کابل بانک د ۹۳۵ ملیونه ډالرو څخه، چې ډیری پېسې یې د امانت ایښودونکو وی، بی برخې شې. د نیابتی پور اخیستونکو لپاره ډپور د کتاب طرح کولو داسې شرکتونو ته، چې اسناد او مالي صورت حسابونه یې جعلی وو، لاره هواره کړه تر څو پورونه واخلې او بیرته دا پورونه تادیه نکړی، او له معلوماتي ټکنالوجی یې داسې گټه واخیسته چې کابل بانک ته لاره هواره کړی ترڅو دمالي صورت حسابونو یوه ټولگه د کتونکو د قانع کولو لپاره وساتي او له نورو څخه یې د بانک د وجهو د واقعی توزیعاتو د موندلو په موخه گټه واخلې. ونډه لرونکي، وگړي، اړونده شرکتونه او سیاسي پیژندل شوی څیری په دی قضیه کې ذینفع وو. د بانک د پورونو د کتاب دوه نوی سلنه او یا نږدې ۸۶۱ ملیونه ډالره د اړوندو ډلو (وگړو یا اړونده شرکتونو) په گټه اجرا شوی وو. د پنځه میلیونو ډالرو لومړنی پانگی پرته په پایله کې ټولی اخیستنې او د ونډی لرونکو لیردونی د کابل بانک له پیسو برابری شوی وی.

د کابل بانک د اعتباراتو څانګې (Credit Department) د ستر مشرتابه دلاربنوونی پر بنسټ نیابتی پور اخیستونکو ته حساب پرانستلی وو او همدارنګه تقویتی اسناد لکه غوښتنلیکونه، مالي صورت حسابونه او ثبت یې په جعلی توگه ترتیب کړی او د اسنادو د تصدیق په موخه یې له جعلی ټاپو څخه کار اخیستی وو. د افغانستان د حسابدارۍ شرکتونو لخوا یو زیات شمیر مالي صورت حسابونه په جعلی توگه ترتیب شوی ول چې په بنسکاره توگه یې انحصاری موخه دا وه چې د پورونو د دوسیو د پیاوړتیا لپاره له درغلیو ډک اسناد ترتیب کړی.

د یوه حساب تر پرانستلو وروسته به د پور وجهی (په ځینو مواردو کې حتی مخکې تر دی چې تقویتی اسناد ترتیب شې)، د سویفت د دروغجنو پیغامونو او هغو صورت حسابونو له لاری چې د کابل بانک د اعتباراتو د اداری له خوا به ترتیب کیدل، لیردول کیدی. نوموړی وجهی په حقیقت کې د هغو کسانو وی چې استفاده به یې ځنی کوله خو د کابل بانک مشرتابه به دا پیسې نغدی تر لاسه کولی او گټه به یې ورڅخه اخیسته. الکترونیکی لیردونی به په ظاهره له هیواده بهر عرضه کونکو ته او یا هم د نورو مشروع موخو لپاره تر سره کیدی. د دی نغډو پیسو یوه اندازه به د پامیر د هوایی کرښو په واسطه د کابل د نړیوال هوایی ډگر له لاری لیردول کیدی چې ټولی یې د کابل بانک د ونډی لرونکو ملکیت وی. د پورونو بیا ورکړه نادره تر سره کیده او په ډیرو مواردو کې به نوی پورونه د دی لپاره منځ ته راتلل تر څو د نورو پورونو د بیا ورکړی لپاره لاره هواره شې.

د کابل بانک د نورو پیسو څخه د پورونو د غیر قانوني ورکړې له لارې، چې له کچې زیاتو مصارفو، په اړوندو تجارتونو کې د پانګه اچونو، دروغجنو پانګې اچونو، دمعاشاتو یا کرایې مخکې له مخکې ورکړو، نا موجه یادښتونو، تجسمي کار کوونکو ته د ورکړل شویو معاشونو، د ملکیت فوق العاده لوړو بیعو او سیاسي همکارو څخه عبارت دی، په نا مشروع ډول گټه اخیستل شویده.

### مقرراتي او څیړنيزو هڅو کی ناکامی

په دغه ټوله موده کې کورنۍ او نړیوالو ادارو ته ډیر زیات وخت موجود وه تر څو دکابل بانک غولونکي هڅې کشف او مخنیوی یې وکړي. په کلی ډول باندې د بانکونو پر سر د څارنې ناکامی یو له هغه فکتورونو څخه دی چې اجازه یې ورکړي ترڅو په سلگونه میلیونه ډالر د افغانستان د لمړیتوبونو پرځای د ونډه لرونکو او د بانک د اداره کوونکو شخصي بانکي حسابونو او شخصي تجارتونو ته ولیرل شي.

د کرکیچ منځته راتګ په لومړي سر کې کله چې جواز نامه صادریدله هم تر سترگو کیده، د بیلګې په ډول د مدیرانو، د څارنې پلاوی او ونډه لرونکو شخصي، مالي او جرمیاسناد لکه څرنګه چې لازم ول څیړل شوی نه ول. د کابل بانک چلونکي په لمړي سر کې خپل سوداګریز پلان، اساس نامه او یوه اندازه ځانګړي مالي او شخصي اسناد وړاندې کړي ول تر څو د یو بنه مدیریت بنه او د خپلو څو لسیزو کړنیاو بانکي تجربې پکې ښکاره کړي. په هر ډول، د افغانستان بانک یوازی د پخواني رئیس پیاوړتیا څیړلې ده، ځکه چې نوموړیو اخیستوونکو ونډه لرونکيوه. د نورو ونډه لرونکو وړتیا دڅارنې لاندې ونه نیول شوه. ددی لپاره چې د نورو ونډه لرونکو اسناد و څیړل شي، د افغانستان بانک د دوی نومونه د ۱۳۸۳ کال د حمل په میاشت کې کورنیو چارو وزارت ته وسپارل، کوم چې بیا د ۱۳۸۳ کال د سنبله په میاشت کې د بانک د کار د پیل کیدو څخه څو میاشتې وروسته سپیڅلی و ارزول شول. دا جوته نه ده چې د اسنادو څیړل دکورنیو چارو وزارت له لور یوځمکه کړه ول ولې که په دی مرحله کې د جرمي اسنادو څیړنه شوی وی نو دابه ډیر اسانه نه وو چې د کابل بانک بنسټ ایښودونکي او پخواني رئیس روسیې څخه فراری او روسیه ته مطلوب وو، ځکه تر دغه وخته پوری دا معلومات د انټرپول له لیاری د کابل بانک د جواز د صادریدو څخه وروسته هم نه ول شریک شوی.

دکابل بانک غیري قانوني کړنې دجواز دلاس ته راوړلو څخه فورا وروسته تر سترگو کیدلې، لیکن قانون جوړونکو او پلی کوونکو اداروونه شو کولی چې په بنه توګه مداخله وکړي. په دغه وخت کې د افغانستان بانک ظرفیت ترڅو د بانکونو څخه څارنه وکړي په ډیره ټیټه کچه وه. تر ۱۳۸۶ کال پوری یعنی دوه کاله وروسته له دی چې کابل بانک جواز تر لاسه کړی وو کومه څارنه د بانکونو څخه سرته نه وه رسیدلې. ولې بیا هم د ۱۳۸۶ کال څخه تر ۱۳۸۹ کال د سنبلې تر میاشتې پوری د افغانستان بانک څلور عمومي پلټنې، درې ځانګړی پلټنې او څلور ځلې یې اصلاحی کړنې دکابل بانک په اړه سرته ورسولې.

دوامداره څارنيزو کړنو په دوامدار ډول ځینی او زیاتره تخطی لکه د بنی ادارې، د پورونو د دوسیو په هکله او د نوو د ونډه لرونکو د جلب په خاطر ځینی تشویقي حرکتونه معلوم دار کړي ول. خو هیڅ یو هم ډیپورتنيو هڅو څخه ونشوکلای چې په لوره کچه تیروتنې چې له یو پلوه د کابل بانک له خوا د درغلیو د پټولو پربنسټ او د بلی خوا هم د افغانستان بانک وړتیا ترڅو څیړنيز تخنیکونه و کاروي، پربنسټ منځ ته راغلی پیدا کړي. څه ناڅه تخطی او کومی در غلی چې په کابل بانک کې منځته راغلی دی پټی کړي. همدارنګه د افغانستان بانک دظرفیت د نه درلودلو له امله ونه شو کولای چې دغه درغلی معلومی او تشخیص کړي. سربیره پر دی، د اصلاحی کړنو د عملی کولو لپاره ډیرې هڅې د بانک د مداخلو سره مخامخ شوی او اجرات په دغه برخو کې سرته ونه رسیدل، لکه د افغانستان بانک مداخله ددی لپاره چې د نوو ونډه لرونکو دجلبولو لپاره د ځینی تشویقي ورکونو د پروګرام کچه محدوده کړي او همدارنګه د افغانستان د مالی انتقالاتو او رپورتونو د شننې مرکز (Financial Transaction and Reports Analysis Center of Afghanistan) له خوا نغدی جریمه، چې دغه یو هم د بانک له خوا اجرا نه شوی.

د افغانستان بانک کې د موجودو ظرفیتې تشو او هم یې د څارنې د اړینې کچې ترمنځ د تشو د ډکولو لپاره، ترڅو یو اړین مالی حقوقی او څارنیز پروگرام منځته راړی، د نړیوالې ټولنې مرستو ته اړتیا لرله. چې با الاخره دغه مرسته د په عمومي توگه د امریکا د متحده ایالاتو د پرمختیایي، اقتصادي ودې او بنی حکومتداری ادارې (USAID Economic Growth and Governance Initiatives) له خوا چې د ۱۳۸۴ څخه تر ۱۳۹۰ کال پورې یې کار دوام وموند، لاسته راغله. په هرډول دغه پروگرام ونه توانید ترڅو د افغانستان بانک کې وړتیا دی کچې ته ورسوی چې د کابل بانک درغلی پیدا کړی او هم یې و نه شو کړای چې د پلې کونکو شریکانو وړتیا لوړه کړی. بییرینګ پوائنټ (Bearing Point) او وروسته بیا دیلایت (Deloitte) و کولای شو تر څو درغلی کړنی کشف او په مناسبه توگه هغه برخې چې په دغه کړنو کې دخپلې دی و پلټی .

دکړنې بله برخه چې لرونکې د بعضی سپارښتنو دی چې د افغانستان بانکونه په ځانگړی توگه په کال کې یو واریايد تر څیرنی لاندی ونیول شی خو دا کارونشو. د کابل بانک پیل نه تر ختمه پوری څیرنه یې د دوه مشخصو شرکتونو له خوا سرته رسیدلی. اولین شرکت یې د الایټ گلف شرکت (Alloitte Gulf Ltd.) وه چې لومړی وختونو کې د افغانستان بانک لخوا د څیرنیز تجربی د نه درلودو له امله لغوه شوه چې کابل بانک بیا د کار کولو تصویب نامه د کی.پی.ایم.جی. (KPMG) شرکت نه لاسته راوړه مگر څو میاشتی وروسته یې د افغانستان بانک ته خبر ورکړ چې د کی پی ایم جی شرکت ته نور لاس رسی نه لری او یو ځل بیا د الایټ گلف شرکت (Alliate Gulf Limited) لپاره د اجازی په لټه کې شو چې بیا هم د افغانستان بانک لخوا دمنلو وړ ونه شمیرل شو. کابل بانک د بهللدو السایق د شرکت وړاندیز وکړ چې بالاخره په نتیجه کې ولیدل شو چې د مخکی څخه ډیر ځنډ شوی وه د اول کال پلټنو په خاطر لاس لیک شو. دغه لاسته راوړنی په نتیجه کې د افغانستان بانک دملاتړ وړ وگرځید چې د افغانستان بانک لومړی سر کی نوموړی شرکت د دوهم کال د پلټنو په خاطر ونه مانه خو په پای کې د کابل بانک لخوا د زیاتو معلوماتو په وړاندی کولو سره دمنلو وړ وگرځید.

د بهل لدو السایق شرکت د کابل بانک دیو ځانگړی پلټونکی په توگه تر هغی وخته پوری خپل چوپړ ته دوام ورکړ چې د افغانستان بانک ټولو بانکو ته دنده وسپارله تر څو یو ځانگړی څارونکی د پنځو لویو شرکتونو له جملی څخه چې د افغانستان بانک له خوا منظور شوی یو وگماری، چې وروسته بیا کابل بانک ای ایف فرگوسن (AF Ferguson) یو شرکت د پرایس وائر هوز کوپرز (Pricewaterhouse Coopers) تر سپوری لاندی د خدمتونو څخه گټه واخیسته چې دکابل بانک ځانگړی څیرنی روښانه کوی چې د کابل بانک مدیریت دمالی چارو مسؤل وو او پلټونکی شرکتونه د خپل قناعت په خاطر دهغه د حسابونو د ښه والی او د نظریو څر گندولو مسؤلیت لری. دکابل بانک یو پلټونکی هم ونه شوکولای چې د پام وړ لاسته راوړنی ومومی. دکابل بانک د مثبتو څرگندونو په هکله بانک د بانکداری قانون او پالسی څرگندی کړی. د دغو پلټنو پیل په څرگنده توگه د افغانستان بانک دکنتو په محال سرته رسیدلی دی چې ډیری سر غړونی د بانکداری دقانون څخه د کابل بانک تگ لاری روښانه کوی. همدارنگه د ویلو وړ ده چې د څیرنو رپوتونه سرته رسیدلی دی. د بهل لدو السایق په ذریعه لږ جزئیات نظر دهغی ته چې ای ایف فرگوسن په واسطه سرته رسیدلی دی په ځان کې لری. سره ددی هم ای ایف فرگوسن اضافی جزئیات د څو واری ترو او سره چې د زیاتی پلټنی ارزښت یې در لود، وړاندی نه کړل.

### د کابل بانک خپلواک څیرونکی

د پلټنی یو ډول دا هم دی چې باید د افغانستان بانکونه په کلنی ډول وپلټل شی. کابل بانک د شروع څخه ددی په لټه کې وو ترڅو د دغه بانک پلټنه د د دوو دوی میشتو کمپنیو له خوا څخه سرته ورسیری. لمړنی ددغه کمپنیو څخه د الایټ گلف (Alliott Gulf Limited) وه چې دغه کمپنی د افغانستان بانک له خوا ددی لپاره چې په اړونده برخه کې یې د کار تجربه نه لرله رد شوه. وروسته بیا کابل بانک د کی.پی.ایم.جی. (KPMG) کمپنی لپاره د افغانستان بانک څخه هوکړه ترلاسه کړه، خو څو میاشتی وروسته یې د افغانستان بانک ته خبر ورکړ چې نوموړی کمپنی په اوس وخت کې په لاس کې نشته او په دی لټه کې شو چې بیا د الایټ گلف لپاره هوکړه لاسته راوړی چې د افغانستان بانک له خوا په کلکه دغه غوښتنه رد شوه.

وروسته تر دی کابل بانک د بهل، لد و السایق (Bahel Lad and Al Sayegh) د کمپنی لپاره غوښتنلیک وړاندې کړ، چې بالاخره د افغانستان بانک له خوا په دی خاطر چې د کلنی پلټنې موده لاپخوا تیره شوی د لمړی کال د پلټنو لپاره ومنل شو. ددغې پلټنې نتیجه د افغانستان بانک له خوا ومنل شوه او ددوهم کال لپاره یې په لمړی سر کی د نوموړی کمپنی له خوا د پلټنې د اجرا کیدو سره مخالفت وکړ خو کله چې کابل بانک نور اړین اسناد ورته برابر کړل نو بیایې ددوهم کال پلټنو لپاره هم دغه کمپنی ومنله. د بهل لد و السایق کمپنی په کابل بانک کی تر هغی پوری د یو خپلواک پلټونکی په ډول خپلی دندی ته دوام ورکړ ترڅو چې د افغانستان بانک په افغانستان کی ټول بانکونو ته امر ورکړ ترڅو د خپلو پلټنو لپاره د پنځو کمپنیو له خوا چې د افغانستان بانک له خوا انتخاب شوی یو انتخاب کړی، چې په نتیجه کی کابل بانک د ای ایف فرگوسن (AF Ferguson) کمپنی چې د (پرایس ووترهوز کوپرز، Price Waterhouse Coopers) تر سیوری لاندی یی کار کولو د خپل پلټنې لپاره وټاکه.

د کابل بانک خپلواکه پلټنو او څیړنو دا وښوده چې د نوموړی بانک اداره کوونکی د مالی حسابونو په ترتیبولو کی مسؤلیت درلود او د پلټونکو کمپنیو مسؤلیت په دی کی وو چې نوموړی مالی حسابونه یی سم بللی ول او خپل نظرونه یی ددغه حسابونو د کره والی په اړه وړاندی کړی ول. د کابل بانک هیڅ یوی پلټنی و نه کولای شول چې د پام وړ ستونزی پیدا کړی، او ټولو خپل مثبت نظرونه د بانک په اړه چې د افغانستان د قوانینو او تگلارو سره سمی کړنی سرته رسوی ورکړی دی. ددغی پاکو پلټنو د پایلو قبولول د افغانستان بانک لپاره دهغه پلټنو په پرتله چې د افغانستان بانک له خوا سرته رسیدلی وی او ډیری ستونزی او تیروتنی د افغانستان د بانکداری د قانون او نور تگلارو څخه په کی تر سترگو کیدی، ستونزمن ښکاریدل. د یادولو ده چې وویو هغه پلټنه چې د بهل لد و السایق کمپنی له خوا تر سره شوی وه د هغی پلټنی سره چې د ای ایف فرگوسن له خوا تر سره شوی وه ډیر لږ معلومات لرل. ددی څخه دا جوتیږی چې ای ایف فرگوسن کمپنی د ځینو هغو مواردو په اړه چې باید نوره پلټنه شوی وای نه دی څیړلی.

### په کابل بانک کی د لمرنیو درغلیو رپوټونه

د ۱۳۸۸ کال په پای کی د ملی امنیت ریاست د افغانستان بانک ته خبر ورکړ چه هغوی ته داسی معلومات رارسیدلی دی چه ښایي د کابل بانک په پانگه باندی په دوی کی ځمکی اخیستل کیږی، او هم بانک په زیاته پیمانته انتقالات د اړوند کسانو له لوری سرته رسوی، نقدی پانگه او لږ اعتبار لریاو هم تر یو اندازی نه منوونکی لوری گټی هغه کسانو جلبولو لپاره چې خپل امانتونه د بانک سره کیږدی، ورکوی دغه معلومات د څار ستری اداری (High Office of Oversight) سره هم شریک شول خو د لوی څارنوالی سره ددی پخاطر شریک نه شول چې د ملی امنیت ریاست داسی فکر کاوه چې د جرمی پلټنو لپاره دغه معلومات کافی نه دی.

د امریکا د متحده ایالاتو دسفارت یو لیک چې په واشنگتن کی یی د ایالاتو څانگی ته په همدغه وخت ۱۳۸۸ کال دمیزان په میاشت کی لیږلی داسی ښکاره کوی چې دپیسو د لیږد بهیر د پامیر شرکت د هوایی کرښو په ذریعه د کابل د هوایی ډگر دلاری صورت نیسی، او هم په زیاته پیمانته د پیژندل شوو افغانانو جایدادونه ښیی چې دوی ډیری پیسی څومره چې کولی شی لاسته راوړی وی. هیڅ داسی شواهد نه تر سترگو کیږی چې وښایي د امریکا سفارت په دغه اړه یو افغان اداری ته هم خبر ورکړی وی. د دغه معلوماتو د وخت یوشانته والی دا ښایي چې د دواړو پیښو د رسوایی منبع یوه اوسی. ددی څخه وروسته د افغانستان بانک هڅه وکړه چه یوه عمومی پلټنه په ۱۳۸۹ کال کی دجدی دمیاشتی ۲۱ باندی پیل کړی او کابل بانک تر څیړنی لاندی ونیسی، خو وی تشوکولای ترڅو دغه کړنی کشف اوکومه خاصه نتیجه لاسته راوړی.

### د کابل بانک غیر قانونی کړنو ښکاره کیدل او د څارنې او پلټنې برخو ته خبر ورکول

د ۱۳۸۸ کال د دلیوی په میاشت کی واشنگتن پوست یوه مقاله د کابل بانک دغیر قانونی کړنو په اړه خپره کړه. دوه ورځی وروسته ددغه کیسی څخه د افغانستان بانک پخوانی رییس د پیسو د نړیوالو صندوق د استازو سره خبری اتزی وکړی او موافقه یی وکړه چه یوه ټولیزه پلټنه د کابل بانک په اړه ضروری ده. پر دی باندی هم پریکړه وشوه چه د افغانستان

بانک پخوانی رییس باید دمتحده ایالاتو دڅارنې وزیر ته یو لیک واستوی ترڅو د پلټنې د سرته رسولو لپاره ورڅخه تخنیکي برخو کی مرستی وغواړی. د لمرنیو مشورو په پای کی دمتحده ایالاتو دڅارنې وزارت هوکړه وکړه ترڅو دغه پلټنه کی مرسته وکړی ، خو شرط پیدا وه چه د افغانستان اسلامی جمهوریت جمهور رییس موافقه ترلاسه کړی. <sup>1</sup> د افغانستان بانک پخوانی رییس څو ناکامی هڅی وکړی ترڅو د افغانستان د جمهور رییس سره په دغه باره کی لیدنه وکړی خو ویی نشو کولای کومه مثبتې پایله لاسته راوړی. با الاخره د افغانستان بانک پخوانی رییس د متحده ایالاتو دڅارنې وزارت ته یو لیک د ۱۳۸۹ کال د حمل دمیاشتی په ۹ نیټه واستوه، چی په راتلونکی میاشت کی یعنی د ۱۳۸۹ کال د ثور په لمری نیټی د امریکا د متحده ایالاتو د څارنې چارواکو د افغانستان بانک پخوانی رییس سره ولیدل ترڅو د دغی پلټنې په اړه ورسره خبری وکړی.

هدارنگه د رسمی وړاندیز د موجودیت سره سره د متحده ایالاتو د څارنې څانگی پرته له دی چی د افغانستان د جمهور ریاست هوکړه ولری وغوښتل چی دغه پلټنې لپاره مالی مرسته وکړی ولی بیا هم د افغانستان بانک پخوانی رییس هڅه کوله ترڅو د افغانستان د جمهور رییس سره په دغه اړه ووینی. د افغانستان اسلامی دولت جمهور رییس خپله هوکړه د پلټنې د غوښتنلیک په اړه دمتحده ایالاتو دڅارنې د وزارت چارواکو سره د ۱۳۸۹ کال د ثور د میاشیت په ۲۰ نیټه په یوه ناسته کی څرگنده کړه، خو د ۱۳۸۹ کال د سنبله تر میاشتی پوری چی څو ورځی وروسته د کابل بانک د کرکیچ د شروع کیدو څخه کیدی د کابل بانک د عمومی پلټنې تړون پانه برابره شوه.

#### د کابل بانک د کرکیچ ښکاره کیدل او د امانت کینودونکو غبرگون

د ۱۳۸۹ کال د سرطان د میاشتی په وروستیو کی داسی رپوټونه خپاره شول چی د کابل بانک ونډه لرونکی په دوه ډلو ویشل شویدی، چی یوه ډله یی د بانک د پخوانی اجراوی رییس تر مشری لاندی غوښتل ترڅو د بانک رییس د واک څخه بی برخي کړی. د کابل بانک پخوانی رییس د ۱۳۸۹ کال د سرطان په میاشت کی ددی پرځای چی د واک څخه لیری شی دینته ترجیح ورکړه چی د همدغه بانک په اړه چی دی یی بنسټ ایښودونکی وو د امریکا متحده ایالاتو ته د درغلیو په اړه سپرنی وکړی. د امریکا متحده ایالاتو د نوموړی کال د اسد په میاشت کی ددغی موضوع په اړه د افغانستان بانک ته خبر ورکړ او د همدغی میاشتی تر پای پوری د افغانستان بانک پخوانی رییس په دی وتوانید چی د کابل بانک د پخوانی رییس او د بانک د اجراوی رییس استعفاوی په لاس راوړی او نوی اجراوی رییس په کار وگماری

د وظیفی څخه د کابل بانک د پخوانی رییس او پخوانی اجراوی رییس د لیری کیدلو خبر په ډیری چټکی سره خپور شو، دغه خبر د کابل بانک د امانت ایښودونکو ترمنځ په یوی ویری بدل شو، خلک د بانک په لوری وخوځیدل او یوه عمومی گډوډی منځته راغله. د کابل بانک کرکیچ په یو ملی کرکیچ بدل شوی وو او د افغانستان اقتصاد د ځنډو خواته کش کړل شوی وو. د افغانستان دولت په لمری سر کی د خلکو د باوری کولو لپاره ځینی ټولیزی بیانیه ورکړی خو دغه کرکیچ دهمغه څخه ډیر ستر وو څومره چی فکر کیده، تردی چی د افغانستان دولت یو ډیر مهم گام پورته کړ د خلکو د امانتونو ضمانت یی ورکړ. دغه کرنه ددی باعث شوه چی کابل بانک د کوچنی اختر لپاره وتړل شو او په نتیجه کی یی خلک هم یو څه ارام شول او کابل بانک د ۱۳۸۹ کال د سنبلی د میاشتی په ۱۴ نیټه د متولیت لاندی راغی.

#### د ملي او نړیوالو سازمانونو غبرگون

د امریکا د متحده ایالاتو دڅارنې وزارت د ۱۳۸۹ کال دسنبلی په ۹ نیټه دچټک غبرگون یو تیم د ۳ بانکی کا رپو هانو په شمول په تخنیکي چارو کی د مرستی لپاره د افغانستان بانک ته ولیرلو. وروسته تردی چی د کابل بانک کرکیچ منځته راغی، د امریکا د متحده ایالاتو د نړیوالی انکشافی اداری (USAID) په ډیره چټکنیا سره یوه کمیټه د امریکا د متحده ایالاتو دڅارنې، د پیسو د نړیوال صندوق (IMF)، نړیوال بانک (World Bank)، او د بیلایت (Deloitte) څخه جوړه

<sup>1</sup> دافغانستان بانک د پخوانی رییس د خپلی وینا پر بنسټ

کره تر څو د کرکیچ سره د مخامخ کیدو لپاره یوه تگلاره جوړه کړی. په دغه وخت کې یواځینې د حل لاره چې پیشنهاد شوه هغه د تصفیه لاره وه ترڅو د کابل بانک کرکیچ وڅیړی او د کابل بانک ورکې شوی پانگی بیرته لاسته راوړی. دغه د حل لاره د ۱۳۸۹ کال د متولیت په رپوټ کې هم وړاندې شوی وه، ولې د افغانستان دولت لخوا په لومړۍ سر کې د دغې غوښتنې ملاتړ ونه شو ځکه په لمړۍ سر کې داسې وپره موجوده وه چې کیدای شي بل څوک دغه بانک وچلوی په داسې حال کې چې داسې گمان کیده چې کابل بانک بیرته رغیدی شي. ددی څخه وروسته بیا د ۱۳۸۹ کال سنبله دمیاشتي څخه د ۱۳۹۰ کال تر حمل میاشتي پورې دواړه خواوې په ټپه ولاړې وې او نه پوهیدل چه څه وکړی. سربیره پردې د افغانستان دولت دپیسو نړیوال صندوق د وسیع کریدت د برابرولو د پروگرام د ځینو مهمو ټکو سره موافقه ونکړه کوم چه نابیره په همدغه وخت کې د سنبله په میاشت کې یې وخت پای ته ورسید او تراوسه پورې دغه وخت نوی شوی نه دی. د پراخه کریدت برابرولو د پروگرام موجودیت د ډونرانو له خوا د هیوادونو لپاره د یو بنچمارک (مهک) په توگه استعمالیږی، ترڅو دا یقینې کړی هغه هیوادونو سره چې دوی مرستی کوی باید د مالی پلوه مطمین وی او هم ځینی مرسته کوونکی د هغه هیوادونو سره چې داسې یو پروگرام ونلری، مرستی نه کوی. ددغه پروگرام پر بنسټ غوښتنو کې هر اړخیزه پلټنه، تصفیه، خپلواکه ټول اړخیزه پوښتنه د کابل بانک د کرکیچ په اړه، او هم د کرکیچ جرمی مسؤلونه شامل دی.

د ۱۳۹۰ کال د حمل تر میاشتي پورې کوم وخت چه دا جوته شوه چه د دغسی یو پروگرام نه لرل به د مرسته کوونکو هیوادونو په مرسته بده اغیزه وکړی، کوم چې د افغانستان حکومت د نړیوال پیسو د صندوق د اساسی ټکو سره موافقه کړی وه. د ۱۳۹۰ کال د حمل په نیمايي کې د افغانستان جهور رئیس اعلان وکړ چه کابل بانک به تصفیه ته وسپارل شي، چهد هغی تاثیرات به د ونډه لرونکو په حقونو، د ونډه لرونکو د قدرت کتلو، څارونکی اومدیرانو باندې وی. همدارنگه جمهور رئیس اعلان وکړ چه دکابل بانک د کرکیچ په اړه به یو پلټونکی کمیسیون په کار وگماری ترڅو د کابل بانک د کرکیچ عوامل وڅیړی چې ددغه کمیسیون مشری به د څار د ستړی ادارې په غاړه وی. د کابل بانک د کرکیچ د پلټنې اوبررسی کمیسیون د ۱۳۹۰ کال د ثور په میاشت وروسته د شپږو اونیو خپل د ارزایې رپوټ وړاندې کړ. دغی رپوټ د افغانستان بانک د نا سالمی څارنې په درلودلو سره تر سختو پوښتنو لاندې راوړ او تر زیاته حده یې د افغانستان بانک ددغی کرکیچ په رامنځته کیدو کې مسؤل و بللو.

د افغانستان بانک د حمل په نیمايي کې هغه وخت د څیړنیز کمیسیون د پام مرکز وگرځید کله چه د افغانستان بانک پخوانی رئیس د پارلمان مخی ته څرگند شو او د کابل بانک او دهغه د قرضدارانو نه نومونه چه په هغی کې دجمهور رئیس د ورور او دهغه لمړی مرستیال د ورور نومونه پکی بنکیل وښودل شول. دغی وینادکرکیچ دپلټنې کمیسیون پام ځانته واړوه. د دی ترڅنگ همدارنگه د افغانستان بانک پخوانی رئیس هڅه وکړه ترڅو د کابل بانک د ونډه لرونکو شتمنی کنگل کړی جایدادونه په نښه او پور ورکونه په ټپه ودروی چې دغی کړنی دیو تعداد ونډه لرونکو غصه ناک او قهرجن عکس العملونه د ځان سره لرل، راو پاروه. پخوانی رئیس د ۱۳۹۰ کال دجوزا په میاشت کې د امریکا د متحده ایالاتو ته وتښتیده، اوخپله استعفا یې ددیری ناتوانیو په یادولو سره چې په هغی کې په د افغانستان بانک کې د سیاسی مداخلو اغیز، د هغه وړاندیز چې په هغی کې غوښتل شوی ول چې د کابل بانک د ونډه لرونکی د کابل بانک د مدیریت په کارونو کې د مداخلی څخه منع کړی ول، نه قبلول، دقضایې قوی په ذریعه دتولیزی پلټنې سیاسی کیدو، او دقانون د پلی کوونکو اورگانونو پاتی راتلل په دی کې چې د مرکزی بانک سره په سترو پورورو باندې فشار راوړی، شامل دی.

### تصفیه او د غلا شوی پانگی بیرته لاسته راوړل

د تصفیه د مدیریت دنده داده ترڅو د کابل بانک شتمنی معلومی او پورورو څخه دغه شتمنی لاسته راوړی. تقریبا ۸۶۱ میلیونه ډالر د ۱۹ تنو او شرکتونو له خوا ویستل شوی، چې په هغی کې ۲۷۰،۳ میلیون ډالر دپخوانی رئیس، ۹۴،۳ میلیون ډالر د پخوانی اجراوی رییس، دوه مشهورو سیاسی څهرو ۷۴،۱ میلیون ډالر او اته ۸ تنه نور کسان د ۳۹،۰ میلیون ډالرو څخه تر ۱،۷ میلیون ډالرو، چه په مجموعی توگه ۱۳۶،۴ میلیون ډالرو ته رسیږی شامل دی. نور پورونه چې د ۷ کمپنیو په گروپي ډول پکی شاملی دی چې په هغی کې د کابل بانک ونډه وال، وتلی سیاسی څهرو، او نور اړونده کسانو تر ۲۷۸ میلیون ډالرو پورې وړی دی.



د ۱۳۹۱ کال د سنبلې دمیاشتی تر پایه پوری دکابل بانک د تصفیه مدیریت په دی توانیدلی چه ۱۲۸،۳ میلیون ډالر نغد او یا د دجایادونو خرڅولو څخه په لاس راوړی، او هم ۱۹۰،۶ میلیون ډالرو په کتابی ارزښت د کابل بانک شتمنی پخپل واک کی ولری، چی په اوسنی وخت کی کیدای شی ددغی شتمنیو ارزښت د سل میلیونو ډالرو څخه زیات شی.

هغه ستونزی چه دتصفی مدیریت د هغی په حل کولو باندی ونه توانیری هغه د مالی شخړو د حل کمیسیون ته دحل لپاره لیبری چه دغه کمیسیون کولای شی دغه موضوعاتو ته د کابل بانک د کرکیچ په تراو د ستړی محکمی د اختصاصی محکمی په غوښتنه رسیدگی وکړی. تراوسه پوری د مالی شخړو دحل کمیسیون د کابل بانک په اړه مختلفی موضوعگانی معلومی کړی دی چه دهغی د بلی څخه د گاز گروپ گټه ورونکی شرکت او دهغی پوری مربوط د ۱۲۱ میلیون ډالرو پور دی. همدارنگه د مالی شخړو دحل کمیسیون د ونډه اخستلو لپاره پورونه چه تر سل میلیون ډالرو پور پوری رسیدی، معلومی کړی.

د تصفیه د مدیریت کړنی دکابل بانک دپانگی په معلومولو او بیرته لاسته راوړلو کی له یو لړ ستونزو سره مخامخ شوی چی په هغی کی د ونډه لرونکو ترمنځ د شرکتونو چی پورونه یی اخیستی ول د مالکیت پر سر ستونزی رابرسیره شوی. او دهغه شرکتونو ترمنځ چه پوروری دی، همدارنگه د هغه پورونو په سر لانجه چی د کابل بانک څخه یی د ونډو د اخستلو لپاره اخیستی وی، روانه ده. د هغو پورونو په برخه کی موافقه نه کول چه دکابل بانک په واسطه دپردیو لپاره اجرا شوی دی. د دی ترڅنگ دلوی څارنوالی پاتی راتلل په دی کی چی د کابل بانک د پورورو او شرکتونو د شتمنیو په اړه د معلوماتو لاسته راوړلو لپاره د نړیوالو حقوقی مرستی لاسته راوړی، د سیاسی مداخلو شتون د تصفیه د مدیریت او هم د مالی شخړو د حل د کمیسیون په خپلواکو کړنو کی، د عدلی او قضایی قوی مداخله، او هم د تصفیه د مدیریت مقاومت او دهغی اختلاف د یو مشوره دهی د کمیټی سره ترڅو خپل خپلواک صلاحیت په سمه توگه سرته ورسوی، شامل دی.

#### د قانون د پلی کوونکو او د هغوی پوری اړوند اورگانونو غبرگون

د ۱۳۸۸ کال دحوت په میاشت کی د واشنگتن پوست خپری شوی مقالی د افغانستان بانک دپته وهڅولو ترڅو په کابل بانک کی د درغلیو دکشفولو لپاره نوری کړنی تر لاس لاندی ونیسی. ددی سره سره هیڅ ډول پیام ور غیرگون دپولیسو، دلوی څارنوالی، او د څارنې د ستړی اداری لخوا ونه ښودل شو.

سره له دی چی قانون پلی کوونکی اورگانونو د یو خپلواکی څیرنی په اړه د ۱۳۸۹ کال د حوت په میاشت کی په کافی اندازه اسناد نه لرل ولی بیا هم د ۱۳۹۰ کال د سنبلې په میاشت کی کله چی د کابل بانک کرکیچ منځته راغی او یا هم کله چی د افغانستان بانک پخوانی رییس لوی څارنوالی ته د جنایی څیرنو په اړه لیک واستولو، دغه څیرنه شروع شوه. په هر ډول، په لوی څارنوالی کی د لورپورو چارواکو په واسطه یو سیاسی پریکړه منځته راغله او د کاری ساحی څارنوالانو په سختی سره دغه څیرنی باندی دومره تاثیر نه درلود. دغی څیرنی بیا هم تر هغی پوری سرته ونه رسیده ترڅو لوی څارنوالی د ۱۳۹۱ کال د حمل په میاشت کی د کابل بانک د کرکیچ د ارزیابی د کمیسیون سره یوځای شو او یوه ژوره پلټنه یی چی د واشنگتن پوست د مقالی د خپریدو څخه تر یو کال ډیر وروسته، د کابل بانک د کرکیچ د منځته راتلو څخه ۸ میاشتی وروسته او هم پنځه میاشتی وروسته له هغی چی د افغانستان بانک پخوانی رییس لوی څارنوالی ته لیک واستولو، په لاره واچوله.

کله چی د ارزیابی کمیسیون د ۱۳۹۱ کال د ثور په میاشت کی خپل رپورت تکمیل کړ نو د لوی څارنوالی د څارنوالانو له خوا جرمی صورت دعوای ترتیب شوی. په هر صورت د دغه جرمی صورت دعواو په اړه معلومات د ۱۳۹۱ کال د جوزا تر میاشتی پوری تقریباً یو کال وروسته هم خپاره نه شول چی په هغوی کی د کابل بانک د ارزیابی د اشخاصو، اداری، معلوماتی تکنالوژی، پورونو او پلټنی څانگی، او هم د افغانستان بانک کارکوونکی کوم چی د خپلو کارونو په اجرا کی په بی توجهی تورن ول، په اړه جرمی ډول دعوی شاملی وی. په دغه جرمی صورت دعواو کی د حسابداری د ادارو کارکوونکو کومو چی د کابل بانک لپاره ناسم اسناد برابر کړی ول، د هوایی کړننی کارکوونکو کومو چی پیسی د افغانستان

څخه د باندې وړی وی، او هغه ونډه وال چې د صفر فیصد گټې د ورکولو په بدل کې پورونه اخیستی ول او هم په اکاهاڼه ډول یې د بیرته ورکړې نیت نه درلود، ددوی په اړه جرمي صورت دعوی شاملې نه وی. هغه معلومات چې د څیړنې په جریان کې لاسته راغلي بنایي چې دا تصمیم چې د چا په اړه جرمي صورت دعوی ترتیب شي یو سیاسي تصمیم وو چې د ۱۳۹۱ کال په پسرلي کې د کمیټې د لورپورو چارواکو له خوا ونیول شو او د لوی څارنوالی څارنوالانو څخه وغوښتل شول ترڅو دغه جرمي صورت دعوی د سیاسي تصمیم د غوښتنو سره سم جرمي صورت دعوی کی تغیرات راولی.

په هر ډول، د پلټنو په ځنډیدو کې په لوی څارنوالی کې د ظرفیت ستونزه هم موجوده وه، هغه غټه ستونزه چې جرمي څیړنې یې د ځنډ سره مخامخ کړی وی هغه د ځینو هغو درغلي کونکو په اړه چې د کابل بانک په درغلیو کې یې لاس درلود، په څیړنو کې سیاسي مداخله وه.

### دستري محکمی له خوا ځانگړی محکمه

د ستری محکمی ځانگړی محکمه د ۱۳۹۱ کال د حمل په میاشت کې د یوې ځانگړې مرجع په توگه د کابل بانک د کرکیچ د مدنی اوجزایی قضیو د حل لپاره جوړه شوه. اختصاصی محکمه دستري محکمی له خوا د ټولو قانونی صلاحیتونو لرونکی او تنظیم شوی محکمه ده چې د مالی شخړو د حل د کمیسیون لپاره د استیناف دنده او د جرمي دوسیو لپاره چه د لویې څارنوالی له خوا ورته پیژندل شوی وی د لمړنۍ محکمی دنده په غاړه لری. تر اوسه پوری نوموړی محکمی د مالی شخړو د حل د کمیسیون له خوا کومه استیناف طلبه قضیه نده رارسیدلی، مگر جزایی صورت دعواوی یې د لوی څارنوالی لخوا ترلاسه کړیدی.

د قانون پربنسټ، تر هغی چې مدنی دعواو ته رسیدگی نه وی شوی نو جرمي صورت دعوا نه شی فیصله کیدی، یعنی جزایی صورت دعوا کله چې مدنی دعوا حل شی اختصاصی محکمه به پر هغی باندې پریکړه کوی، کوم چې کم تر کمه څو میاشتی په بر کې نیسی. په اوسنی وخت کې داسی نښی وروسته له هغی چې د ۱۳۹۱ کال د عقرب په میاشت کې د کابل بانک د درغلیو د جرمي صورت دعواو په اړه لمړنی ناسته وشوه، ښکاره شوی چې دغه مقوله د یاده ویسټل شوی. سره ددی تر اوسه اختصاصی محکمه خپلوخت د کابل بانک د مدیرانو او ونډه والو د عریضو په جواب کې، دهغو موضوعاتو د حل په اړه کوم چې په لمړی مرحله کې باید د تصفیه مدیریت ته وړاندی شی، تیر کړیدی.

همدارنگه ځانگړی محکمی ددی پرځای چې جرمي صورت دعوی ته رسیدگی وکړی، خپل وخت په دی باندی تیروی ترڅو څنگه د کابل بانک پورونه لاسته راوړی. د ځانگړی محکمی په دغه کړنو کې د ځینی دستورونو لیرول دی د کابل بانک د تصفیه اداری او د نوی کابل بانک اداری ته، او هم د اضافی څیړنو سرته رسول دی دهغه موضوعاتو په هکله چې په لمړی سرکی ددوی په لایحه وظایف کې نه ول ذکر شوی، د بیلگی په ډول د احتمالی درغلي کونکو او هم شاهدانو سره د وخت څخه وروسته لیدنی د ونډه لرونکو سره کیناستل او د هغوی تشویقول ترڅو پورونه بیرته اداکړی، شامل دی. بر سیره پردی ځانگړی محکمه ټول کسان سره له ټولو معلومو پورونو چه دهغوی په قضیو کې موجو دی یوځای دغور لاندی نیسی چه دغه کړنه کولای شی چه ځنی مظنونین خساره مند کړی او دهغوی وړتیا دیوی مناسبی دفاعیه لپاره له منځه یوسی.

د ځانگړی محکمی او سنی کرنیتر ډیره حده د جزایی اجراتو دقانون د نورمونوڅخه دباندی دی اوداسی معلومیری چه د جرمونو په اړه دمظنونینو د مناسبی دفاع حق کیدای شی پکی وخورل شی. د اختصاصی محکمی دبی طرفی په اړه هغه وخت سوالونه منځته راغلل کله چې د ۱۳۹۱ کال د اسد د میاشتی په پنځمه نیټه د اختصاصی محکمی رئیس د ځینو سیاسی څهرو دپورونو دلاسته راوړلو په اړه په مطبوعاتو کې خپل نظر څرگند کړ چې دغه موضوع کیدای شوی چې رسماً په محکمه کې راپورته شوی وای.



### د سمونو په اړه د دولت ژمنې

د افغانستان دپاره د پیسو د نړیوال صندوق (IMF) د ۱۳۹۰ کال د افغانستان لپاره د پراخه کرډیت برابرولو پروگرام (Extended Credit Facility Program) کې یو اندازه سپارښتنې شاملې دي چې د حکومت په قوانینو کې د جامعو اصلاحاتو په راوستلو او د مالی موسساتو په څارنه او د هغوی د وړتیا په لوړولو ترڅو غیري قانوني کړنې کشف او له منځه یې یوسي. په دغه پروگرام کې د حکومت اراده د بانکي اصلاحاتو په اړه، د څارنې د وړتیا د لوړولو، کشف او څیړنه، او د تگلارو جوړول شامل دي ترڅو د کابل بانک د لاسه تلوو شتمنیو د بیرته لاسته راوړلو چاره گړندی شي. تر اوسه پورې، د دغه بنچمارکونو په اړه لاسته راوړنې سره مختلفې دي.

### سپارښتنې

هغه موضوعاتو چې په کابل بانک کې یې د درغلیو دوام ته اجازه ورکړې او د مدني لاسته راوړنو او جنایي عدلي سیستم کمزوری غبرگون د هغه موضوعاتو سره تړاو لري چې د افغانستان د ټولنیز جوړښت، حکومت، او عامه ادارو کې په ځانگړي ډول عدم ظرفیت، قوم پرستی، حرص او سیاسي مداخلې شاملې دي، سر او کار لري.

هغه پېښې چې د کابل بانک کرکیچ ته یې لاره هواره کړه، او ورپسې کوم غیرگونونه چې رامنځته شول، د فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکي او گډې کمیټې یو تعداد سپارښتنې د حکومت داری، د مقرراتي څارنه او د هغې پلي کول، جنایي پلټنه، قضایي کړنې، لاسته راوړنې، د نوي کابل بانک خرڅلاو او هم د ټولیزې پوښتنې د پلي کیدو څخه څارنه په برخو کې وړاندې کړي.

ددې سپارښتنو څخه یوه مهمه سپارښتنه داده چې په افغانستان کې داسې ادارو ته اړتیا ده ترڅو خپلې کړنې په خپلواک ډول سرته ورسوي، او یا هم پرته له سیاسي ادارو د مداخلې څخه خپلې کړنې سرته ورسوي، او د معافیت د اصل پای ته رسول چې افغانستان کې موجود دي ترڅو ټول هغه کسان چې د کابل بانک د کرکیچ په رامنځته کیدو کې مسول دي په کلی ډول د عدلي تعقیب لاندې ونيول شوي. دا دوه قوی لاری چاری دي چې ددوی په واسطه د افغانستان حکومت کولای شي ددوی راتلونکي قوی او د قانون پیروي حکومت جوړ کړي.

## I. بیژندنه

### الف) د کابل بانک اهمیت

د ۱۳۸۹ کال د اسد په میاشت کې جوته شوه چه کابل بانک د ډیرو زیاتو زیانونو سره مخ شویدی او هم یې پخوانی رئیس او اجرايوي رییس له خپلو دندو گوښه شویدی. په دغه وخت کې په پراخه پیمانې اندیښنه موجوده وه چه گواکې کابل بانک په پوره توگه د ونډه لرونکو د امانتونو د ورکولو لپاره پیسې نه لری چه په نتیجه کې خلکو د بانک په لور مخه کړه او یوه پراخه ټولیزه گډوډی منخته راغله. ددغه کړنو په غبرگون کې د افغانستان اسلامي جمهوري دولت اعلان وکړ چه دولت د امانت ورکونکو پیسې په داسې شکل تضمینوی چی کابل بانک ته په سلگونو میلیونو ډالرهورکوی ترڅو د خلکو امانتونو ته رسیدگی وشي. د کابل بانک زیانونه او دهغې په پایله کې کرکیچ د درغلی، کمزوری مقراراتو او څارنې، د قانون څخه بڅبنه، او سیاسي مداخلو نتیجه وه.

د کابل بانک له منځه تلل دافغانستان او نړیوالی ټولنی لپاره د ډیر لور اهمیت لرونکی وه. ځکه په دغه وخت کې کابل بانک دیو میلیون څخه زیات امانت ایښودونکی درلودل چی ډیره برخه یې دافغان کارکونکی او د عامه خدمتونو کارکونکی ول. سربیره پردی، وړاندی تر دی چی کابل بانک د زوال سره مخ شی یواځی ۳۴ سلنه شتمنی یی په افغانستان کې په واک کې درلوده، حال داچه د دویم ستر اورگان په محاسبه کې دغه د ۱۳ سلنی څخه کمه شتمنی ښودل شوی وه. دبانک پورونه د افغانستان له بودجی له خوا تامین شوی چه د کلنی بودجی څخه به ورکول کیری او په اته ۸ راتلونکو کلونو کې به بیرته دولت ته سپارل کیری چی په دی ترتیب د کرکیچ تاوان په ټولو افغانانو تقسیم شو. دبانک مالی پراخوالی ته په کتو سره، د دغه بانک مالی خلاصون بی ساری لور دی چی د افغانستان د ۶ سلنی ناخالصه تولیداتو څخه ډیریری. د کابل بانک د شتمنیو بیرته لاسته راوړل یو له بنسټیزو پروسو څخه شمیرل کیری چی نه یواځی داچه به په کلنی بودجی باند فشار را کم کړی، بلکه دا به د افغانستان د ادارو د قانونیت لپاره یوه ستره ازموینه هم وی. برسیره پردی د کابل بانک دغیری قانونی کړنو پراخوالی، د کورنی او باندنی اداری بی کفایتی او ناسمه څارنه، سیاسي مداخلو، او د بښنی ماحول چی اوس هم په افغانستان کې وجود لری، ټول هغه پراخه سیستماتیک موضوعات دی چی دافغانستان نظام ته متوجی دی. چه دغه موضوعاتو ته د رسیدگی د ناکامی په صورت کې دفعلی دیموکراتیک نظام مشروعیت او ثبات په خطر کې وراچوی.

سربیره پردی چی ډیری پلټنی او ارزونی چه دزیاتو نړیوالو اوملی کورنیو ادارو له خوا په لاره واچول شوی، هیڅ کله هم د کابل بانک د تاسیس، او هغه کړنو په اړه چی د کابل بانک د کرکیچ د منځته راتلو سبب وگرځیدی، د حقیقت موندنی کومه ښکاره پلټنه ونه شوه او دغه کرکیچ په وړاندی کوم غبرگون ښکاره نه شو. په ښکاره ډول د حقایقو اود کابل بانک د کرکیچ تر منځه راتگ پوری او کوم فعالیتونه چه دهغه د سقوط سبب وگرځیدل، کوم غبرگون دهغه دویجارتیا او خرابی په برخه کې ونه ښودل شو. ددغه کرکیچ د اهمیت دمعلوماتو لپاره د پیسو دنړیوال صندوق اود افغانستان دولت د کابل بانک په اړه یو لړ ښکارونه چه په هغی کې د افغانستان لپاره د پیسو د نړیوال صندوق د اعتبارونو د اسانتیاوو د پراخوالی د پروگرام په اهدافو کی ورزیات کړل. د افغانستان لپاره د اعتبارونو د اسانتیاوو د پراخوالی پروگرام د افغانستان سره د مرسته کونکو لپاره یو بنسټ جوړوی چه دهغی پربنسټ نړیوال مرسته کوونکی خپل خان د یو هیواد په مالی اداری باندی متیقین کوی، او ددغو ښکارونو په پلی کیدو کی پاتی راتلل ددی سبب کیری چی نړیوال مرسته کوونکی خپلی مرستی شاته کړی.

همدارنگه دکابل بانک د کرکیچ د حل په موښه د فساد پروړاندی د څارنی او ارزونی خپلواکی او گډی کمیټی (MEC) په خپلو مخکنیو ټولگو کی یو لړ سپارښتنی او ښکارونه وړاندی کړی ول چی په هغی کی د افغانستان پر حکومت غبر شوی وو ترڅو د کابل بانک د کرکیچ په اړه پلټنی سرته ورسوی، د پلټنو وړتیا لوړه کړی، شتمنی کنگل کړی، درغلی کونکی عدالت ته راکاری، پرمخ تللی ټول اړخیزه پلټنه وکړی، او د عامه وکړو د سیاسي مداخلی څخه مخنیوی وکړی، شامل دی.

**(ب) د فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې د خپلواکې او گډې کمیټې (MEC) څخه غوښتنه.**

د ۱۳۹۰ کال د افغانستان لپاره د اعتباراتو د اسانتیاوو د برابرولو په پراخه پروگرام (Extended Credit Facility Program) کې راغلی چې دا ضروری ده چې د فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکه او گډه کمیټه د کابل بانک د کرکیچ په اړه یوه ټول پوښتنه سرته ورسوي، ترڅو د کرکیچ علتونه پیدا او د حل لپاره یې سپارښتنې وکړي. په دې هکله د اعتباراتو د اسانتیاوو د برابرولو پراخ پروگرام داسې څرگندونه لري.

۱.۴ یوه خپلواکه او ژوره ټول پوښتنه د کابل بانک د کرکیچ په اړه باید په لاره واچول شي، چې د وظایفو لایحه یې باید د دپیسو دنړیوال صندوق د کارکونکو سره په موافقه جوړ شي. په دغه ټول پوښتنه کې باید د کابل بانک د جواز د اخیستو څخه بیا تر د ۱۳۹۱ کال ددلولی میاشت پورې چې پکې به د بانک په تناسبیت، موثریت، او د غبرگون د ښودلو وخت د افغانستان د حکومت، د مرکزی بانک او د عدلی او قضایې سیستم کوم چې د مالی سکټور د ساتلو لپاره جوړ شوی، د اداری موضوعاتو ته رسیدنه، او د افغانستان دقوانینو پلي کونه... شامل دی. ددغې ټول پوښتنې څخه بنسټیزه موخه د پوهاوی د کچې او روڼوالی لوړول، او د درسونو منځته راوړل چې کیدی شي د مالی چارو په ساتنې کې او هم ددغسې پېښو چه په راتلونکې کې واقع شي مخ نیوی وشي.

او دغه غوښتنه لاندې بنچمارک چې باید د میزان د میاشتی تر ۱۱ نیټې پورې تکمیل شوی وی، شامل دی.

د اداری فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکه او گډه کمیټه (MEC) یوه ژوره عمومی ټول پوښتنه د پېښو د څیړنې لپاره چه دکابل بانک د سقوط سبب وگرځید په لاره اچوی چې په دغه کې به د کابل بانک د کار د شروع، د دوی کړنې، د ونډه لرونکو کړنې، د څارنې او پلټنې ادارو رول، او په څنگ کې یې د حکومت او د جنایې عدلی او قضایې سیستم اغیزمنتوب او رسیدگی هغه مجرمینو ته چې دغه جرم یې سرته رسولی، شامل وی.

د افغانستان د مالیې وزیرد افغانستان د حکومت په استازیتوب په رسمی بڼه د یو لیک په ذریعه د ۱۳۹۱ کال د جوزا دمیاشتی په ۱۳ مه نیټه د څارنې او ارزونې د کمیټې څخه ددغې ټول پوښتنې د په لاره اچولو غوښتنه وشوه. (لمړی ضمیمه)

**(ج) د اداری فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکه او گډه کمیټه څوک دی؟**

د اداری فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکه او گډه کمیټه د ۱۳۸۹ کال دحوت په میاشت کې وروسته دهغې چه دفساد په وړاندې د کړنو خپلواکې څارنې او ارزونې ته په یو سلسله نړیوال کنفرانسونو کې اړتیا ولیدل شوه منځته راغله. دافغانستان دولت د نړیوالی ټولنی څخه وغوښتل ترڅو یوه د افغانانو او نړیوالی ټولنی گډه د څارنې او ارزونې کمیټه جوړه کړي، ترڅو د کړنلارو په اړه مشورې ورکړي او د یو لړ ځانگړو بنچمارکونو د پلي کیدو څخه څارنه او ارزونه وکړي

د کمیټې د وظایفو لایحې پربنسټ باید کمیټه د اداراتو لپاره موثر پرمختیایې معیارونه برابر کړي – په ملی کچه د فساد پر وړاندې کړنو څخه څارنه او ارزونه وکړي، د نړیوالی ټولنی د کړنو څخه څارنه او ارزونه وکړي، او د مرسته کوونکو هیوادونو په مرسته څارنه او ارزونه وکړي، او خپل رپوټ د افغانستان د اسلامی دولت جمهور رییس، ملی شورا، خلکو او نړیوالی ټولنی ته وړاندې کړي.

کمیټه په مکمله توگه د نړیوالی ټولنی او د افغانستان دولت څخه خپلواکه ده. همدغه خپلواکې ده چې کمیټه کولای شي خپلې کړنې په روڼ شکل پرته د کومی مداخلی څخه پرمخ بوزي.

د کمیټې اوسنۍ غړی عبارت دی له:

**افغانی غړی**

**نړیوال غړی**

بناغلی محمد یاسین عثمانی

دراگو کاس (سلوانیا)

بناغلی ذکیم شاه

اغلی ایوا جولی (فرانسه ناروی)

بناغلی ډاکټر یما ترابی

بناغلی جنرال حسن مشهود چوهدری (بنگلہ دیش)

تر اوسه پوری کمیټې شپږ ماموریتونه په افغانستان کې سرته رسولی، دوه شپږ میاشتی رپوټونه او د اویا ۷۰ څخه زیات بنچمارکونه او سپارښتنې یې د حکومت داری، د فساد دمخنیوی، او دقانون دپلی کولو په برخه کې وړاندې کړیدی. تر اوسه پوری د سپارښتنو یوه ډیره برخه دنړیوالی ټولنی او دافغانستان دولت له خوا پلی شویدی.

### **د عمومی ټول پوښتنه څه شی ده**

عمومی ټول پوښتنه عبارت دهغی رنی او خپلواکی مطالعی څخه ده چی کله دیوی پیبینی په اړه دحقایقو موندلو ته پر عامه ادارو د خلکو د اعتماد د بیا اعاده کیدو لپاره اړتیا ولیدل شی اویا هم د سپارښتنو د جوړولو لپاره تر څو د ورته پیبینو څخه په راتلونکی کی مخنیوی وشی، په لاره اچول کیری. ټول پوښتنه یو جنایی پلټنه نه ده او نشی کولاشی چه جنایی مسلی کشف او یا جرمی مسولیت د چا په غاړه واچوی.

د جرمی پایلو په خلاف دکمیټی واقعی لاسته راوړنی او قضاوت د احتمالی توازن او هم د قوی مدارکو د موجودیت او د کمیټی له خوا د بنی ارزونی پر بنسټ ولاری دی، د کمیټی قضاوت کوم دپام وړ تاثیرات پر جزایی یا مدنی برخو د پیبینی باندی نه لری.

### **II. کرنی او زیرمی**

د کابلبانک په اړه ټول پوښتنه د څارنی او ارزونی د کمیټی د یو غړی له خوا رهبری کیده او دنده ورسپارل شوی وه چی ټول پوښتنه رهبری او لازمی پریکړی وکری. د څارنی او ارزونی د کمیټی د دایمی سکرټریټ د عمومی ټول پوښتنی په برخه کی مرسته کړی او د ټول پوښتنی د ټولو اړخونو په ځانگړی ډول د حکومتداری او قانون په برخه کی، بانکداری، مالی او د قانون د پلی کولو د برخی په داره کی مسولیت درلود. د وخت لنډ والی کمته اړ ویسته ترڅو خپلی کرنی په چټکی سره سرته ورسوی او دا ټول پوښتنه په دوو مرحلو یو د اطلاعات په راتولولو (حقایق) اوبل د سپارښتنو جوړول (پالیسی) کی سرته ورسوی.

### **الف - اوله مرحله - د رښتیا پیداکول**

د ټول پوښتنی لمړی مرحله د موجوده اسنادو او رپوټونو را ټولول او د هغوی ارزونه تشکیلوی (د لا ډیرو معلوماتو لپاره څلورم مل وگوری) ځکه چی د کمیټی لپاره د دویم ځل لپاره د زیاتو څیرنو سرته رسول، د تخصصی څیرنو او رپوټونو په موجودیت کی ښه مفهوم نشی افاده کولی. په بدل کی کمیټی ټول شته اسناد سره یوځای کړل ترڅو د خپل رپوټ لپاره یو بنسټ جوړکړی، چی بیا هغه د نورو مرکو او زیرمیزو اسنادو په گډولو سره نور هم غنی شو.

کمیټی ځنی مهم رپوټونه او معتبر اسناد پیداکړل او د کابلبانک د کرکیچ کی د حقایقو د موندلو لپاره یی په پراخه پیمانہ پر هغوی باندی اتکا وکړه. تر ټولو بنسټیز رپوټ هماغه د پلټنی رپوټ دی چی د یو نړیوالی معتبری کمپنی له خوا د افغانستان بانک سره د تړون له مخی ترتیب شویدی. دغه ټولیزه پلټنه دافغانستان بانک، د مالی وزارت او کابل بانک په

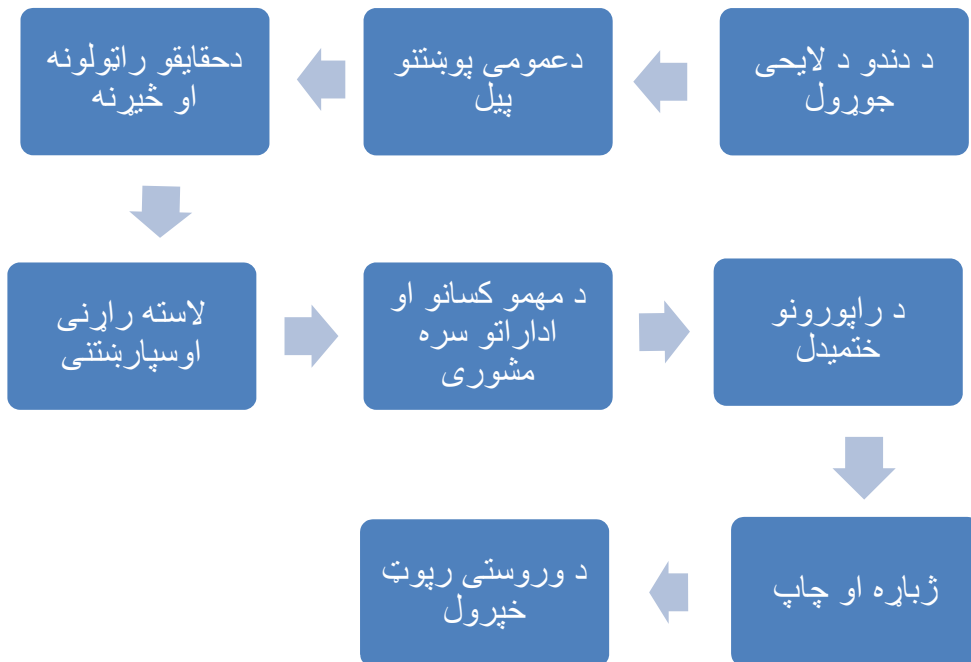
هر اړخیزه همکارۍ سرته رسیدلې چې پکې د حقیقت موندنې په خاطر د ډیرو اشخاصو او ادارو سره مرکې شوی، چې په دوی کې د کابل بانک څو پخوانی کارکوونکی هم شامل دی، د پورونو د دوسیو څیړل، د حسابدارۍ حسابونه لیدل، او په دوی کې د شاهین صرافۍ ثبت شوی اسناد شامل دی.

کمیټې نور حمایتی معلومات او اسناد د ډیرو نورو لارو څخه هم لاسته راوړل او په درجنونو مرکې یې د یو تعداد ملي او نړیوالو اشخاصو او ادارو سره په لاره واچولې.

### ب- دوهمه مرحله - د سپارښتنو جوړول

دپوښتنو لمرۍ مرحلې کې راټول شوو اسنادو او مرکو د یو ښه مقدماتي رپوټ او هم دهغه ځایونو لپاره چې باید سپارښتنې ورته جوړې شي یو ښه بنسټ کینود. د رپوټ سپارښتنې د ۱۳۹۱ کال د سنبلې د میاشتې په اخر کې ترتیب شوی او وروسته د اړوند او مهم کسانو سره دهغوی نظریاتو د اخیستلو لپاره شریک شوی، چې ډیری ښې او ضروري نظریې د ونډه لرونکو لخوا لاسته راغلي چه هغه د سپارښتنو په وروستی لست کې ډیری شوی دی.

### ج. د کړنلارې طرح



## واقعیتونو ته کتنه

### الف- د بانکدارۍ مقرراتو ته کتنه

په افغانستان کې د بانکدارۍ سکتور د یو سلسله قوانینو او مقرراتو په واسطه اداره کېږي چې د کابل بانک د کرکیچ په څېړنه کې د مبدا په توګه حسابېږي. په دوی کې ترټولو مهم یې په افغانستان د بانکدارۍ قانون دی، چې په هغې کې چې د جواز د لاسته راوړلو څرنگوالی، تشکیل، کرنې، مالکیت، څارنه او د بانکدارۍ پلې کېدنه په مکمل ډول تشریح شوي دي. د افغانستان بانک د قانون له مخې کوم چې د افغانستان بانک یې د یو خپلواک اورګان په توګه پیژندلې چې په افغانستان کې د بانکدارۍ د چارو څخه د څارنې او تنظیمولو مسولیت لري. د پیسو د منځلو او د جرمونو په سبب د ترلاسه شوو عوایدو په وړاندې قانون، چې د پیسو پټې لېږدونې بڼکاره کوي او د ځانګړو اشخاصو بانکي حسابونه معلوموي، او همدارنګه یو لړ نور مقررات دي چې ددغه قوانینو پواسطه وضع کېږي.

### په افغانستان کې د بانکونو جواز صادرول

#### مقرراتو ته کتنه

په افغانستان کې ټول بانکونه د بانکدارۍ لپاره یو جواز نامې ته چې د افغانستان بانک لخوا ورکول کېږي اړتیا لري، چې د هغې د لاسته راوړلو لپاره غوښتنې باید د خپلو معلوماتو پخواکې تجارتي پلان، مقرري، د مدیریت په اړه معلومات، دکمیټې غړي او ونډه لرونکي، د ستونزو د مدیریت پالیسي، د پیسو د منځلو پر وړاندې کرنې، او هم داخلي کنټرول په اړه معلومات باید ولري. د افغانستان بانک کولای شي چې پخواني مالي، جرمي، شخصي اومسلکي غوښتونکي، ونډه لرونکي، مدیران او ټول اړوند خلک او حقوقي شخصیتونو په باره کې څیړنې سرته ورسوي.

د افغانستان د قانون پر بنسټ جواز یوازې هغه شرکتونو ته ورکول کېږي چې لمرنې پانګه یې حد اقل ۵ میلیونه ډالره وي، چې کم ترینه خالصه پانګه ده چې باید بانک یې پخپل واک کې ولري. کمپنۍ کولای شي خپل لمرنې غوښتنه تسلیم کړي په دې معنی چې په راتلونکې کې د بانک جوړونې لپاره د ۵ میلیونه ډالر لاسته راوړلو لپاره ونډه وال ځانته پیدا کړي. همدارنګه یوه کمپنۍ هغه وخت کولای شي خپل وروستی غوښتنه تسلیم کړي چې ټول حمایوي اسناد یې برابر کړي وي، ثبت شوي وي او کم تر ګڼه ۵ میلیونه ډالره سرمایه یې پری کړي وي.

کله چې د افغانستان بانک یو غوښتنه ارزوي نو باید دارزوني په وخت کې په نظر کې ولري چې آیا د بانک بنسټ ایښودونکي د بانکدارۍ مقررو سره اشنا دي که څنګه، د بانک د رهبري وړتیا او صلاحیت لري ترڅو بانک په آرمه او درسته توګه پرمخ بوځي، او آیا د بورد او کمیټو وړاندې شوي غړي په کار پوه او سم خلک دي، دیو جواز د صادرولو عمومي شرایطو د پوره کولو لپاره د کافي پانګې شتون، د ونډه لرونکو توانایی چې د بانک سالم او محتاطانه مدیریت ته تهدید نه وي، په کار پوه او مناسب مدیران او مالکین ولري، او یوه بڼه سوداګریزه طرحه، مالي طرحه، داخلي کنټرول او د ستونزو د مدیریت طرز العملونو د شتون څخه عبارت دي. یو جواز په هغه وخت کې کیدای شي لغوه شي چې پانګه کافي نه وي، او بانک ونشي کولای د خپلو اعتباري مکلفیتونو څخه ووزي، بانک په ناسالنه او د ستونزو څخه په ډک ډول ګرځي، او یا هم بانک غیری قانوني کرنې سرته ورسوي.

### د کابل بانک د جواز صادرول

د کابل بانک د جوړیدو لومړنۍ غوښتنه د ۱۳۸۲ کال دجدي میاشتې په ۷ نیټه د کابل بانک د پخواني رئیس او څلورو نورو ونډه لرونکو له خوا وړاندې شوه. دغه غوښتنلیک ټول د اړتیا وړ اسناد لکه اساسنامه یا هغه ملومات چې د ونډو په مخ وي، د ونډه لرونکو ناستې، مدیره پلاوي، مجموعی سرمایه او حسابداري، او یوه سوداګریزه طرحه د غوښتونکو د ټولو

جزیاتو سره، تولیدات او خدمتونه، مدیریتي جوړښتونه، دسوانحو په مټ معلومات، د ونډو ویش، د ستونزو مدیریت، د پیسو د مینځلو په وړاندې کنترول، مالی طرحی او د اعتباراتو مدیریت او پانگه، د ځانه سره درلوده. سوداگریزی طرحی هم دا جوتوله چی د بانک بنسټ ایښودونکو پخوا تردی هم په منځنی ختیځ کی کار کولو چه د ۱۳۷۶ کال څخه راپه دیخوا جوړ شوی وه او دنړیوالو غټوبانکونو سره یی اړیکی لرلی.

د کابل بانک پخوانی رئیس وړاندی تر کابل بانک اصلاً په دواړو نومونو یعنی هم رئیس او هم اجراوی رئیس د کمپنی یادیده او څلور اصلی ونډه لرونکی د مدیرانو په نومونو یادیدل. پیشنهاد شوی څارنیزه پلاوی کی د پلټنی او اعتباراتو امرین چی ۳۷ کلنه تجربه یی په هند او دوبي کی درلوده، مالی او تجارتي رئیس د ۳۶ کلونو تجربی په لرلو سره په دوبي کی، او اداری او عملیاتی رئیس چی د بانکداری په برخه کی یی ۲۳ کلنه تجربه په متحده عربی اماراتو کی درلوده، شامل ول.

د مدیره پلاوی په پیشنهادی غړو کی یو شخص چه د بانکداری په برخه کی یی ۲۳ کلنه تجربه په متحده عربی اماراتو او عمان کی درلوده، یو تن د کراچی د پوهنتون فارغ د ۲۸ کلنی د بانکداری تجربی سره چی غالباً په متحده عربی اماراتو، کی او یو بل تن ۲۸ کلنه تجربه په دوبي کی درلوده، شامل ول. پیشنهاد شوی اجراوی رئیس چی په هند کی یی تحصیل کړی وه او ۳۹ کلنه د بانکداری سابقه یی په متحده عربی اماراتو کی درلوده، پیشنهاد شوی وو.

سره له دی چی د پیشنهاد شوو نوماندانو سره مرکي حتمی وی خو داسی نه ښکاری چی د ټولو نوماندانو سره مرکي شوی وی اونه هم داسی کوم مدرک شتون لری چی ددغه نوماندانو د مالی او جنایی سوابقو په اړه دی پلټنه شوی وی.

ولی بیا هم د ۱۳۸۳ کال دثور په دوهمه نیټه د افغانستان بانک پخوانی رییس د ذکر شوی بانک پخوانی رئیس ته خبر ورکړ چه د کابل بانک لومړنی غوښتنه منظور شوی چی هغوی ته یی اجازه ورکوله ترڅو دخصوصی سرماییه گذاری جواز په افغانستان کی دسرماییه گذاری څخه دحمایت اداری (ایسا) څخه لاسته راوړی او دسرماییه گذاری د عالی کمیسیون څخه دمنظوری په لټه کی شی. ۱۳۸۳ کال دجوزا دمیاشتی په ۱۴مه نیټه کابل بانک د ایسا څخه د ۵ میلیونو ډالرو د لمرنی پانگی په درلودلو سره چی د پنځه ونډه والو له خوا برابره شوی وه جواز ترلاسه کړ او ثبت شو. د همدی کال د جوزا په ۳۱ مه نیټه د بانک ونډه وال انقلاباتی ونډو باندی سره راضی شول او پریکړه یی وکړه چی بانک او ورپوری ترلی کسانو ترمنځ باید یو جلاوالی شتون ولری.

بالاخره ۱۳۸۳ کال د سرطان په دوهمه نیټه د ابتدایی جواز شرایط پلی شول او دبانک د منظوری سند ولیرل شو.

معلومه ده چه دافغانستان بانک د التزاماتو قانون د موادو په پلی کولو کی هڅه نه وه کړی. په هر ډول ددی سره سره بیا هم د افغانستان بانک نشوکولای چی دجواز صادریدل منع کړی.دغه حقیقت چی د کابل بانک بنسټ ایښودونکی اوپخوانی رئیس په روسیه کی دغیری قانونی بانکداری، د پیسو د مینځلو، دغیری قانونی اهدافو لپاره د جایدادونو رانیول، او د جنایتکارانو د یوی اتحادی (سندیکا) د جوړولو پربنسټ یی تر تعقیب لاندی وو، تر ډیره وخته دبانکداری د جواز د صادریدلو څخه وروسته هم افغانانو ته نه وه رسیدلی.

### د کابل بانک د نمایندگیو جواز

په افغانستان کی دبانک نمایندگی هم د افغانستان بانک پواسطه منظوریری او دهغوی غوښتنه باید د امرینو د سوابقو په مخ باندی وی چی دغه نمایندگیو ته لارښوونه کوی. د افغانستان بانک کولای شی جواز وروسته له دی چی مالکان او پیشنهاد شوی امرینو سره وگوری اود هغوی کړنو څخه اطمینان حاصل کړی، هم صادر کړی. دا منظوری کیدای شی د عین دلایلو او شرایطو پربنسټ چه په بانک کی جواز غوښتنه کی راغلی لغوه هم شی او هم کله چه د بانک اداره خپل فعالیتونه ناسالم او په غیری مدبرانه توگه سرته ورسوی، او یا جرمی کړنو کی دخپل شی لغوه کړی.

کابل بانک دخپلو کړنو په وخت کې هڅه کوله چه په افغانستان کې ډیری نماینده گي جوړی کړی او د افغانستان بانک په دی هکله ډیر وړاندیزونه ترلاسه کړی چه ځینی یی د بازار د ضروریاتو په وجه ومنل او یا یی رد کړل. د نماینده گيو د خلاصولو په اړه وړاندیزونه بعضی وخت د افغانستان بانک له خواکله کله د بانکداري په برخه کې داشتباهاتو د بروز پر بنسټ سخت نیول کیده، د بیلگي په ډول د افغانستان بانک ځینی شرایط لکه د یو فعالی دایمی پلټنی شتون، د پانگي ننویستل، سیالیت، د گروپی قرضونو کمونه، او دڅو ځانگړو پالیسیو ترتیبول یوځای کړل. ولی بیا هم د کابل بانک ځینو نماینده گيو پرته له دی چی جواز لاسته راوړی خلاصی او په فعالیت شروع کړی وه.

### ج. د کابل بانک اداره

په افغانستان کې بانکونه غواړی ترڅو خپل جوازونه د افغانستان بانک تر منظوری لاندی راوولی او د افغانستان د بانکداري د مقررو په واسطه اداره شی. د ونډه والو عمومی غونډی په بانک کې د تصمیم نیوونی ستری مرجع دی چی دڅارنی د پلاوی مدیر او د کمیټی پلټونکی ټاکي، او علاوه له دی څخه کلنی راپورونه او مالی حسابونه د پلټنی د کمیټی په سپارښتنه منظوره وی.

دڅارنی پلاوی، د اداری کړنو دڅارنی مسؤل وی، مدیره پلاوی د ورځنیو کړنو او اداری مسؤل وی، او د پلټنی کمیټه د حسابونو کنترولول او داخلی پلټنی مسولیت په غاړه لری.

### د کابل بانک ونډه لرونکی

کابل بانک په کال ۱۳۸۳ دجوزا په میاشت کې د پنځه ونډه لرونکی په واسطه په شمول د پخوانی رئیس منځته راغی. کله چه کابل بانک د متولیت لاندی راغی په دغه وخت کې یی ۱۶ ونډه لرونکی درلودل یواځی ونډه لرونکو چی کافی پانگه یی درلوده کولی شول د افغانستان بانک د بررسی او امتحان څخه تیر او خپله منظوری د افغانستان بانک څخه ترلاسه کړی. داچی د کابل بانک پخوانی رئیس او اجرایوی رئیس دکافی ونډو خاوندان ول نو ځکه نور ونډه لرونکی دڅیرنی لاندی نه وه نیول شوی. همدارنگه یو مکتوب ۱۳۸۶ کال دجدي په ۱۹ تاریخ د افغانستان بانک د مالی څارنی اداری له خوا کابل بانک ته واستول شو او بغیر دڅلورو کسانو څخه د نورو ونډه لرونکو دسوابقو په باره کی ترینه معلومات وغوښتل شول. دغه موضوع د ۱۳۸۷ کال دحمل تر میاشتی پوری تر هغی چی نوموړی اداری دکابل بانک څخه بیا وغوښتل چی د ونډه لرونکو د سوابقو په باره کی معلومات ورکړی او یا به د سختو کړنو سره مخامخ شی، په اړه کړنو صورت ونیوه.

کابل بانک دخپلو کړنو په وخت کې خپله پانگه نوی ونډه لرونکو ته انتقال کړه او په ښکاره ډول یی دخپلی پانگي ساتنی برابروالی راوستی وه چی وښایی پانگه د قانون د غوښتنو سره متناسبه ده. کابل بانک خپلی ونډی په ۱۳۸۵ کال د حمل په میاشت د افغانستان بانک د لارښونی په غبرگون کی زیاته پانگه صادره کړه. په دغه وخت، اضافی ونډی پر څلورو نویو ونډه لرونکو په شمول د پخوانی اجرایوی رئیس چی ۹٪ ونډی یی لاسته راوړی صادری کړی. دغه ونډی چی د پورونو څخه د استفادی په صورت کی چه د کابل بانک سرمایه یی جوړه کړی وه اخستل شوی وی. د کابل بانک پانگه د ۱۳۸۵ کال دسرطان د میاشتی په ۳مه نیټه د نهه ۹ ونډه لرونکو له خوا ډیره شوه او وړاندی تر دی چی کال ختم شی نوی پانگه بانک ته داخله شوه. د حیرانتیا خبره خو داده چی په دغه وخت کی یوه ونډه لرونکی خپله ټوله ونډه د کابل بانک په پخوانی رئیس وپلورله کړه او بله ونډه لرونکی د ۱،۴ میلیونه نغدو ډالرو په بدل کی چی دپخوانی رئیس له خوا تادیه شوه، د پخوانی رئیس له خوا واخیستل شوه.

د ۱۳۸۵ کال په اواخرو کی نهه ۹ تنه نوی ونډه لرونکی کابل بانک کی ورگډ شول چه دجمهور رئیس ورور او دجمهوری ریاست دلو مری مرستیال ورور په دغه نوی ونډه لرونکی کی شامل ول. دغه تغیرات ددی سبب شول چی دپخوانی رئیس ونډه په بانک کی را کمه شی او دلایسه یی ورکړی چه د کابل بانک پخوانی رییس د کابل بانک د



درغلیو په رسوا کولو کې مهم شخص پیژندل شوی دی. ددی څخه وروسته د ۱۳۸۶ کال د اسد په میاشت یو ونډه لرونکی چی د مدیره پلاوی معاون هم وو د خپلو ټولو دندو څخه یی استعفا ورکړه او خپله ټوله ونډه یی چی ۲،۳ سلنه کیده، په پخوانی رئیس باندی و پلورله او په دی ترتیب یی خپلی ټولی اړیکي د بانک سره ختمی کړی. په ۱۳۸۶ کال د سنبله او قوس په میاشتو کې په ترتیب سره او ه ۷ او سپر ۶ میلیونه ډالر د هغی پلټنی په غبرگون کې چی د افغانستان بانک له خوا سرته ورسیده بانک ته ننویستل شوی چی ورپسی بیا د حوت په میاشت کې دری ۳ میلیون ډالر نور هم بانک ته ننوتل ترڅو د بانک د پورونو بیلائنس سم وښایی.

د ۱۳۸۸ کال په اواخرو کې یو سلسله نور تغیرات هم د کابل بانک په ونډو لرونکو کې راغلل چی د بانک پخوانی رئیس هم پکی شامل وو او هغه خپله ونډه تر ۲۸٪ سلنی پورته یووړه، چی د ټاکل شوی اندازی څخه لوړه شوه او په همدی خاطر دهغه څخه وغوښتل شول ترڅو د افغانستان بانک ته تعلیمی، مسلکی او مالی اسناد برابر کړی. ځینی اسناد د ۱۳۸۸ کال د جدی په ۲۰مه نیټه برابر شول خو هیڅ داسی کومه نښه نه ښکاری چی په دی اړه دی پلټنه شوی وی.

بغیر د ۵ میلیونو لومړنی پانگی څخه د ونډه لرونکو نوری ټولی اخیستنی او انتقالات د کابل بانک د پانگی څخه ورکول کیدی. زیاتره ونډه لرونکو تائید کړی چه هغوی د نوبتی پورونو څخه ددی لپاره گټه پورته کوله چی د نوموړی پانگی د ننویستلو پربنسټ هغه اندازه چی د افغانستان بانک له خوا اړینه ښودل شوی وه پوره وښایی ځینی ونډه لرونکی ادعا لری چه هغوی په کابل بانک کې پانگه اچونی ته د پخوانی رییس لخوا د ځینو ځانگړو امتیازاتو په ورکولو سره تشویق شوی ول. ونډه لرونکی د بانک له خوا پر گټو مالیاتو ته اشاره کوله او دا ادعا یی کوله چی دوی یی بی لاری ته هڅولی دی.

د کابل بانک پخوانی ونډه لرونکو ویلی دی چی هیڅ وخت د کابل بانک د ونډه لرونکو ناستی نه دی دایری شوی، سره ددی چه کابل بانک دهغی د اجرا رپوټ ورکړی. او هم یو ونډه لرونکی اشاره کړی چه هغوی د پخوانی رییس د پانگه اچونی څخه په دوی کی او دهغوی پوری تړلی شرکتونو چی کوم انتقالات کړی یوه برخه ددی انتقالاتو غیر قانونی وه او دوی ورڅخه خیر ول. لیکن هیڅ داسی مدرک وجود نه لری چی ثابت کړی کوم ونډه لرونکی دبانک دښه والی پخاطر کوم قانونی غبرگون ښودلی وی. دا هم ښکاره نه ده چه ایا ونډه لرونکو خپلی عمومی ناستی واقعاً په کال کی یو وار سرته رسولی دی او که څنگه، سره لدی چی مکتوبونه چه لیردول شویدی ښایی چی جلسی ۱۳۸۵ کال دعقرب په ۲۰مه، د ۱۳۸۶، ۱۳۸۷ د حمل د میاشتی په ۱۱مه او د ۱۳۸۸ کال د جدی په ۲ مه جلسی نیول شویدی.

#### د اداری پلاوی غړو ته کتنه

بانکونه مکلف دی ترڅو دڅارنې پلاوی، مدیره پلاوی او یوه د پلټنی کمیټه د ورو کسانو چی د افغانستان بانک له لوری تائید شوی وی ولری. داغری نشی کولای له بلی کمیټی او یا پلاوی سره کار وکړی او باید ډاډ ورکړی چه ددوی اړیکي د بانک دهغو خلکو سره دی چه ددی پلاوی غړی نه دی.

د اطمینان د حاصلولو لپاره دا چی د څارنې د پلاوی او مدیره پلاوی د غړو فردی غوښتنی دبانک له غوره گټو سره په ټکر کی نه وی، بایدپلاوی یوهلیکلی پالیسی د پورونو او مصارفو په اړه د بانک داخلی غړو لپاره جوړه کړی، او د مدیره پلاوی له خوا د انتقالاتو د صادرولو څخه مخکی د بانک د حقوقی مشاورینو سره مشوره وکړی، او هر ډول موافقه مستنده کړی.

د څارنې د پلاوی ډیری غړی باید د بانک د مالکینو، مدیریت او یاهم د بانک د استخدام سره اړیکي ونلری. او پلاوی باید منظمی میاشتنی ناستی جوړی کړی. څارونکی پلاوی ټولو ونډه لرونکو ته ځواب ورکونکی دی، او د بانک څخه څارنه، د تخلفاتو په اړه د افغانستان بانک او ونډه لرونکی ته خبر ورکول، او د مدیره پلاوی او پلټنی د کمیټی د هغه غړو د دندو ځنډول چه دښه کار کردگی وړتیا او مدبرانه مدیریت و نلری، مسؤلیت لری

پلاوی مسولیت لری ترڅو داد ور کړی چه کرنی په بنه توگه څارل شوی او کرنی ټولی د پلی قوانینو او پالیسیو سره په مطابقت کی او د سالمو بانکداری د اصولو سره یوشان سرته رسیدلی. پلاوی باید د بانک د ټولو کړنو په اړه طرز العملونه او پالیسی جوړی کړی او داد مند شی چه مدیره پلاوی ټول ذکر شوی کړنلاری او پالیسی اوهم د افغانستان بانک هر ممکن اصلاحی اقدام سرته رسولی. همدارنگه بانکونه مسؤل دی ترڅو دپیسو د مینځلو د مخنیوی په خاطر ځینی پروگرامونه جوړ کړی.

مدیره پلاوی د بانک د کړنو مسؤل دی او باید له دری غړو څخه جوړ شوی وی چه اجرایوی رئیس عامل رییس او مالی رییس څخه عبارت دی.

### د کابل بانک پلټونکی پلاوی

کابل بانک دڅارونکی پلاوی جوړښت یواځی دکاغذ پر مخ درلود حال داچه زیاتره بی د بانک ونډه لرونکی ول چه کله کله به بی دقانون پر خلاف په ناستو کینی اکثریت جوړولو د مثال په ډول د بانک د ۱۳۸۵ او ۱۳۸۶ مالی کال رپوټ بنیای چی مدیره پلاوی بی د دری ونډه لرونکو او دوه غیر ونډه لرونکو څخه جوړ وو. ددی کال کلنی رپوټ بنیای چی ۱۱ ناستی د پلاوی لخوا څخه جوړی شوی چه یویی دقانونی التزام څخه کمه وه.

دکابل بانک د بنسټ ایښودو په وخت کی د افغانستان بانک یواځی د کابل بانک دپخوانی رییس ارین اسناد څیرلی ول. د۱۳۸۷ کال دحمل دمیاشتی د رپوټ څخه داسی معلومیږی چه دافغانستان بانک دکابل بانک د دوسیو کنټرولول په لاره اچولی دی او دپته بی پام شوی چه په دی اړه د څارنی دپلاوی د څو غړو په اړه له ټول زیارڅخه کار نه دی اخیستی. کابل بانک د۱۳۸۶ کال دحوت په میاشت کی یو مکتوب د افغانستان بانک ته د مدیره پلاوی د پنځه نوو غړو د منظوری لپاره ولیږلو، چی د افغانستان بانک د ۱۳۸۶ کال د حوت د میاشتی په ۱۱مه نیټه دنورو غړو په اړه معلومات وغوښتل چه کابل بانک هغه معلومات د ۱۳۸۶ کال دحوت په ۱۵مه نیټه برابر کړل.

وروسته له دی چی غوښتل شوی معلومات لاسته راغلل د افغانستان بانک ځینی مرکی ترتیب کړی خو د حمل په نیمایی کی د افغانستان بانک ته خبر ورکړل شو هغه غړو چه معلومات بی نه وه برابرکړی استعفا ورکړی نو د همدی لپاره د هغوی مرکو ته اړتیا نشته. کابل بانک د افغانستان بانک خبر کړ چه هغوی دپلټنی معاون د څارنی پلاوی ته معرفی کړی دی او اسناد بنیای چی دهغی مرکه د پخوانی اجرایوی رئیس د ورور سره یوځای اجرا شوی وه. د کابل بانک د ۱۳۸۶-۱۳۸۷ کال رپوټ پر بنسټ ددی څارنی پلاوی په ترکیب کی چی له پنځه غړو چی دوه بی ونډه لرونکی او یو بل بی هم ددوی پوری اړوند غړی وو، شامل وو. همدارنگه رپوټ بنیای چی په هماغه کال کی لس ناستی د رپوټ لاندی اجرا شوی.

### د کابل بانک مدیره پلاوی

د ۱۳۸۳ کال ددلولی د میاشتی په ۲۶ مه نیټه کابل بانک یو نوی اجرایوی رئیس مقرر کړ چه خپلی تجربی بی د هند له یو لوی بانک څخه لاسته راوړی وی. د افغانستان بانک په هغه باندی د اطمینان د حاصلولو او دهغه د وړتیا د لیدلو لپاره دهغی سره د مرکی غوښتونکی شو د۱۳۸۴ کال په اخر کی کابل بانک افغانستان بانک ته خبر ورکړ چه اجرایوی رئیس بی د شخصی دلایلو پر بنسټ استعفا ورکړی اوبانک غواړی پخوانی عمومی رئیس د بانک دسرپرست اجرایوی رئیس په توگه وټاکي.

د ۱۳۸۵ کال د جوزا په میاشت کی کابل بانک کوشش وکړ ترڅو د اجرایوی ریاست سرپرست د اجرایوی رئیس په توگه وټاکي. ولی د افغانستان بانک دهغه ټاکنه د پالیسیو او مقرراتو د اعتبار پالیسی، دپیسو د مینځلو، داخلی پلټنی، اود اړوند کسانو له خوا د لیردونی د تعقیبولو په خاطر د ۹۰ ورځو لپاره ځنډ کړه. د دی په تعقیب د افغانستان بانک د کابل بانک

اعتباراتو پالیسي لغوه کړه او په ډیره غصه یې د کابل بانک څخه وغوښتل که چیرې نوی پالیسي تر ۳۰ ورځو تسلیم نکړی نو د کابل بانک رئیس دی د افغانستان بانک د رئیس کل ځای ته راشي ترڅو ورسره د نیمگړتیاوو په اړه خبرې وشي.

د کابل بانک د ۱۳۸۵-۱۳۸۶ کال کلنی رپوټ ښایي چې د مدیره پلاوی په ترکیب کې اجرایوی رئیس، دهغه معاون، د مشاورینو رئیس، عامل رئیس، د اعتباراتو رئیس، مالی رئیس، او یو د پلټنې امر شتون درلود. د رپوټ ورکونې په دغه دوره کې د اجرایوی رئیس معاون په عین حال کې دویم ستر ونډه لرونکی هم وه چه هغه دی مقام ته په ۱۳۸۶ کال کې وروسته له دی چه کابل بانک کې په ۱۳۸۵ کال کې د امنیت د رئیس پو توگه ټاکل شوی وه ورسید. د نوموړی ټاکل کیدل د امنیت ریاست څخه د اجرایوی ریاست معاونیت ته د افغانستان بانک له خوا نه وه تصویب شوی.

۱۳۸۶ کال د حمل په میاشت کې د افغانستان بانک داسی وښوده چې هغوی په څو کراتو کابل بانک ته خبرداری ورکړی وه چه خپل د امنیت رئیس یې د افغانستان بانک تر موافقې پرته د اجرایوی ریاست معاون بللی او فعالیت کوی او د پورونو په اجرا کې د بانکداری د قوانینو په خلاف مداخله کوی. دغه موضوع ددوه نورو رسمی مکتوبونو په زریعه چه یویې د ۱۳۸۵ کال د حوت په میاشت کې لیرلی وه زور واخیست ولی د کابل بانک د اجرایوی رئیس معاون خپل کار ته دوام ورکړ. د افغانستان بانک وویل چه هغوی دا موضوع داخری ځل لپاره ذکر کوی چې ددندې د دوام په صورت کې به سخت اقدامات ترلاس لاندی ونیسی. د ۱۳۸۶ کال د ثور په میاشت کې د افغانستان بانک شدیداً تغیر وخور ځکه چې هغه وخت د افغانستان بانک رئیس کابل بانک ته خبر کړ چه د بانکداری دقانون سره سم د رئیس صلاحیت دی ترڅو د بانک کار کوونکی په کار وگماری نو ځکه د اجرایوی رئیس د معاون د مرکی لپاره اړتیا نشته. رپوټونه ښایي چې دغه پریکړه د کابل بانک د ټیننگار پربنسټ منځته راغلی وه چې ویل کیده پخوانی اجرایوی رئیس د پورونو په راټولولو کې مؤثریت لری، البته د قانون په وړاندی دا یو درست دلیل نه وو. د اجرایوی رئیس معاون د ۱۳۸۷ کال د سرطان په ۲۰ مه نیټه د حمایتی سندونو سره چه ښکاریده نوموړی د حقوقو د رشتی څخه په روسیه کې فارغ شویدی او ۱۶ کاله د بانکداری، سوداگری، او مالی چارو تجربه لری د اجرایوی ریاست مقام ته ترفیع ورکړل شوه. په دغه وخت کې هم د افغانستان بانک کومه مرکه هغه سره اجراء نه کړه.

د کابل بانک د ۱۳۸۶ او ۱۳۸۷ کال کلنی رپوټ ښایي چه مدیره پلاوی خپلی منظمی لیدنی سرته رسولی او ټیننگاری د موجوده پلاوی په جوړښت ددوه مشاورینو په پرته چه له مدیره پلاوی څخه د باندی د مشاورت ټیم ته انتقال شوی ول، لرلو. د مدیره پلاوی دغرو د اسنادو په اړه معلومات د ۱۳۸۶ کال دقوس په میاشت کې افغانستان بانک ته ولیرل شول چې په اداری پوستونو کې تعینات د یو د بانک د سرتاسری شبکی مدیر، دقانون د پلی کولو او رعایت مدیر، او یو ده اعتباراتو عمومی امر وو، شامل ول. د افغانستان بانک په ۱۳۸۷ کال دجدی په میاشت کې د دقانون د تطبق او رعایت رئیس منظوری د موقت وخت لپاره په دی شرط ومنله چې نوماند باید د امتحانی زده کړو لاندی ونیول شی او بیا وروسته مرکی ته حاضرشی، او یو دقانون د رعایت په برخه کې یی د یو مشاور د مرستی سپارښتنه وکړه. د افغانستان بانک هم په عین شکل دخطراتو د عمومی مدیریت د پوست لپاره ۱۳۸۷ کال د حوت په میاشت کې د عین میتود څخه استفاده وکړه.

د ۱۳۸۹ کال د حمل په میاشت کې کابل بانک هڅه وکړه ترڅو یو نوی رئیس د عامل رئیس په توگه وټاکي ولی د هغه ټاکل کیدل دتجربې دکم والی او دحسابداری دسابقی د نه درلودلو پربنسټ رد شول.

### د کابل بانک دپلټنې کمیټه

دپلټنې د کمیټې غړی د ونډه لرونکو د عمومی ټولگی له خوا د حسابداری د طرزالعملونو د رامنځته کولو، اود خطراتو دمديريت څخه ساتنې، د نیمگړتیاوو څخه څارنې، اود بانکی حسابونو د څیړلو لپاره تعینبری.

د کابل بانک د پلټنې د کمیټې په اړه لمړنی خبر د ۱۳۸۴ کال ددلوې د میاشتی په لمړیو کې هغه وخت منځته راغی چه کابل بانک د افغانستان بانک دیوی پلټنې د کمیټې د جوړیدو او دهغی د کړنو په اړه خبر ورکړ. سره ددی هم د ۱۳۸۶ کال

تر قوس میاشتی پورې کابل بانک په دی نه وو توانیدلی چی د پلټنې د رییس دمقرری په اړه چه ۳۲ کلنه کاری تجربه یی بنودلی وه، منظوری لاسته راوړی. د کابل بانک کلنی رپوتونه بنایي چی بانک منظمی ناستی لرلی، ولی داچی دوی منظمی څیړنی سرته رسولی او که څنگه کوم مدارک په لاس کی نشته.

### د کابل بانک صلاحیت لرونکی پلاوی

د افغانستان د بانکداری قانون صراحت لری چی څارونکی پلاوی باید د داخلی پلټنو یو کمیټه ددی لپاره چی د پلاوی د پالیسیو سره د اجراتو د یو شانته والی په اړه څارنه او د پلټنو په نتیجه کی د رابرسیره شوو نیمگرتیاوو د مخنیوی او سمولو په اړه هڅی وکړی، جوړه کړی. د داخلی پلټنی دغه کمیټه د څارنی دپلاوی تر نظر لاندی وی او دغه کمیټه د پلټنی د کمیټی څخه بالکل متفاوته ده. کابل بانک د داخلی پلټنی د امر د کار گمارنی منظوری دهغه د کاری تجربی او وړتیا له کبله وروسته د مرکی څخه د ۱۳۸۵ کال کال دسرطان په پنځمه نیټه تر لاسه کړه. د کابل بانک دپلټنی داخلی رئیس د ډیرو سرچینو په تائید یو د اصلی طراحانو د درغلیو څخه په کابل بانک کی وو. او د بانک د ډیرو معاملو لپاره ارتباطی کس وو، چی په ډیر مشکل به یی نورو ته دخبرو او پوښتنو ته د ځواب ورکولو اجازه ورکوله.

د بانکداری قانون همدارنگه وړاندیز کوی چه یوه د پورونو اړوند کمیټه باید جوړه شی ترڅو ځان په دی باندی متیقن کړی چی د بانک پور ورکونه د پالیسیو او هم د بانک پالیسی د بانک قوانینو سره یوشان سرته رسیری. همدارنگه دا کمیټه به دپورونو د ورکړی د دوسیو څخه څارنه کوی.

اسناد بنایي چی کابل بانک د ۱۳۸۶ کال د جدی د میاشتی په ۱۱ د بانکداری د خطراتو د مدیریت کمیټه دیو پاکستانی بانکدار تر مشری لاندی چه ۳۷ کاله کاری تجربه یی لرله جوړه کړی وه. همدارنگه دکابل بانک په کلنی رپوتونو کی د اعتباراتو د یوی کمیټی ذکرشویدی خو پرته د یو کس د اعتباراتو د مدیر څخه چی هغه هم د ۱۳۸۶ کال د دلوی په میاشت کی منځته راغلی نور کومه یادونه ددغی کمیټی په اړه نشته.

### د) د بانک د کړنو مقرراتی اړخونه

#### د ونده لرونکو پیژندگلو

بانکونه دخپل حساب دساتنی لپاره دهغو اشخاصو سره اړیکی چه هویت یی معلوم نه وی اویا د پیسو په مینځلو اویا کوم بل جرمی کړنی په ترسره کولو کی شکمن وی مکلف دی چه دداسی پیښو په اړه دافغانستان بانک ته خبر کړی.

#### اړوندو کسانو ته پورونه

بانکونه باید مخکی لدی چه مربوطه کسانو ته پورونه ورکړی دمديره پلاوی او یا هم د څارنی دپلاوی منظوری ولری. ترلی یا مربوط کسان عبارت دی له، د بانک د مدیرانو – د واده پر بنسټ ترلی کسانو، د وینی پر بنسټ ترلی کسانو او خپلوانو، او یا هم هغه اشخاص چی په ماشومتوب نیول شوی وی، او هر هغه څوک چی په یو بانک کی د شرایط سره یوشان ونډی ولری، او یا هر هغه شرکت چی یو کس یا مدیر پکی د شرایطو سره یوشان ونډی ولری، او هم ددغو اشخاصو او شرکتونو مدیران شامل دی.

همدارنگه قانون یو لړ شرطونه ددی په خاطر چی اطمینان حاصل شی ترڅو پریکړی بی موجب ضرر ونه وینی او داچه ټول حقایق لکه د گټی کچه، د پور اخیستونکی مالی صورت حساب، او د ضمانت تثبیت، ټول په پام کی نیول شویدی. د دا ټول پورونه باید د نورو پورونو سره یوشان اجراشی او دپلټنی کمیټه باید د نوموړی پور ورکونی اسناد د ناخوښو د لاسلیکونو سره یوځای له ځان سره وساتی.

برسیره پر دی بانک نشی کولای دبانک هغه مدیر ته پور ورکړی چی د دغه پور پر بنسټ دهغه شخص اعتبار د۲۵٪ څخه زیات کلنی عاید لاسته راوړی، او یا داچه دا پور د ټولو ټولو کسانو دپوروری کیدو سبب وگرځی او د بانک د ټاکلی حد څخه تجاوز وکړی.

که چیری یو نفر پور دقانون د احکامو سره په تضاد کی اخیستی وی، باید بیرته ترینه واخیستل شی پرته له دی که چیری مدیره پلاوی او دڅارنې پلاوی په نوموری اړه دپلټنې کمیټی ته خبر ورنکړی، نو شخصاً دوی مسؤل پیژندل کیږی.

#### د هغو پورونو کموالی چه دمقرراتی پانگه ټاکل شوی حد نه تجاوز وکړی

بانکونه دپورونو د منظورولو څخه په هغه صورت کی چه دیو نفرتول پورونه ۱۵ سلنه دبانک دمقرراتی سرمایه څخه تجاوز وکړی، یا ټول پور د اصلی پورونو او د پور خطرات د۲۰٪ مقرراتی پانگی او بانکی پشتوانه نه تجاوز وکړی، منع گرځول شوی. هر کله که چیرته دبانک مدیر دپته متوجه شی چه دبانک سرمایه له ټاکلی اندازی څخه لږه ده باید د افغانستان بانک ته خبر ورکړی.

#### د پیسو د مینځلو په اړه تورونه

د یو بانک مشتریان هر وخت چی د بانک سره کومه معامله سرته رسوی باید خپل پیژندگلوی بشکاره کړی. هر کله چه یو حساب دشرکت لپاره خلاصیږی، نو د اړتیا وړ معلومات عبارت دی له د شرکت د جوزا او دهغه د مالکیت په اړه د معلوماتو څخه. که چیرته د مشتری په پیژندگلوی کی او یا د هغه چا په مالکیت باندی چی گټه ترینه پورته کوی، کوم شک موجود وی، نو بانک باید د شکمن انتقال په اړه د افغانستان د ملی لیردونی اداری (Financial Transaction Report and Analysis Report Center) ته رپوت ولیږی.

بانکونه باید همدارنگه معلومه کړی چه ایا مشتری په سیاست کی شامل کس دی که څنگه، ددی خبری د معلومولو لپاره باید د اجرایی رئیس منظور ی لاسته راوړی، د پیسو منبع معلومه بنسټیزه څارنه شروع کړی. که چیری بانک په سیاست کی په دخپلو افرادو شکمن وی داچه کیدی شی دا پیسی یی د رشوت، بیخایه اخیستنو، او یا نور غیره قانونی کړنو له لاری لاسته راوړی دی، باید رد بی کړی.

بانکونو ته پکاره ده ترڅو دشل زرو امریکا یی ډالرو معادل او یا له هغی څخه د زیاتو پیسو په لیردونه کی، او یا هم کله چی د پیسو د مینځلو شک موجود وی د پیسو مدرک تشخیص او تثبیت کړی. د ډیرو نغدو پیسو لیردول او د مشکوکو لیردونو په اړه باید په یوه ورځ کی د افغانستان د رپوتونو او مالی لیردونو په مرکز کی درج کړی.

#### ۵. د کابل بانک کرنی

#### د پورونو د کتاب طرحه

#### د پورونو د دوسیه منخته راوړل

د کابل بانک کار کوونکو ته د ستر مدیریت له خوا لارښوونه شوی وه ترڅو د پورونو حسابونه او د اعتبار نه زیات پورونه د نیابتی پور اخیستونکی تر نوم لاندی د جعلی تقویتی اسنادو پر بنسټ اود خپلو مشتریانو فورمونه وپیژنی چه پرته د لیدنو څخه یی پورونه ترلاسه کړی ول، خلاص او برابر ولری. په غالب گمان دپورونو دوسی د تقویتی مدارکو، او دپور اخیستونکی په اړه د جزئیاتو نه موجودیت او د متناقصو معلوماتو لرونکی ول. د کابل بانک د اعتباراتو اداری د

پورونو د دوسیو تقویتی اسناد د غوښتنلیک په شمول، د شرکتونو د ثبت سند، د خالص شخصي عوایدو او تضمیناتو ته جعلی اسناد جوړکړی ول اوله سلو څخه زیات سوداگریز مهرونه یې د دروغجنو تجارتونو په اړه ددی لپاره چی خپل صورت حساب سم وښایې ترینه کار اخیستی. نوموړی ادارې په اگاهانه ډول جعلی مالی صورت حسابونه او د ثبوت لپاره یې د پانگی ددفتر د انځورونو څخه چی د ډیرو نورو تجارتی کړنو لپاره یې هم دنوموړی څخه بیا بیا گټه پورته کوله، لاسته راوړی او ترینه یې گټه پورته کړیده. ددغه پورونو پیسی لږ وخت وروسته د حساب د خلاصونی څخه لیرل شوی، او کله کله داسی هم کیدل چی دوه یا څلور اونۍ وروسته به د ځینو پورونو منظوری راتله په داسی حال کی چی د پور پیسی به لا د مخکی نه ویستل شوی وی.

په کابل کی ځینی حسابی شرکتونه لکه ( Best Solutions Accounting, Naweed Sahr and Bhautash ) Mathur Auditing, Oriental Consultants, Max Accounting, Omed Now Accounting, and Jawed Nasir Accounting) په ښکاره ډول دغه شرکتونه د مالی حسابونو د جوړولو او تصدیق په خاطر منځته راغلی او د جعلی شرکت د پورونو د حساب څخه ورته پیسی ورکول کیدی. لیدل کیږی چه دا کړنه د افغانستان بانک د خوښولو په خاطر دهغه رپوت څخه وروسته چه ۱۳۸۵ کال کی وړاندی شو او غوښتل شوی وو چی دکابل ډپورونو دوسیو باید مالی ثبت شوی حسابونه په بر کی ونیسی، چی لمړنی داشان ورکړی د نوید سحر دحسابداری د خدمتونو شرکت لخوا د ۱۳۸۶ کال دسنلی په میاشت کی صورت نیولی وو.

په افغانستانکی د حسابداری شرکتونه باید ایسا د اداری سره ثبت شوی وی لیکن هیڅ یو د جواز ورکونی او یا مسلکی اورگان د حسابداری د صنعت د تنظیم او څارنی لپاره شتون نلری، او دا چی شرکتونه باید کلنی رپوتونه ورکړی، ددی څخه په کمه کمه څارنه شویده. ددغی ډول رپوت ورکونی او څارنی چی د ایسا د اداری له خوا دی سرته ورسپړی، ماهیت نه دی معلوم.

#### د پور پیسو ته لاس رسی

د نیابتی پور اخستونکو او اصلی گټه اوچتونکو ترمنځ د اړیکو د پټول لپاره د مختلفو لارو څخه گټه پورته شوی وه. کله کله داسی هم ښودل کیدل چی پیسی د مشتریانو له خوا برابرانکو ته د هیوا څخه د باندی انتقال شویدی چی ددی لپاره به دروغجن د سویت پیغامونه او جعلی حمایوی صورت حسابونه برابریدل چی د اعتباراتو د اداری له خوا به جوړیدل. دغه پیسی په نهایت کی د خزانی له خوا کله کله افرادو ته د نغدو پیسو په ورکولو لارښونی کولی او د اصلی گټه پورته کوونکو حسابونو ته ددی لپاره چی د بانک په مدیریت کی خپله ونډه ډیره کړی تللی او یا هم دهغوی له خوا په نغد ډول اخیستل کیدی.

د پور د اصلی پیسو او یا هم د هغی د سود بیرته ورکړه ډیره کمه تر سترگو کیده، او په بدل کی به نوی پورونه په ورته ډول ترتیبیدل ترڅو بانک ته بیرته ورکړی وښایې چی بانک باید د راکړی پانگی په اړه رپوت او د مقرراتی پانگی اندازه راکمه کړی چی پرته له هغی به ضروری وی، برابر کړی.

د پورونو د کتاب طرح د کابل بانک د حسابداری د سیستمونو له لاری د رپوتونو د مسؤل او برابرانکو کسانو له خوا چی د بانک مدیریت ته یې د اصلی پورونو دوسیو برابرولی، له خوا تنظیمیده. کابل بانک د شروع څخه د بانکداری د دری مرکزی سیستمونو څخه گټه پورته کوله چی لمړنی ددغه سیستمونو څخه دوی ته وخت ورکولو ترڅو په اتوماتیک ډول ځانگړو ډلو ته د نیابتی پورونو تخصیص ورکړی. یو نوی سیستم چی د ۱۳۸۸ کال په اخر کی یې په کار پیل وکړ دغه کړنه سرته نه رسوله نو په دی اساس د کابل بانک د اعتباراتو اداره مجبوره شوه ترڅو خپل د معلوماتی ټکنالوژی څانگه او په دوی کی متخصصین څخه وغواړی چی د حل یوه خودکاره (لاسی) لاره پیدا کړی. دغه نوی د حل لاری د مخی کارونکو ته اجازه ورکوله ترڅو د یوی ځانگړی ډلی لپاره جعلی د صورت حسابونو کاپی جوړه کړی چی د هغی اسناد به بیا په یو ځانگړی جدول کی د سیستم په اخر کی ساتل کیدل.

### د شاهین صرافې

د شاهین صرافې چې په هغې کې د کابل بانک پخوانی رئیس ۴۹٪ ونډه درلوده او پاتې ۵۱٪ سلنه ونډه یې د متحده اماراتو د یو تبع وه یوه میاشت وروسته له هغې چې کابل بانک خپل جواز ترلاسه کړل په هغې کې خپل حساب پرانست، چې تقریباً ۱۶۰ نیابتی پورونه د کابل په وخت کې ورته ورکول شوي وو. ددغه صرافې څخه هدف د انتقالاتو د مینځلو، د اصلی گټه پورته کونکو د پټولو، په خطرناکو سوداگریزو معاملو کې د امانت لرونکو د پیسو د پانگه اچولو، د پورونو د بیرته ورکولو د پروگرامونو، او هم د شاهین د حوالو د تقویت کول، شامل ول. د کابل بانک څخه شاهین صرافې ته د انتقال شوو پیسو څخه په گټه پورته کونکو کې د بانک مدیران، ونډه لرونکي او هغه کسان چې په سیاست کې داخل ول، شامل دي.

د شاهین صرافې او کابل بانک کړنې په مکمل ډول په کابل بانک کې د شاهین صرافې د کارکونکو له خوا او هم د دواړو شرکتونو د امرینو له خوا په ورځنۍ شکل د اړیکو له لارې یو په بل کې مدغمې شوي وې. دغه دوه شرکتونو چې په حقیقت کې یې د یو بل پراخه شرکت د شیرخان فرنود جنرل ټریډنگ ال.ال.سی. چې په ۱۳۷۴ کال کې په دبی کې تاسیس شوی وه او ۴۹٪ سلنه ونډه یې د کابل بانک د پخوانی رئیس او ۵۱٪ سلنه ونډه یې د متحده اماراتو د یو تبع وه، څخه پیروی کوله، خپلې کړنې سرته رسولې. د کابل بانک پخوانی رئیس په دوبي کې دهماغه تعمیر څخه چې د شاهین صرافې پکې وه د شیرخان فرنود جنرل ټریډنگ شرکت هم اداره کولو چې د کابل بانک د پخوانی رئیس د ټولو تجارتي کړنو لکه حوالې، د پامیر هوايي کرښې او په دوبي کې د شته ملکیتونو څخه مدیریت دنده په غاړه درلوده، مرکز وو.

شیرخان فرنود د پورونو یو کتاب چې په هغې کې هغه پورونه چې د کابل بانک څخه د ظاهر گروپ په نوم راغلي ول ثبت ول. دا بنایي چې د کابل بانک پخوانی رئیس ظاهر گروپ یواځې د خپل شخصي گټو لپاره جوړکړی اوسې، په ځانگړي ډول ددی لپاره چې ځانته په دوبي کې ملکیتونه چې تخمینی قیمت یې ۱۵۱ میلیونه ډالر ټاکل شوي، واخلي.

### نوری غیر قانونی لېږدونی

سربیره پر دی چې کابل بانک د درغلیو ډک پورونه شروع او اجرا کړل، همدارنگه د بانک مدیرانو د بانک پیسې د عملیاتي مصرفونو لپاره چې د باندنیو سوداگریزو کړنو لپاره ترینه گټه اخستل کیده د خپلې څارنې لاندې ورکولې او یا یې هم جعلی پانگې د خپلو غیر قانونی اخستنو د پټولو لپاره جوړولې. د کابل بانک څخه وتني پرته د پورونو څخه ۶۶.۲ میلیونه ډالر تخمین شوي چې دغه شخصي وتني د (وسایطو، د اوسید د ځای کرایې، امتیازات، سفريه، او د معاشاتو مخکې له وخت څخه ورکړه)، د اړونده تجارتنو گټه (د پامیر د هوايي کرښې د پیلوټانو او د باختر تلویزیون د کارمندانو معاشونه)، او اختلاس (دروغجن امانتونه، د ځمکو اخیستل، د پانگو دروغجنی داخلونې) پکې شاملې دي.

### مصارف، د گمارنې گټې او اړونده تجارتونه

د کابل بانک پیسې همدارنگه د مصرفی حسابونو څخه په گټې اخیستنې او شخصي گټو لپاره بی ځایه لگول شوي. د سفرونو مصارفات چې تقریباً ۶ میلیونو ډالرو ته د کابل بانک د ژوند په موده کې رسېږي، چې ددی مصارفو په اړه ډیر کم جزئیات شتون لري او حمایتی اسناد یې هم نه تر سترگو کیږي. ټول دغه مصارف د پخوانی مشرتابه له خوا منظور شوي او پخوانی اجرايوی رئیس ورباندې د صحت ټاپه لگولې. دهغه ۶۴۵،۴۱۹ ډالرو د سفر د مصارفو څخه چې د کابل بانک د ټولیزې پلټنې له خوا لیدل شوي، یواځې یو یې د ۱،۱۶۸ ډالرو تقویتی اسناد لرل او ۸۱،۵۸۵ ډالر یې د باندنیو کارکونکو په کاري سفرونو او یاهم د هغوی د کلني رخصتیو باندې مصرف شوي. نوری پاتې پیسې یې د شخصي او نورو نا مشروعو اهدافو لپاره په کار اچول شوي. څیړنې بنایي چې د ۶ میلیونو ډالرو څخه ۵ میلیونه یې په نامشروع ډول مصرف شوي وې.

نور ۲۲.۹ ملیون ډالر د کورونو د کرایې او اوسیدنې په ځایونو باندې مصرف شوي دي. دغه کرایې ځینې وختونه کارکونکو ته ددی په خاطر چې د مدیریت سره یې د درغلیو په کارونو کې مرسته کوله د جایزو په ډول ورکول شوي دي،



او یا هم په کابل په ځینو لوریو هوټلونو کې د کوټو د کرایه لپاره ترینه گټه پورته شوی چې د بانکي اهدافو لپاره نه دی استعمال شوی. همدارنگه کابل بانک د ۱۳۸۳ څخه تر ۱۳۸۸ پورې تقریبا ۲۵۰ موټر سایکلونه او موټری د ۸.۴ میلیون ډالرو په ارزښت اخیستی چې یواځې ۱۷۰ یې د کابل بانک د حمل او نقل په مدیریت کې ثبت شوی او یواځې ۶۵ یې اسناد لرل.

لور ۲۴۰ زره ډالری معاشونه د کابل بانک د پخوانی اجرایوی رئیس ته، او د څو کلونو په موده کې ۳۳۶ زره ډالری د پخوانی اجرایوی رئیس معاون ته ورکول شوی چې دهغی ذمت وروسته بانک ته انتقال شوی. همدارنگه د ۱۳۸۸ کال د دلو په میاشت کې پخوانی رئیس او پخوانی اجرایوی رئیس ته ۵۰۰ زره ډالر د نامشروع کړنو د امتیازاتو په بدل کې ورکول شوی، په داسی حال کې چې نوری ۲.۲ میلیون ډالر د پور په ډول د کابل بانک سلگونو کارکونکو ته ورکول شوی.

همدارنگه کابل بانک د ټیټی وړتیا کارکونکو ته، هغه کارکونکو ته چې په درغلیزو کړنو کې ښکیل ول او هم هغه کسانو ته چې هیڅ د کابل بانک کارکونکی نه ول معاشونه ورکړیدی. ډیری ددغه کسانو څخه خپلوان او په اړونده تجارتونو کې گمارل شوی کسان ول. د بیلگی په ډول د پخوانی اجرایوی رئیس ورور چې کلنی معاش یې ۹۶۰۹۲ ډالر وو خو هیڅکله یې هم په بانک کې کار نه دی کړی او څلور کلنه بامعاشه رخصتی ورته هم منظور شویده.

هغه پیسی چې د اړونده تجارتونو کارکونکو ته اچول شوی په هغی کې د پامیر د هوایی کړښو ۱۰ پیلوټان شامل دی، چې د هغوی معاش د ۱۳۸۶ کال د حوت د میاشتی او ۱۳۸۹ کال د عقرب د میاشتو ترمنځ ۳۲۰ زره ډالر چې پیلوټانو ته په نغدی ډول ورکول شوی، شامل دی چې پخپله د کابل بانک مظنونیت له دی پلوه د پیسو د یو غټی برخې د مینځلو په تړاو تر شک لاندی ده. همدارنگه ۲۹۰ زره نور ډالر د باختر ټلوویزیون ۱۱۷ تنو کارکونکو ته اچول شوی چې نوموړی ټلوویزیون د پخوانی رئیس او پخوانی اجرایوی رئیس گډ ملکیت وو.

په پای کې کابل بانک د خراسان د امنیتي شرکت سره د یوی توافقنامی پر بنسټ چې هغوی ته به د کال ۱.۱ میلیون ډالر د امنیت د ټینگښت لپاره ورکوی، څخه گټه پورته کړی، د مالیه مصارف او د شرکت هوایی مصارف یې اچولی چې په حقیقت کې نوموړی کمپنی ته په کال کې ۵ میلیونه ډالر ورکړیدی. د کابل بانک پخوانی رئیس د خراسان د امنیتي کمپنی د ۱۳۸۵ کال د سنبله څخه تر ۱۳۸۶ کال جوزا پورې د ۷۰٪ سلنی ونډه لرونکی وو چې وروسته یې بیا خپله ونډه خپل ورور ته انتقال کړه.

### د پانگی مصارف

داچې وښایي چې پانگه څنگه مصرف شوی په کراتو لیردونو صورت نیولی. د معلوماتی تکنالوژی یو شرکت ته د ۱۳۸۸ کال د اسد په میاشت کې د شاهین صرافی له لاری ۷۳۹ زره ډالر اچول شوی او په هماغه ورځ د پخوانی اجرایوی رئیس حساب ته لیرل شوی. همدارنگه ورته اچونی د ۱۳۸۸ کال د میزان په میاشت کې جوړونکو شرکتونو ته ۱.۵ میلیون ډالر اچول شوی چې په همدغه ورځ د پخوانی اجرایوی رئیس ته ۱.۵ میلیون ډالر اچول شوی. بالاخره د ۱۳۸۸ کال د جدی په میاشت کې په ښکاره ډول د ځینی کمپیوټرونو د خریداری لپاره ۳۸۱ زره ډالرو په مستقیمه توگه د کابل بانک د پخوانی رئیس او اجرایوی رئیس حسابونو ته اچول شوی او انتقال شوی.

همدارنگه ۱۷.۴۹ میلیون نور ډالر د شاهین صرافی د جاری حسابونو په گټه د جعلی ورکړو په پایله کې او ۱۸ میلیونه نورو ډالرو جعلی ډیروالی په ثابتو پانگو کې صورت نیولی.



### سیاسی برخه اخیستنه

په ۱۳۸۷ کال کې د افغانستان بانک پخوانی رئیس د افغانی بانکونو ټول اجرايوي رئیسانو ته لارښوونه وکړه چې په سیاسي برخو اخیستو او هم په هرډول انتخاباتي کمپاینونو کې د بنکیلتوب څخه ډډه وکړي. د کابل بانک د لیري ساتلو لپاره داسې یو مکتوب کافی نه وو چې د ځینو اظهاراتو پر بنسټ میلیونونه ډالر یې سربیره پر خریداری د څو عرادو موټرو، په شمول د ټولو مصارفو د یو انتخاباتي کمپاین، د تبلیغاتي لوجو، تلویزیوني اعلانونو په شمول یې کم تر کمه د یوه کانديد په گټه اچولی دی. همدارنگه د ځینو رپوټونو پر بنسټ کابل بانک تقریبا د ۳۰ څخه تر ۴۰ پورې د پارلمان د کانديدانو په گټه سیاسي برخه اخیستنه کړیده.

د ۱۳۸۷ کال د انتخاباتي کمپاینونو سربیره، د کابل بانک ټولیزه پلټنه ښایي چې د کابل بانک پخوانی رئیس د ۹.۶ میلیونو ډالرو په ارزښت د پورونو ورکول هغه کسانو ته چې په سیاست کې ښکیل دي منلی دي او داچې داسې ۷ تنه شتون لري چې د بانک څخه یې ۳.۱ میلیون ډالر پوروري دي لیکن د هغوی سیاسي پوستونو ته په لیدلو سره ددغه پورونو لاسته راوړلو په برخه کې هیڅ کومه هڅه نه ده شوی. همدارنگه ارائه شوی معلومات ښایي چې په سیاست کې ښکیلو ډیرو کسانو د پخوانی اجرايوي رئیس څخه بلاعوضه اچونې د حسن نیت او سیاسي ملاتړ په خاطر ترلاسه کړیدی.

### (و) د افغانستان بانک: راپور ورکول، څارنه او کړنې

#### رپوټ ورکول:

ټول بانکونه مکلف دي چې خپل مالي اظهارلیکونه په ربعوار او کلني ډول او خپل پلټل شوی مالي اظهارلیکونه د یوځانگړي رپوټ سره یوځای پلټونکي ته تسلیم کړي. همدارنگه، بانکونه باید د خپلواکداري او مالي چارو په هکله معلومات د رپوټ سره یوځای کړي ترڅو د افغانستان بانک و توانيږي چې د بانک مالي څرنګوالي اوله بانکي قوانینو سره د بانک د کړنو یوشانته والی و ارزوي.

د کابل بانک کلني رپوټ د اښکاره کوي چې ددغه بانک کړنې له ټولو قوانینو او مقرراتو سره سمون لري اودغه بانک په بشپړه توګه د داخلی کنترول د سیستمونو او میکانیزمونو درلودونکی دی. همدانګه دغه بانک رپوټ ورکړی دی چې هغوی په هیواد کې د دولت په استازیتوب له فیس څخه پرته د معاشونو د ویشلو په برخه کې ځانگړي تدبیرونه ترلاس لاندې نیولي دي. دپانګې د تضمین مقرراتو، بانکونه پدې مکلف کړي ترڅو د هغوی مقرراتي پانګه پر عیاری شوی شتمنی باندې د خطر او یا د هغوی د اصلی پانګې د نسبت پر بنسټ وساتي. خومیا شنتی رپوټونه داسې ښی چې د کابل بانک په دغو مقررو کې په پرله پسې توګه په یوه ټیټه کچه کې قرار درلود چې پایله یې له دغه د نغدي اچونو پواسطه پوره شوی او پانګه والو د نیابتی پورونو څخه د پیسو د داخلولو پواسطه د ونډه لرونکو له خوا سرته رسیدلی.

د ورکړل شوو رپوټونو له مخې د کابل بانک د عوایدو لویه برخه د پورونو او پیشکي پیسو د سود څخه جوړیږي چې په ثابت ډول ددغه بانک د ټول ټال عوایدو له (۸۰) سلنې څخه ډیر یې همدغه پیسې تشکیلوي. خود ورکړل شوو مالي رپوټونو له مخې د سود څخه لاسته راغلی رقم غلط وړاندې شوی دی او د سود ډیره برخه چې د مشتریانو د پورونو څخه رپوټ ورکول شوی هیڅکله لاسته نه دی راغلی. کله چې د مشتریانو د پورونو غیري واقعي سود سره سر ورکړل شو دغه بانک د معنی لرونکو عوایدو څخه پرته خپلې چارې مخ ته وړي دي. پر همدې اساس، دغه بانک د رامنځته کیدلو څخه وروسته ډیر ژر د پورونو دورکولو وړتیا له لاسه ورکړه او مفلس شو او درنګیدو په وخت کې دغه بانک د (۷۵۰) میلیونو امریکایي ډالرو منفی بیلانس درلود.

#### اجرایوي تدبیرونه او څارنه

په بانکونو کې د بانکي معیارونو شتون او د دپیسو د مینځلو پر وړاندې د مقرراتو سره یوشانته والی د افغانستان بانک له خوا د بانکونو د داخلی ساحې د څارنې پواسطه سرته رسیږي. د بانکونو د پرمخ بیولو لپاره د بانکداري په قوانینو کې اجرایوي تدبیرونه او کړنلاری تنظیم شوي دي.

پدې برخه کې لمړنۍ گامونه د لیکل شوو اخطارونو صادرول دي چې د بانک سیالیت یا د پیسو دورکړی وړتیا دمغولو د لایو پربنسټ گواښل کېږي اولیکل شوی اخطارونه صادرېږي. دغه اخطار په بانکونه متوجه کوي چې دهغوی کړنې ناسالمنې او بیا داچې له قانون یا مقرري څخه یې سرغړونه کړې ده.

دوهم گام د لیکل شوی څارنې له پاره د دستورونو صادرول دي او دغه دستورونه هغه وخت صادرېږي چې د لیکل شوی اخطاریو په پایله کې اصلاحی گامونه ترلاس لاندې ونه نیول شي. دغه دستورونه د بانک دمديره پلاوی څخه غواړي ترڅو د ستونزو او اندیښنو د لیرې کولو لپاره د اصلاحی اقدامونو د سرته رسولو لپاره په لیکل شوی بڼه د خپلو هوډونو سره یوځای یو پلان وړاندې کړي.

درېم گام دادی چې د اصلاحی اقدامونو د سرته رسولو لپاره باید بانکونه یوه پلانی طرحه جوړه کړي چې دغه یو ډیر ټینګ رسمی اجرائیوی گام گڼل کېږي. د اصلاحی گامونو د سرته رسولو پلان یوه رسمی څارنیزه لیکل شوی هوکړه لیک دی چې د هر ډول ناکامیو یا ناسالمنو کړنو ته رسیدگی کوي او دغه پلانی طرحه باید یو تحلیلی برخه ولري ترڅو ستونزی وپېژني، دهغوی د لیرې کولو لپاره لازمی کړنې وړاندیز، او د کارونو د پرمختګ د دوره یې رپوټونو لپاره یوه ټاکلی موده وټاکي.

دیه ډاگه شوی مودی د منځه وړلو لپاره د افغانستان بانک به د بانک د کړنو د دوام په اړه پایلی په ډاگه کوي. د پلان د پلي کولو په برخه کې د پاتې راتلو په صورت کې، د افغانستان بانک حق لري چې د اصلاحی گامونو د ترلاس لاندې نیولو په موخه د سمدستی دستورونو ورکولو، ترڅارنې لاندې د نیولو، د بانکداري د جواز د لغوه کولو، او په اجباری ډول د بانک د انحلال په گډون هر ډول اجرائیوی گامونه پورته کړي.

پدې برخه کې څلورم گام دبیرني اصلاحی گامونو ترلاس لاندې نیولو دستورونو صادرول دي چې د افغانستان بانک دغه دستور هغه وخت ورکولای شي چې بانک د اصلاحی گامونو د پلان په پلي کولو کې پاتې راغلی وي او بیا د بانک د پیسو دورکړی وړتیا یا سیالیت تر گواښ لاندې راغلی وي. دبیرني اصلاحی گام پورته کولو دستور د بانک څخه غواړي چې امانات اخستل یا د پیسو ورکړه ودری، او بیا د بانک اداره کوونکی له دندې څخه گوښه کړي. همدارنگه د افغانستان بانک کولای شي چې بانک جریمه کړي، او یا هم بانک ته دستور ورکړي ترڅو یوه بهرنی پلټنه سرته ورسوي او بیا یې یو اداره کوونکی گوښه کړي. دغه ټولې کړنې د قانون له مخې د فوق العاده گامونو په توگه وړاندې شوی او کیدای شي په هغه حالاتو لکه د بانک د کرنیزو یا مالی بیړني حالاتو، او یا هم کله چې بانک غیر قانونی کړنې سرته ورسوي، ترلاس لاندې ونیول شي.

### په کابل بانک کې څارنه او پلی کونه

د افغانستان بانک د افغانستان بانکداري د نظام په څارنه کې د پیسو دورکړی وړتیا د پیسو شویږي. په کال ۱۳۸۳ کې کله چې کابل بانک منځ ته راغی د افغانستان بانکداري سکتور هم ډیر پرمختګ نه وو کړي. د ۱۳۸۲ کال دحوت په میاشت کې د طالبانو د راپرځیدو څخه درې کاله وروسته د سوداګرۍ د بانک ټول ټال شتمنی ۲۶۱ میلیون ډالر وه. او په هغه پسی د مالی نظام میزان مخ پورته لار، چې د ۱۳۸۶ کال دحوت په میاشت کې ټول ټال شتمنی ۱.۷ میلیارد ډالرو ته ورسیده چې دغه په شتمنی کې د کلني منځني ودی میزان ۵۰٪ په گوته کوي. د دغی مودی په ترڅ کې په بازار کې د فعالو بانکونو شمیره له درېو (۳) څخه شپاړسو (۱۶) ته پورته شوه. یواځی د کابل بانک شتمنی د راپرځیدو څخه دمخه په ۱۳۸۹ کال کې له څلورو میلیاردو ډالرو څخه پورته وه. د مالی نظام ودی د افغانستان بانک په وړاندې د پام وړ خنډونه رامنځ ته کړل او دهغه بانک ظرفیت یې دی ته مجبور کړ ترڅو دغه صنعت په اغیزمنه توگه تنظیم او ورڅخه ورځنی څارنه وکړي، چې دغه دڅارنې د بهیر په اغیزمنتیا کې ډیر ارزښتناک فشار گڼل کېږي.

د افغانستان بانکداري قوانین د کابل بانک د درغلیزو کړنو په بهیر کې په نسبی ډول ټولیزه بڼه درلوده. د پیسو نړیوال صندوق د قرار دادی کارپوهانو سره یوځای د ۱۳۸۰ کال د میزان د میاشتی او د ۱۳۸۲ کال دثور د میاشتو ترمنځ د پیسو د بیړني ورکړی د یو نظام د منځته راوړلو او د مرکزی بانکداري د فعالیتونو د بیارغونې لپاره تخنیکي مرستی چمتو کړي. دا هغه وخت وه چې د جواز ورکولو د بنسټونو په ترتیب او د بانکونو څخه په څارنه او تنظیمولو کې لمړنی فعالیتونه پیل شول. د افغانستان د بانکداري قوانین په کال ۱۳۸۲ کې د اداری د مناسبو جوړښتونو او نړیوالو غوره کړنو پر بنسټ جوړ شول چې پکې عملیاتی الزامونه، د نغدینه انډول، پلی کول او څارنه شامل ول. په داسی حال کې چې قانونی

چوکاټ د ملی شوری د تصویب له بهیر څخه د تیریدو په حال کې وه د افغانستان بانک ظرفیت تازه په پراختیا پیل وکړ. لکه څرنګه چې د افغانستان بانک د مالی ثبات څانګه د څارنیزو کړنو لپاره په کال ۱۳۸۴ کی فعاله شوه.

ددی برسیره، د افغانستان بانک د مالی څارنې ریاست د بشری سرچینو له پلوه د ډیرو سختو محدودیتونو سره مخامخ شو. د افغانستان بانک د څارنې ریاست د ۱۳۸۶ کال له وروستیو څخه راپدېخوا یواځی له شلوڅخه لږ ډیر کارکونکی درلودل کوم چې د بانکونو د معاینې په برخه کې پرته د کومو پراخو زده کړو څخه په کار ګمارل شوی ول. دغه شمیره د دريو کلونو په ترڅ کې په تدریجی ډول ۶۰ تنوته ورسیده. چې د دغو ډیرې برخه یې هغه کسانو تشکیلوله چې د سوداګری په برخه کې یې له افغانستان څخه د باندې لوری زده کړی ترلاسه کړی وی. همدارنګه د څارنې ریاست د پرمختللو پلټنو لپاره د ۹۰ ورځنی نړیوالی زده کړی په اجباری توګه پلې کړی او ددغی مودی په ترڅ کې یې د طرز سلوک مقررهم وروپېژندله. کله چې کابل بانک تر متولیت لاندې راغی د افغانستان بانک د څارنې د یوه نه وده کړی ریاست په لرلو سره نیرودو ۱۷ سوداګریزو بانکو او د هغوی د ۳۲۰ څانګو د تنظیم مسئولیت په غاړه درلود.

کابل بانک د ۱۳۸۳ کال د جوزا په میاشت کې تاسیس اومنځ ته راغی خو د افغانستان بانک له خوا لمړنی عمومی پلټنه د ۱۳۸۵ کال د دلو په میاشت کې پیل شوه. یعنی دا په هغه وخت کې کله چې په دغه بانک کې د پورونو د کتاب پروګرام او نورو درغلیزو کړنو لا د وړاندې څخه صورت نیولی وو. په پلټنه کې دغه ځنډ بانک ته دا وړتیا وبخښله چې خپلو کړنو ته پرته له کوم داخلي درست کنترول او د پلټنې د میکانیزمونو څخه دوام ورکړی. پدغه برخه کې یوشمیر بی نظمی لکه د کابل بانک د څارنې د پلاوی په اړه، د مدیریت د ټیم په اړه، د داخلي پلټنې او د مالی اعتباراتو د تایید په اړه چې وروسته دافغانستان بانک پواسطه کشف او وموندل شوی، شتون لری.

ددی سره سره چې د داخلي ساحی ټولیزو پلټنو شتون نه درلود، د افغانستان بانک د کابل بانک سره د ۱۳۸۴ کال د حوت د میاشتی په ۱۸ نیټه د بانک د پالیسیو، د پانګی اچونې د اوږدی مودی د پلانونو، او د پانګی د مساوی پرمختګ په اړه مقرراتی ستونزی پیل کړی. د افغانستان بانک همدارنګه یادونه وکړه چې کابل بانک هیڅکله هم د پانګی په اړه د یو طرحی په جوړولو کې پخپلو وعدو عمل نه دی کړی او په پراخه کچه یې د اماناتو لپاره بازار موندنه کړی او وروسته یې د پانګی په تشخیص کې هڅه کړی.

ددری نیمو کلونو په ترڅ کې د ۱۳۸۵ کال ددلی دمیاشتی څخه د ۱۳۸۹ کال دمیزان تر میاشتی پوری دافغانستان بانک د کابل بانک څلور ټولیزی پلټنې ترسره کړی، دری ځانګړی پلټنې یې اجراء کړی او څلور اجرايوی یا اصلاحی ګامونه یې پورته کړی. دافغانستان بانک خپلی اندیښنی په پرله پسې توګه د خپلو پلټنو لاندې اولیکل شوی اخطاریو کی وړاندی کړی دی. دهغوی لمړی یې د بانک اداره وه، چې دلالت یې پدی کاوه چې دبناک په څارنه کې څودفاعی کرښی لکه د داخلي کنترول فعالیتونه او د خطراتو مدیریت غیرفعال والی شامل دی، ول. دوهم یې ډیورونودوسیوڅخه دمدریت پروسه وه چې په هغی کښی دتضمین تامین اوڅارنې د داخلي پالیسیو سره سمون، دزیان زیرونی پالیسی، د پورونو د تایید د پروسې په برخوکی یوشمیر ستونزی لیدل شوی وی. د سیالیت په برخه کې مزمنو اوټل پاتو اندیښنو شتون درلود، ځکه چې کابل بانک دارینو وجوهاتو لپاره پر بخت حسابونوباندی یې ډیره تکیه کوله. بالاخره د افغانستان بانک د فرعی څانګو د نه کنترول کیدونکی پراختیا او هغو څانګو په برخه کې چې پرته له کوم تصدیق څخه پرانیستلی شوی وی، خپلی اندیښنی څرګندی کړی.

د دغو موضوعګانو د شتون سره سره، دافغانستان بانک پلټنو ونشوکلای چې درغلیزی کړنی وپیژنی او کابل بانک د ډیرو هغه موضوعګانو په اړه به چې په اجرايوی دستورونوکی راپورته شوی وی ځواب ویلو او په ښکاره توګه یې داسی ښکاره کوله چې گویا ځواب ویونکی دی اوځان یې داسی ښکاره کولو چې د ستونزو حل اوفصل ته لیوال دی او د راتلونکو تخلفاتو څخه مخ نیوی کوی. ځانګړی پلټنې دافغانستان بانک د پلټنو دځانګړی څانګی له خوا دمطابقت دسجولولپاره صورت نیولی وه، لیکن دوی په کافی اندازه ددی صلاحیت نه درلود ترڅو د څیرنیزو تخنیکونو په مرسته د بانکونو د ځوابونو تصدیق وکړی او دسیمه ایزی معاینی دټیم په ځواک باندی یې تکیه کوله چې هغوی به دهدفمندو پلټنو کاپیانی لاسته راوړلی.

د پلټنو پایلی او د افغانستان بانک له خوا پورته شوی اصلاحی ګامونه د ۱۳۸۵ او ۱۳۸۸ کلونو ترمنځ په لاندی ډول تشریح کیری.

#### ۱۳۸۵ کال ددلی میاشت- د پلټنی اسناد

**اداره:** دغې پلټنېو بنوده چې ستراتیژیکې پلانګذاری شتون نه درلود، دڅارنې پلاوی کومه آزادی نه درلوده، او پر څارنیزې کرنلاری باندې یې هم تمرکز نه درلود. د مدیره پلاوی څخه غوښتل شوی وه ترڅو یو مفصل عملیاتی پلان او د پانګې بودیجه چې دڅارنې دپلاوی له خوا تایید شوی وی چمتو کړی او د هغې په اړه دڅارنې پلاوی ته رپوټ ورکړی. په پایله کې ستراتیژیک پلان ترتیب او عملیاتی بودیجه دافغانستان بانک ته ولیږل شوه، خو د پانګې پلان تکمیل شوی نه وو. د ۱۳۸۶ د سرطان د میاشتې د مطالباتو د تطابق یو لنډیز چې د میاشتنيو رپوټونو تسلیمولو ته یې اړتیا درلوده، تسلیم شوی وو.

**دپوردوسیې:** پلټنې دا هم وښوده چې د بانک گټه ددې پرځای چې د خطراتو د مدیریت لپاره ترینه گټه واخستل شي دڅانګودپراختیا لپاره مصرف شویده. د پورونو د پانېو د مدیریت لپاره دکارکونکو شمیره لږه او د پورونو د اعتباراتو شننه لږه او یا هیڅ موجوده نه وه، نورودپرو دوسیو هم دغه ډول ستونزې درلودلې. د پورونو د اعتباراتو دوسیې پرته له اسنادوڅخه وی، او هم د غلطیو او قلم خورده گیوڅخه ډکې وی. د اړوندو گروپونو یا افرادو پورونه د مقرراتي پانګې د ۱۵ سلنې څخه اوښتې ول او خطر ونوته ډیره لږه پاملرنه شوی ده. د اجریشو پورونو خطرته نه پاملرنه او د پورونو پر پانېو کمزوری مدیریت او یا کنترول دبانک په گټه نه وه.

اجرایوی کړنو د کابل بانک څخه غوښتل ترڅو د اعتباراتو یوواکمن مامور یا سلاکار وټاکي، او په بنیادي توګه د اعتباراتو د دوسیو غلطیو اوله قلمه پاتې شوو کچه راښکته کړي، د اعتباراتو دخطر پالیسي ته دپراختیا ورکولو لپاره عملی پروګرام وړاندې کړي، دپانګې دکاری لیکودڅارنیزو کرنلاری چې دشتمنی پواسطه تامین شویدی او په پور ورکولو پوری اړوند د کنترول موضوعاتو راکمول ترتیب او چمتو کړي. چې دغه کړنه د یو واکمن کس سره یوځای د اعتباراتو د یو سلاکار په ګمارلو تمام شو، خو د پور اخستونکو / نیصلاح مقاماتو دلاسیکونو نشتوالی او د پورونو څخه په چټکه توګه گټه اخستل لاتراوسه هم د هدفمندو پلټنو له موخوڅخه دی. د اعتباراتو د خطراتو د مدیریت یوه پالیسي د څارنې د پلاوی له خوا تایید او د ۱۳۸۶ کال د د جوزا په میاشت کې د افغانستان بانک ته ولیږدول شوه.

**دبخت حسابونه:** دا یادونه شوی ده چې شتمنی د چټکې ودې په حال کې چې دغه وده دبخت حساب دامناتونو/سپارل شوله کبله وی او دغه ټولې دافغانستان بانک غیرکنترول شوی گڼلې وی. اجرایوی کړنو غوښتنه کوله چې یوپلان باید چمتو شي ترڅو پر بخت حسابونو باند د اتکاء کچه راټیټه کړي. کابل بانک دبخت حساب دکرنلارولپاره دیوی توجیه شوی تشریح سره ځواب ورکړ او دامناتونو/اوسپارلودکچې دراښکته کولودڅرنګوالی په اړه یې یومفصل پلان وړاندې کړ. د دی ترڅنګ د ۱۳۸۵ کال دحوت په میاشت کې دافغانستان بانک کابل بانک ته دبخت پرحسابونوباندې دتکیه کولو د محدودولو په هکله سپارښتنه وکړه.

### ۱۳۸۶ کال دحمل میاشت- اجرایوی تدبیرونه

دافغانستان بانک دکابل بانک په وړاندې اجرایوی تدبیرونه ترلاس لاندې ونیول او کابل بانک ته یې لارښوونه وکړه چې د بورد دغړو غونډې دایری کړي، یوستراتیژیک پلان ترتیب کړي، دبودجې یوپلان جوړکړي، دکریډیت پالیسي اصلاح کړي، یوه اضافی زیرمه رامنځ ته کړي، د بخت پر حسابونو باندې اتکاء راښکته کاندې، او خپل مشتریان د پیسو د منځلو په وړاندې دمبارزې پالیسي سره په سمون کې وپېژني، دمشتريانو دعایدسرچینې په ډاګه کړي، اومشکوکی معاملي په ښه توګه وپېژني. د ۱۳۸۶ کال د ثور د میاشتې په ۳ مه نیټه دافغانستان بانک کابل بانک ته ولیکل او ګوته یې ورته ونیوله چې هغوی دکابل بانک دشعبو تصدیق د اجرایوی تدبیرونو د نه پلي کولوله کبله د تعلیق په حالت کې راوړي دی.

### ۱۳۸۶ کال د ثور میاشت - ځانګړې پلټنه:

دځانګړې پلټنې ټیم دغټو پورونوپه اړه له مقرراتوڅخه تخطی ګانې ترغورلاندې ونیولې او د عمومي پورونو اداره یې وارزوله. د پیسود منځلو په وړاندې د مبارزې هڅې، او دبانک عایداتي سرچینې یې ترارزوني لاندې ونیولې.

د ۱۳۸۶ کال دسنبلې په میاشت کې کابل بانک دافغانستان بانک ته ځواب ورکړ او د بخت حساب دساتنې اوادامې ورکولوڅخه دهغو خلکو د شمیرې پرېنا کومو چې ددغه حساب څخه گټه پورته کوله، ملاتړ او استدلال وکړ. بانک همدارنګه یادونه وکړه چې دبخت حسابونو فسخ به ددې سبب وګرځي چې د بانک دمشتريانو شمیره راښکته شي، خلک به د بانک له خدمتونوڅخه گټه نه اخلي، د مالی بنسټونوپه وړاندې به دخلکوباورکم شي، او خپلې پیسې به داقتصادی دوران څخه وباسي.

### د ۱۳۸۶ کال د لړم میاشت - د پلټنو اسناد

**اداره:** پلټنې داسې وشوې، چې د شرکت د داراي کړنلاری کمزوری وی، او داسې یو چاپیریال یې رامنځته کړی دی چې په نسبي ډول د کره والی څخه ډک او ځواب ویونکی بنسټ لري. د مدیره پلاوی داوون (۷) غړو څخه پنځه غړی یې د افغانستان بانک له خواتايند او تصدیق شوی نه ول. او د کابل بانک د دغو کسانو مرکي د افغانستان بانک سره ډیرې ځنډولې. د مدیره پلاوی د غړو بیوگرافیکي معلوماتو ته اړتیاو او د داخلی پلټنې رپوتونو اړتیا درلوده ترڅو د پور ورکولو د کړنو بشپړه پوښتن او د پلټنې نورې برخې پکښې شاملې کړي. بنا د کابل بانک د مدیره پلاوی د غړو بیوگرافیکي معلومات کابل بانک د ۱۳۸۶ کال د جدی په میاشت کې واستول او د داخلی پلټنې رپوتونه د بانکداري په ټولو برخو کې ور شامل شول.

**د پورونو دوسې:** پلټنې ځینې موضوعاتو لکه د اعتباراتو غیرې کره پالیسي، د اعتباراتو څخه د بیا کتنې دمیکانیزم په هکله انډیبنی، د اعتباراتو په دوسيو کې له قلم څخه پاتیوالی او غلطیو شتون، د اړوندو پورونو د یو ډلی لست چې د افغانستان بانک له لست سره یې سمون نه درلود، په نښه کړی. اجرايوي کړنو د پورونو د نوی پرمخ تللی پروسې د جوړولو، د اعتباراتو له دوسيو څخه د غلطیو د له منځه وړلو، د سود د بیرته ورکړی، او یا د اصلی بیا ورکونو په برخه کې د محدودیتونو په گډون د اعتباراتو دپالیسي غوښتنه کوله، ترڅو دخطر ورو د ارزونې په گډون د پالیسي ټول گامونه مفصل کړي. د افغانستان بانک یادونه کوي چې د پور ورکولو پالیسي په ډیره روښانه توگه ترکتني لاندی راغلی او د دوسيو اصلاح کول په نسبي توگه بشپړشوی دی. هغه پنځه دوسيو چې پلټل شوی دی په هغوی کې دغه ستونزې تر سترگو کیري، د پیسو په اندازه کې غلطی گانې یعنی قلم وهل شوی، د تضمین نشتوالی، د یو بنسټ له خوا لاسلیک شوی، او د شتمني ارزښت د رسیدونو پواسطه سرته رسیدلی، شتون لري.

**د بخت حسابونه:** پلټنې ښایي چې د سیالیت د کړنو او د پورونو د بیرته ورکړی چاری سمون ته اړتیا لري، او همدارنگه په بخت حساب باندی اوس هم ډیره اتکا کیري. اجرايوي کړنو غوښتنی ترڅو د بخت د حسابونو د پیسو پواسطه د پورونو د حسابونو د تمویل د بندیدو لپاره باید یوه طرحه جوړه شی، ترڅو یو لیکل شوی طرحه د بخت حساب باندی د اتکا د کمولو لپاره برابره شی. په اونیزه او میاشتنی توگه د پیسو ویستل بند شول او کابل بانک دعوی وکړه چې پربخت حساب باندی اتکا کمینت موندلی دی او د لانور کمینت راوستلو پلان ترلاس لاندی دی. خود ۱۳۸۶ کال د قوس په میاشت کې کابل بانک د افغانستان بانک څخه د ولسی جرگی د مالی، بودجوي او د بانکونو د عمومی حسابداري د کمیسیون د ۱۳۸۶ کال د قوس د میاشتنی د مکتوب پربنسټ غوښتنه وکړه چې د بخت د حساب په اړه خپلی پریکړی ته بدلون ورکړي. د ولسی جرگی مکتوب د بخت د حساب څخه گټه پورته کوونه د امنیتي ستونزو سره تړلی بللی او اخطار یې ورکړی چې د بخت حساب بندیدل به د مشتریانو د له لاسه ورکولو او د دغو حسابونو د درلودونکو د ناهیلی سبب وگرځي.

### د ۱۳۸۶ کال د جدی میاشت - اصلاحی گامونه

د ولسی جرگی د دغی مداخلی په تعقیب د افغانستان بانک اصلاحی گامونه چې د قوس د میاشتنی د پلټنې پربنسټ یې ترلاس لاندی نیولی ول، په هغه کې د بخت حسابونو ته هیڅ ډول اشاره نه وه شوی. ددی پرځای، مکتوب د افغانستان بانک د تصدیق څخه پرته د عامل پلاوی د پنځو غړو د انتصاب په اړه د حقوقی تخلفاتو په له منځه وړلو، په مقرراتی پانگه کې اړین ډیرښت، د بودجی او پانگی یو پراخه پلان، د پورونو په دوسيو کې ستونزې، د اعتباراتو په پالیسي بیاله سره کتنه، د داخلی پلټنې د ریکاردونو د ارزیاوی اودهغی اغیزمنتیا، دنو ځانگو د جوړولو درول او ترکنترول لاندی د عملیاتو لگښتونو راورلو باندی متمرکز وو. د دغه ډول اقدامونو د پلی کولو لپاره یوه هدفمنده پلټنه ترلاس لاندی ونیول شوه.

### د ۱۳۸۷ کال د ثور میاشت - د پلټنې اسناد

**اداره:** د پلټنې پلاوی یادونه کړی، چې د مدیره پلاوی لاسلیکونه په یادداشتونو کې شتون نه درلود، او د کابل بانک په مدیریت کې ډیرو د پام وړ نیمگړتیاو شتون درلود، او داچې دغه مدیره پلاوی د نیول شوو پریکړی په اړه د ټولو غړو د نه شتون په صورت کې فعالیت نه کاوه. اجرايوي پلاوی د کابل بانک څخه و غوښتل ترڅو ډاډ حاصل کړی چې د بورډ ټول غړی باید په غونډو کې گډون وکړی او دغونډی په یادښتلیک کې باید لاسلیک وکړي. د کړنلارو او پالیسیو د درست پلی کولو په گډون، ترلاس لاندی نیول شوو گامونو میاشتنی رپوتونه هم اړین ول. د اجرايوي پلاوی دغه غوښتنه د ۱۳۸۷ کال د قوس تر میاشتنی پوری هم و نه لیرل شوه او هیڅ کومی هدفمنده پلټنې صورت ونه نیوه.

**دپورونو دوسیې:** د پلټنې پلاوی یادونه کړی، چې د اعتباراتو پالیسی باید په بشپړه توګه له نوو پورونو سره سمون ولری، ځکه چې اعتبارات د تایید شوی کچې څخه ډیر تصویب شوی ول. د پوراخستونکو میزان د پور د تمدید څخه وړاندې صفرته رابنګته شوی نه وه، اوځینې پورونه مخکې له تایید څخه اجرا شوی ول. داجرایوی گامونو تر لاس لاندې نیول عبارت ول د داخلی پورونو د څیړلو د پروسې بڼه کول، دکابل بانک د اعتباراتو د پالیسی پلې کول، اود اعتباراتو دښې شننې ترسره کول شامل ول. څرنګه چې پورته هم وویل شول، دغه غوښتنه د ۱۳۸۷ دقوس ترمیاشتی پوری استول شوی نه وه او هیڅ ډول هدفمنده پلټنه هم اجرا شوی نه وه.

**د بخت حساب:** پلټنه ښایې چې په بخت حساب باندې ددی لپاره چې داماناتو د جلب اوجذب یوه بڼه سرچینه وه د اتکاء کمولو لپاره کومی ارادی شتون نه درلود. داجرایوی پلاوی کابل بانک ته لارښوونه وکړه چې پر بخت حساب باندې اتکاء ته کمښت ورکړی اودغه حسابونه باید د ۱۳۸۸ کال دقوس دمیاشتی تراخړه پوری له منځه ویورل شی. کابل بانک دغوښتنلیک دلیرلو په غبرګون کې په ربعوارو برداشتو تاکید کولو او ویل یې چې که دغه برداشتونه په یو کال کې دوه ځلی شی نو خلک به دبانکداری دسکتور دصحت په هکله یو غلط پیغام ولری.

### ۱۳۸۷ کال د قوس میاشت: اصلاحی گام،

اصلاحی گام چې دافغانستان بانک له خوا تر لاس لاندې نیول شو، عبارت وو، د اعتباراتو د پالیسی په اړه مقررات، په ځانګړو سکتورونو کې د پورونو څخه مخنیوی، د پورونو د دوسیو د سندونو جوړول او د هغوی د کیفیت بڼه کول، د ۷۵٪ څخه ښکته د امانتونه/سپارل شوو پورونو یادابنت نیول، د اعتباری پورونو بدلون میعادی پورونو باندې، د پورونو د معیارونو سره سم د پورونو مخ ته وړل، د ستونزو سره د مخ شوو پورونو په هکله د افغانستان بانک ته د کوتلی معلوماتو وړاندې کول، په بخت حسابونو باندې د اتکاء کمول او د ربعوار حالت څخه کلنی حالت ته د انعامونو لیردول، شامل ول.

### ۱۳۸۷ کال د قوس میاشت: د پلټنې اسناد

**اداره:** پلټنه یادونه کوی، چې کابل بانک د بودجې د یو پراخه او هر اړخیزه پلان په منځ ته راوړلو کې ناکام اوپاتی راغلی دی او همدارنګه وړاندې یادونه کوی چې د بانک بورډ غیر فعال وو. اجرایوی پلاوی د یو دری کلن ستراتیژیک پلان غوښتونکی شو، او مدیره پلاوی یې مکلف کړ ترڅو په ربعواره توګه د ستراتیژیک پلان په وړاندې د بانک رښتینې کرنی وارزوی. هدفمندی پلټنې اداری نیمکرتیاوی تر پلټنې لاندې ونه نیولی، او کابل بانک د دوو مکتوبونو په ترڅ کې ادعا وکړه چې دغه پلان جوړ شوی او د افغانستان بانک ته لیرل شوی دی د نورو څارنو په اړه هیڅ کوم شواهد شتون نه لری.

**د پورونو دوسیې:** پلټنې یادونه کړی، چې پورونه د بانک د ټولی پانګی او د ټولو اماناتو په تناسب دهغه څخه ډیر لور دی کوم چې دکابل بانک په پالیسی کې وړاندې شوی و، اوداچې یواځی شل سلنه پورو نوتضمین درلود او ډیری کمپنی د ستاک د مستندو شواهدو په جوړولو کې پاتی راغلی دی. او دا چې اکثرا اضافه لاسته راوړنی دپوراخستونکی په موافقتامو کې د هیڅ ډول بدلون څخه چې د پوراخستونکو د بیرته اداکولو کمزوره ظرفیت پر بنا موده ایزه پورونو ته تبدیل شوی دی چې دغه ټولو د پورونو د کتاب د کیفیت په هکله اندیښنی منځته راوړی.

اجرایې کرنو روښانه کړه چې کابل بانک باید د شتمنیو د ستونزو د رابنګته کولو او په ټولو طبقه بندی شوو اعتباراتو کې د کمښت او د اداری په پروسه کې د اعتباراتو د تړون د بڼه کولو لپاره یو پروگرام پلې کړی اوهم دا چې کابل بانک اړتیا درلوده ترڅو یوه ټاکلی فیصدی د اصلی پورونو وړاندې تر دی چې تمدید شی باید بیرته یې واچوی. هدفمندی پلټنې رپوټ ورکړ چې دغه بانک پریکړه کړی چې پورونه د دوهم ځل لپاره تمدید/نوی نکړی او یو شمیر طبقه بندی شوی پورونه یې بند کړی دی، لیکن په نظر رسیړی چې د پورونو د بیرته ورکړی پروسې دوام درلود.

**د بخت حساب:** ترسره شوی معاینی د بخت پر حسابونو باندې د اتکاء د کمښت په اړه کوم د د پام وړ او مهم پرمختګ پیدا نکړ او بانک ته یې لارښوونه وکړه ترڅو د مخکنیو لارښوونو سره سم عمل وکړی. خو اجرایوی دستورونو د بخت د حسابونو په هکله هیڅ ډول لارښوونې نه درلودلې. په پایله کې د ۱۳۸۸ کال د حوت په میاشت کې د بانک د اخلی ساحی معاینی ومنله چې د اماناتو د پورته کولو د مهمی وسیلې په توګه دبخت حسابونو پوری ډیر لږ بدلونونو شتون درلود.

### د ۱۳۸۸ کال د جوز میاشت - اصلاحی گامونه



په دغه وخت کې اصلاحی گامونو د کابل بانک څخه و غوښتل چې خپل ستراتیژیک پلان ته د دريو (۳) کلونو لپاره پراختیا ورکړي، د پورونو د اجراء کولو لارو کې ښه والی راولي، د کارکونکو ظرفیت لور کړي او د پیسو د مینځلو د کړنو په وړاندې د مبارزې کړنلاری اصلاح کړي.

### د ۱۳۸۸ کال د سرطان میاشت - ځانگړی پلټنه

د دغې مودې ځانگړی پلټنه د پورونو د ارزونې او د پیسو د مینځلو په وړاندې مبارزې او د ټول ټال پورونو د اجراء کولو د پیاوړی کولو لپاره د اغیزمنو میکانیزمونو په رامنځته کولو باندې متمرکز وه.

### د ۱۳۸۸ کال د جدی میاشت - عمومی پلټنه

د کابل بانک وروستی پلټنه د ۱۳۸۸ کال د جدی د میاشتی څخه بیا د حوت تر میاشتی پورې صورت ونیوه. یعنی وروسته له هغې چې د افغانستان بانک د عمومی امنیت د ریاست له لورې خبر شو چې کابل بانک په ناوړه کړنو بوخت دی. پخوانی رییس د کابل بانک د کړنو په برخه کې خپله اندیښنه څرگنده کړي، خو پرته له مقرراتی موضوعگانو څخه نور هیڅ شی هم ښکاره نه شول.

### نور پیدا شوی نیمگړتیاوی

یو شمیر نور نیمگړتیاوو او زیانونو شتون درلود چې هغه هم یا د افغانستان بانک له خوا ذکر شوی او یا دا چې د کابل بانک د راپرځیدو وروسته روښانه شوی. دغه نیمگړتیاوی د لاندې برخو څخه عبارت دی:

- پورونه یو کس او یا د تړلو پورونو اخستونکو یوگروپ ته چې د پور اندازه یی د نه زیانمنی پانگی له ۱۵ سلنې څخه اوختی وی.
- د افغانستان بانک له خوښی پرته په لویو سوداگریزو کړنو کې په مستقیم ډول پانگونه
- د پوره پیژندنې پرته نا آشنا خلکو ته د پورونو برابرول.
- د غلط هویت لرونکو افرادو او یا بی نومه افرادو ته د حسابونو پرانستل .
- د هیواد څخه بهر ملکونو ته د مخکې له مخکې اطلاع څخه پرته د ۲۰ زرو ډالرو او یا زیاتو ویستل.
- کارکونکو ته د هغوی د معاشونو د ۲۵ سلنې څخه پورته پورونه ورکول. او
- پرته له کومی ځانگړی اقتصادی موخی څخه د بیروغټو مالی انتقالاتو چې ثبت شوی نه وی او په پټه به سرته رسیدی، ترسره کول.

### ز. د افغانستان د مالی انتقالاتو او رپوتونو د شننی مرکز (FINTRACA)

#### پر مقرراتو باندې بیا له سره کتنه

د افغانستان د مالی انتقالاتو او رپوتونو د شننی مرکز (FINTRACA) په ۱۳۸۵ کال کې منځ ته راغی ترڅو د بانکونو په لوره کچه انتقالات اومشکوکو کړنو په هکله په خپلواکه توگه رپوتونه و څیړي. دغه مرکز د قانون پلی کونکی ادارې ته د څیړنې لپاره اطلاعات وړاندې کوی، کیدای شی د ضبط د کتابونو الکترونیکی لیږدونو څخه ساتنه د انترنیټی شبکو د سرورونو (servers) کمپیوتری سیستمونو ته لاس رسی، د بانکي حسابونو څخه د څارنې د لاری د مدارکو د لاسته راوړنې لپاره قضایی اورگانونه له ځان سره ولری.

نوموړی مرکز کولای شی چې د افغانستان د بانک، د قانون پلی کوونکو ادارو او باندنیو مرسته کونکو سره د اطلاعاتو ادلون او بدلون وکړي. دغه مرکز د ۱۳۸۸ کال څخه راپدېخوا د اگمانت د گروپ غړیتوب لری کوم چې یو غیر رسمی گروپ اوپه ټوله نړی کې د مالی واحدونو له ۱۳۰ واحدونو تشکیل شوی دی. د مالی جرمونو د کشف د ظرفیت د لوړیدو په موخه یو له بل سره باید د اطلاعاتو تبادلې وکړي.

هرکله چې مستدل دلیونه وجود ولری، چې گویا د پیسو د مینځلو په برخه کی کومی درغلی صورت نیولی دی، نوموړی مرکز په چټکه توگه یو رپوټ د افغانستان لوی څارنوالی ته لیری، چې ددی گام په برخه کی به خپله پریکړه وکړی. دغه مرکز کولای شی چې په عاجلو او جدی قضایاو کی د پیسو او یا مالکیت کنگل کولو امر د یوی مودی لپاره چې د اوه ۷ ورځو څخه ډیر نه وی صادرکړی چې د دغه مودی په ترڅ کی کیدای شی چې نوموړی موضوع څارنوالی ته راجع شی. څارنوالی باید په چټکه توگه دا په ډاگه کړی چې آیا د واکمنی محکمی څخه د کنگل کولو د امر غوښتنه اړینه ده، خو کولای شی چې په خپلواکه توگه د اوه ۷ نورو ورځو لپاره هم د کنگل کولو امر ورکړی.

یاد شوی مرکز همدارنگه د مالی مسلکی سوداگریو څخه د څارنې مسؤلیت هم لری، خو ددغه اورگان نوموړی څانگه لا تراوسه فعاله شوی نده ځکه چې تر دی مهاله مالی خدمتونه په افغانستان کی تنظیم شوی ندی.



## کابل بانک

د افغانستان د مالی انتقالاتو او رپوټونو د شننې مرکز (FINTRACA) د کابل بانک د مشکوکو کړنو په هکله د خپل فعالیت په ترڅ کې نږدې ۵۰۰ رپوټونه لاس ته راوړي دی خوله دغو څخه هیڅ یو یې هم د کورنیو پورونو پوری تړاو نه لري. کابل بانک د مشکوکو کړنو یو ډیر لوی رپوټ ورکونکی وو، خو د هغه اندازه په نورمال حالت کې وه، او څه کیدای شو چې له یوه بانک څخه دومره تمه موجوده اوسي. هغه رپوټونه چې د پلټنې لپاره باید لوی څارنوالی ته استول شوی وای، باید د ۳۰ څخه تر ۴۰ سلنه پوری وای، خو د کابل بانک په هکله نږدې ۶۰ سلنې ته رسیدل. ددی سره سره، مرکز دغه رپوټ ورکونکی ته د حد څخه د ډیری یا تدافعی رپوټ ورکونکی سره تړاو ورکولو، ځکه چې رپوټ ورکونه په فردی توگه وه او یو شمیر بانکونو له اړتیا څخه ډیر رپوټونه ورکول.

دغی مرکز، د افغانستان بانک د مالی څارنې د اداری سره د خپلې اداری د داخلی څارنې په برخه کې د پیسو د منځلو په وړاندې د مبارزې په اجرا کې مرسته کړی اوافزادو ته یې زده کړی ورکړی. د دغه څارنو په پایله کې مرکز په ۱۳۸۶ کال کې د غلطو رپوټونو د ورکولو په اړوند کابل بانک ته ۱۱۰ زره ډالرو د جریمې سپارښتنه کړی وه، خو دغه جریمه د رپوټونو پا اساس د سیاسی نفوذ له کبله هیڅ کله هم تعقیب نشوه.

د افغانستان د مالی انتقالاتو او رپوټونو د شننې مرکز (FINTRACA) د ۱۳۸۷ کال په وروستیو کې خبرشو چې کابل بانک د پامیر په هوایی کرښې له لاری دخوړو په لوبو کې پیسې لیردوی چې دغه پروسه د پامیر هوایی کرښې د لسو کسو پیلوټانو لخوا چې په کابل بانک کې ورته حساب پرانیستل شوی وه، ترڅو له دغی لاری پیسې انتقال کړی، پرمخ وړل کیده. ددی په غیرگون کې، مرکز د هوایی ډگر د امنیت، د افغانستان بانک او گمرکی ادارو په پلټنې پیل وکړ، خو د پیسو منځونکو ددغی کړنې څخه په پټه اطلاع حاصله کړی وه نو ځکه هیڅ کوم مدرک ترلاسه نه شو. وروسته له هغی، دغه مرکز خپل ظهور په هوایی ډگرونو کې دگمرکی زده کړو په پلمه زیاد کړ.

وروسته له هغی چې د ۱۳۸۸ کال د دلولی په میاشت کې خیر ورکول شو چې کابل بانک له پیسو څخه ناوړه گټه اخلی، نو پدی صورت کې مرکز جنایی څیړونو ته اړتیا پیدا کړه ترڅو له اروپا، امریکا او روسیه سره د اگمانت گروپ له لاری همکاری وکړی خو هیڅ پلټنې په دی اړه پیل نشوی. د کابل بانک د کرکیچ څخه وروسته د افغانستان ولسمشر اطلاع حاصله کړه چې مرکز یوه مکتوب ته د جنایی پلټنو د پیلو لپاره اړتیا لری ترڅو وکولای شی د نړیوالو همکارانو په مرسته کار وکړی. ددی برسیره، داسی ویل کیږی چې لوی څارنوالی په دی برخه کې د عدلی تعقیب لپاره د مالی جرمونو د متهمینو په برخه کې مرستی ندی کړی. ولسمشر تر هغه ځایه ولاړ چې لوی څارنوالی ته یې په دی برخه کې د مرستی لارښوونه وکړه خو لوی څارنوالی د مالی جرایمو د پلټنې پر ځای د مرکز ریس تر پلټنو لاندی ونیو چې په پایله کې یې هغه د خپلی دندی په نه ترسره کولو او له واک څخه د ناوړه گټی اخستنی په تورو باندی تورن کړ.

## ح. د بهرنیو پلټونکو او د نړیوالو مالی شرکتونو رول

### د کابل بانک پلټونکی

په افغانستان کې هر یو بانک باید یو بهرنی خپلواک پلټونکی په کار وگماری او خپل کلنی رپوټ د پلټونکی د نظر لاندی ترتیب کړی، او د افغانستان بانک د هر ډول کړنو څخه چې د افغانستان د بانکداری د قانونو د مادو سره په ټکر کې وی، او یا هر ډول کمښت چې گمان کیږی مالی زیانونه واړوی، خبر ورکړی.

د ۱۳۸۳ کال په لمړیو کې کابل بانک ددی په لټه کې شو چې د دوی میشتی الایت کلف لمیند (Alloite Gulf Ltd) خدمتونه د خپلو کلنی پلټنو لپاره چې د ۱۳۸۴ کال د حمل په ۱۱مه نیټه پای ته رسیده، د افغانستان بانک څخه منظوری لاسته راوړی. دغه غوښتنه د افغانستان بانک له خوا د تجربی د کمښت له کبله رد شوه، د افغانستان بانک د ۱۳۸۴ کال د اسد په میاشت کې د کی. پی. ایم. جی. شرکت (KPMG) وروسته تر هغی چې د نوموړی شرکت د استازی سره یې مرکه وکړه، د پلټنې لپاره تصویب کړ. ددی باوجود کابل بانک د ۱۳۸۴ کال د جدی په ۵ مه نیټه د افغانستان بانک ته خبر ورکړ چې کی. پی. ایم. جی. شرکت نشی کولای چې پلټنه سرته ورسوی. ځکه چې دغه شرکت ډیر مشغول دی. کابل بانک د ۱۳۸۴ کال د جدی د میاشتی په ۱۳مه نیټه یوځل بیا د الایت کلف شرکت (Alloite Gulf Ltd) د خپلو پلټنو

لپاره د افغانستان بانک ته وړاندې کړ، خو د افغانستان بانک بیا هم د یو لنډ مکتوب پواسطه دهغوی دغه غوښتنه رد کړه. بالاخره د ۱۳۸۴ کال د دلوې په میاشت کې کابل بانک د بهل لد والسایق شرکت (Behl, Lad and Al Sayegh) چې په دې کې یې کار کولو پیشنهاد کړ. پدې صورت کې د افغانستان بانک له کابل بانک څخه د دوی د وړتیا په اړه معلومات وغوښتل ترڅو بررسی یې کړی چې پایله کې نوموړی شرکت د ۱۳۸۴ کال د حوت د میاشتی په ۲یمه نیټه د کابل بانک د پلټنې لپاره منظور شو.

د ۱۳۸۵ کال د ثور د میاشتی په دویمه نیټه کابل بانک غوښتنه وکړه ترڅو شرکت ته اجازه ورکړل شي چې د ۱۳۸۵ کال پلټنې هم پیل کړي، لیکن دغه غوښتنه د افغانستان بانک له خوا رد شوه، او د کابل بانک ته یې توصیه وکړه ترڅو د خپلو پلټنو لپاره دیو بل شرکت چې په دې برخه کې د کار تجربه ولري، په لټه کې شي. کابل بانک په هماغه میاشت کې خپل ځواب د نورو اضافي معلوماتو د وړاندې کولو سره چې د شرکت کاري تجربې پکې ذکر شوي وی وړاندې کړ، چې په اساس یې نوموړی شرکت د دوهم ځل لپاره د کابل بانک د پلټنو لپاره منظور شو. د بهل لد والسایق شرکت (Behl, Lad and Al Sayegh) همدارنگه د یو بل کال لپاره چې د ۱۳۸۷ کال د حمل په ۱۲مه نیټه پای ته رسیده، د پلټنو لپاره وکارول شو.

په ټولو سرته رسیدلو پلټنو کې، پلټونکي د هغه مالي صورت حسابونو په اړه چې د مدیره پلاوي له خوا منظور شوي ول، د توضیحاتو د ورکولو مسئولیت درلود. دغه پلټنې ددی لپاره وی ترڅو د استعمال شوو حسابداري د اصولو او هغه شواهد چې د ټولو مالي صورت حسابونو او نورو اړوندو اسنادو د ترتیبولو لپاره کارول شوي، و پلټي، ترڅو اطمینان ورکړي چې مالي صورت حسابونه چې د مدیریت له خوا ترتیب شوي د درغلیو څخه پاک او کوم صورت حسابونه چې وړاندې شوي د بانک رېښتوني او مناسب وضعیت ښکاره کوي. سره له دې چې پلټنې د دی لپاره نه دی طرحه شوي ترڅو درغلي کشف کړي، خو بیا هم ځینې نړیوال د پلټنې معیارونه شته ترڅو په مالي صورت حسابونو کې درغلي پیدا کړي. پدې اړه د پلټونکو څخه تمه کېږي ترڅو غیر معمول او پرته د انتظاره اړیکې و ارزوي، دوی ته په ځینو میتودونو باندې لارښوونه کېږي ترڅو په پلټنو کې څنګه غیر پیش بینی شوي لاری وکاروي ترڅو پلټونکي بی لاری کړي. همدارنگه د پلټونکي یو هدف دا هم دی چې آیا د مادی اطمینان نه شتون د شرایطو سره یو شان چې کیدای شي د اداری په مدیریت باندې په یوه روانه موضوع کې د پام وړ شک سبب وگرځي، شتون لري. تضمین د روانو ستونزو په انگیرته باندې ډیر مهم تاثیر لري او د پلټونکو دنده او مسئولیت دادی چې معلومه کړي آیا تضمین په کافي اندازه د روانو ستونزو انگیرته غښتلی کوي. ددی ترڅنګ، ځینې خطرونه لکه سیالیت او د بازار خطرات د روانو ستونزو انگیرنه پوری تړاو لري، او دا هغه موارد دی چې د پلټنو په رپوټ کې باید په محتاطانه ډول و ارزول شي. د کابل بانک د پلټنو رپوټونه ښايي چې ټولې نیمګړتیاوې او د روانو ستونزو فرضیو ته اهمیت نه دی ورکړل شوي.

د پلټنو په رپوټونو کې، پلټونکو دی پایلي ته رسیدلي چې د کابل بانک له خوا وړاندې شوي صورت حسابونه د بانک سم او منځګړي موقعیت په ګوته کوي او د پلټونکو په نظر تر ډیره پوری د مالي قوانینو څخه پکښې سرغړونې صورت نه دی نیولی. د ۱۳۸۷ کال د جدی د میاشتی د ۱۱ نیټې څخه وروسته، د بهل لد والسایق کمپنی خپل ځای وروسته له هغې چې د افغانستان بانک په افغانستان کې د ټولو بانکونو څخه وغوښتل چې د خپلو پلټنو لپاره دهغه پنځه کمپنیو څخه چې د افغانستان بانک له خوا منظور شوي د ځان لپاره یوه پلټونکي کمپنی انتخاب کړي، یو پاکستاني میشتي کمپنی ای.ایف. فرګوسن کمپنی ته چې د پرايز واټر هوز کوپر یوه څانګه وه پریښود. د ای.ایف. فرګوسن له خوا هم د ۱۳۸۸ کال د جدی د میاشتی په ۱۰ نیټه پلټنې سرته ورسیدی او د ۱۳۸۸ کال د دلوې د میاشتی په ۲۸ مه نیټه ای.ایف. فرګوسن د خپلو پلټنو نظر د کابل بانک د پاکوالي او معیاریتوب باندې ورکړ. پلټونکي په دې نظر ول چې دوی په کافي اندازه معلومات د بانک د پاکوالي په اړه په لاس کې لري. ای.ایف. فرګوسن د بانک څارنې پلټلې، او د پلټنو یو سلسله معاینې یې سرته رسولې چې په هغې کې د پورونو د دوسیو څخه د بانک د ارزښت د معلومولو لپاره د پورونو د مادی تضمین معاینه هم شامله ده.

پلټونکي دي نتیجې ته ورسیدل، چې د کابل بانک دنني پالیسي او طرز العملونه چې د صورت حسابونو په جوړولو او د دنني کنترول په برخه کې یې په کار اچولې د مالي صورت حسابونو په منځنی ډول د جوړولو او وړاندې کولو لپاره په ثابت ډول پلی شويدي. په هر صورت، دغه پایله د افغانستان بانک له خوا تر پوښتنې لاندې وه، ځکه چې د افغانستان بانک کتونکو (ناظرینو) په دوامدار ډول ددی یادونه کړې چې د کابل بانک کرنې دهغوی د پالیسيو او پروسیجرونو سره یوشانته والی نلري.

پاټل شوي مالي حسابونو دا وښودله چې د بانک پیرودونکي ته ورکړل شوي پور او پیسي ۴۶۹ میلیون ډالر اعتبار وړ او ۲۳۵ میلیون ډالر د میعادې پور په توګه چې په ټوله کې به ۸۸ میلیون ډالر ګټه لاسته راوړي، کېږي. د پورونو د

کنټرول په اساس او د پور د معیاری نرخ په نظر سره؛ د ۱۶ میلیون ډالر پورونو برابرول او د مشکوکو ترمخه اچونو کچه د محاسبه شوی رقم ۵.۸۵ میلیون ډالره څخه پورته وو. د پورونو او ترمخه اچونې د ضمانت لپاره اساساً د لستونو څخه د ضمانت په ډول گټه پورته کیده، لیکن همدارنگه د ملکیت د گروهې، شخصي تضمینات او یا د غوښتنې اسنادو په لرلو سره هم تضمین اجراء کیدو. د پلټنو رپورت د ضمانتونو د کیفیت په اړه څه نه لرل.

د حسابونو په اړه د پیروونکو حسابونه داسې ښایي چې ۲۴۳ میلیون ډالر د پس انداز په حسابونو او ۲۷۵ میلیون ډالر په بخت حساب کې موجود ول. پلټونکو د بخت پر حساب باندې د اتکاء په اړه لکه څرنگه چې د افغانستان بانک ناظرینو اندیښنې څرگندی کړې وې، څه نه دي ویلي. همدارنگه پلټونکو د موجوده نقدی پیسو د شتون او د بانک د ظرفیت په اړه هیڅ سوال نه دی مطرح کړی.

پلټل شوی حسابونه دا هم څرگندوي چې شریکي پانگې د ۱۰۰ میلیون ډالر معادل وې، د کوم څخه چې یوازي ۲۸ میلیون ډالر یې ورکړل شوی، او باقی پیسې چې (سود او نور تادیات) پکې شامل دي ۲.۱ میلیون ډالر او یا هم (۱.۷ میلیون ډالر د تیرکال څخه ډیر) او نور ۲.۷ میلیون ډالر یا (۲.۵ میلیون ډالر د تیرکال څخه ډیر) پکښې شامل دي په اړه هیڅ جزئیات نه دي څرگند شوي. د کارکوونکو د اجراتو لپاره تر مخه اچول شوی پیسې ۳.۸ میلیون ډالر وو (۲.۸ میلیون ډالر د تیر کال څخه ډیر)، شخصي تر مخه اخیستل شوی پیسې د ۲.۴ میلیون ډالر کیدل چې د تیرکال په پرتله ۱.۲ میلیون ډالر ډیر ول، همدارنگه ټولې ترمخ اچونې چې ۴.۷ میلیون ډالر کيږي، په اړه کوم توضیحات شتون نه درلود.

د کارکوونکو امتیازات د ۲۰۰ زرو ډالرو څخه په ۱۳۸۶ کال کې تر ۱ میلیون ډالرو په ۱۳۸۷ کې جگ شول، چې د مخکینې رییس او اجرائیوي رییس لپاره د ۵۰۰ زرو ډالرو امتیازات ښکاره کوي. امنیتي مصارف ۴.۴ میلیون ډالره وو چې یوه اړونده شرکت ته ورکړل شوي، د کمپیوټرونو او د کمپیوټرونو د سافټویر ساتلو مصارف د ۲۴۰ زرو ډالرو څخه ۱.۸ میلیون ډالرو ته ختلې ول، او د خورلو مواد ۳.۲ میلیون ډالر شوي ول.

پلټل شوی مالي صورت حسابونه دا هم څرگندوي چې ۴۶۸ زره ډالر پور د اړونده گروپونو ته ورکړل شوي او نور ۱۱.۵ میلیون ډالر اړوندو شرکتونو ته ورکړل شوي، چې د پامیر هوايي کړنې ته پورونه یې د بیلگو څخه دي، همدارنگه یادونه کوي چې نور ۸۵۶ زره ډالر د معاشاتو د مخکینې ورکړل په توگه ذکر شوي دي.

داسې معلومیږي چې پلټونکي د بانک د خطراتو مدیریت د کړنو څخه خوښ ول چې یو ځل بیا د افغانستان بانک سره په مخالفت کې دي. دغه پلټنه ښکاره کوي چې د خطراتو مدیریت پالیسي د خطراتو د ارزونې او پیژندلو لپاره جوړه شوي تر څو د خطراتو لپاره اړین محدودیتونه وټاکي او ورڅخه څارنه تر سره کړي.

### د افغانستان بانک مالی سلاکاران

د امریکا متحده ایالاتو د سپما انکشافی اداره (USAID) له ۱۳۸۳ څخه تر ۱۳۹۰ کال د سنبله میاشتې پورې د افغانستان مرکزی بانک سره د بانکدارۍ د تنظیم او حمایت او د بانکونو څخه د څارنې د وړتیا د لوړولو لپاره د دنني او باندني پلټنو په برخه کې، مرستی کړی. د دې کار موخه د تخنیکي متخصصینو او ښوونکو روزل د څارنيزې وړتیا لپاره وو، نه دا چې د بانکونو څخه د څارنې لپاره. د دې پروگرام په مرسته، د مالی څارنې د اداری کارکونکي د ۱۲ کسانو څخه چې محدود وړتیا یې درلوده، ۶۰ کسانو ته ورسیدل چې ټول د بانکدارۍ تنظیمولو برخه کې روزل شوي ول.

د امریکا متحده ایالاتو انکشافی اداری د ظرفیت د لوړوالي کړنې د بییرنگ پاینت (Bearing Point) له طرفه د ۱۳۸۴ سنبله څخه تر ۱۳۸۸ سنبله پورې سرته ورسیدې. بییرنگ پاینت (Bearing Point) د لارښوونې لپاره یو مفصل او مکمل کتاب جوړ کړ چې د ۱۳۸۸ د جوزا میاشت کې تیار شو. د افغانستان بانک په دغه لارښوونیز کتاب کې په کابل بانک کې د یو سلسله ناسالمو او غیر مصونو کړنو څخه یادونه کړې چې په هغې کې د پانگې د کیفیت په اړه ستونزې هم شاملې دي. خو دغه کتاب د افغانستان د بانکدارۍ سیستم لپاره ډیر ستونزمن او نا مناسب وشمیرل شول او هېڅکله نه شوه، خو بیا هم د لارښوونو لپاره د دې کتاب څخه کار اخستل شوی. د ۱۳۸۸ د جدې په میاشت کې د دیلايټ کمپنۍ (Deloitte) د مشاورینو څخه د تیوري او یا نظري مشورو لپاره، د همکارانو پرځای پیژندل شوي وو، کار واخستل شو ترڅو د بانک د نني څارنه ډیره کړي، چې د یو غیر رسمي لیک په واسطه د سپارښتنو سره یوځای د افغانستان بانک پخوانی رییس ته وړاندې او ومنل شو. سربربره پردی، د افغانستان بانک د مالی نظارت د ریاست نظر دا وو چې د

بیرینګ پاینټ (Bearing Point) حمایت د بهرنی پلټنو لپاره د کار اخیستلو وړ دی، که څه هم د دنني پلټنې لپاره کافي نه دي.

بیرینګ پاینټ (Bearing Point) د خپل فعالیت په موده کې د ډیلايټ (Deloitte) څخه وپېرودل شو. او ډیلايټ د یو تړون له مخې د ۱۳۸۸ کال د زمري د میاشتي په ۲۴ مه، د افغانستان بانک سره د تخنیکي مرسته کولو لپاره خپلو کړنو ته ادمه ورکړه. د ۱۳۸۹ کال د میزان د میاشتي څخه د ۱۳۹۰ کال تر حمل پورې ددغه پروگرام اجرائیو موخې د افغانستان د تجارتي بانکونو د بهرنی او دنني څارنې په اړه په دوامدار ډول لاسته نه راتلې. د بیلګې په ډول، ډیلايټ پلان درلود ترڅو د افغانستان بانک د مالی څارنې ریاست سره د ۴۱ بهرنی او دنني څارنو په برخه کې مرسته کوي خو دغه کمپنۍ وتوانیده چې یوازی ۲۲ بی تکمیل کړي. او برسیره پر دې، هغه هدف چې د بانکونو د مدیریت لپاره باید ۲۷ پلي کیدونکی گامونه سرته ورسیري، پلي نه شول ځکه چې د افغانستان بانک یوازی ۱۶ بی صادر کړي ول.

د امریکا دمتحده ایالاتو د انکشافی ادارې (USAID) یوه پلټنه د بیلګو په وړاندې کولو سره داسې نتیجه گیری کوي چې بیرینګ پاینټ او ډیلايټ دغه موقع درلودله چې د کابل بانک غلطو او ناسمو کړنو څخه څارنه وکړي او په خپل کارونو کې یې باید جدی عمل کړي وای. هغه ستونزې چې دوی ونه شو کولای دغه کړنې سرته ورسوي په لاندې ډول دي:

- د بیرینګ پاینټ کارکونکو ته د وژلو اخطارونه ورکړل شوي وو.
- په ۱۳۸۸ کال کې د بیرینګ پاینټ مشاورینو کابل بانک ته دهغې د وړتیا د مالی څارنې په برخه کې د سیاسي نفوذ د شتون په اړه ویل شوي وو.
- د ۱۳۸۸ کال د عقرب په میاشت کې پخوانی رییس خپل نظریات د کابل بانک د اجرائتو او د سهامدارانو د مالی وضعیت په اړه څرگند کړي وه.
- د ۱۳۸۸ کال په قوس میاشت کې د ډیلايټ مشاورینو اوریدلي وو چې کابل بانک د پامیر هوایی کرښې مالک دی او دا چې ونډه لرونکی یې په دې کې ملکیتونه د بانک په پیسو اخیستی دي.

## ط. نور څارنیز اورگانونه

### د ملی امنیت ریاست

د ملی امنیت ریاست د افغانستان د دنني اطلاعاتو خدمات دي چې د یو لړ مختلفو کړنو په سرته رسولو سره په ټول افغانستان کې یو لړ کړنې سرته رسوي ترڅو دغه معلومات لاسته راوړي. همدا چې د یو جرم په اړه معلومات را رسیري، دغه موضوع د تعقیبولو لپاره مربوطه تحقیقاتي ځای ته لیږل کیږي. دغه ریاست پخپله پلټنې نه ترسره کوي او هم هغه معلومات یې چې د پلټنو لپاره نورو اورگانونو ته لیږلي دي نه تعقیبوي.

د ۱۳۸۸ کال په آخر کې د ملی امنیت رییس داسې معلومات تر لاسه کړل چې په کابل بانک کې یې ځپنې مهمو موضوع گانو ته اشاره کوله. د ملی امنیت ریاست ۱۳۸۸ کال د عقرب په میاشت کې د افغانستان بانک او د څارنې ستري ادارې ته لیک واستولو چې د دوی د اخیستل شوي اطلاعاتو مطابق د کابل بانک پیسې په دوبي کې د ملکیتونو د اخیستلو لپاره او دا چې بانک نا کافي اعتبار او سرمایه لري او لوی انتقالات د اړوندو کسانو لپاره تر سره کوي او هم د سود لوړ کچه پېرودونکو ته اجرا کوي، معلومات تر لاسه کړي دي. په دغه وخت کې لوي څارنوالی ددغه موضوع څخه خبر تر لاسه نکړ، ځکه د ملی امنیت ریاست داسې فکر کولو چې لاسته راغلي معلومات د جرمي پلټنو لپاره کافي نه دي. د څارنې عالی ادارې څو میاشتي وروسته اخیستل شوي معلومات د افغانستان بانک ته ولیږل خو په خپله یې هیڅ گام هم اوچت نکړ.

د یادوني وړ ده چې د امریکا متحده ایالاتو سفارت څخه یو لیک د میزان په ۲۷ مه ۱۳۸۸ کال کې یو ورځ مخکې له دی چې ملی امنیت د افغانستان بانک ریاست ته خبر ورکړی، د کابل هوایی ډگر د پامیر هوایی کرښو له لاری چې د کابل بانک د ونډه لرونکو ملکیت دی د پیسو د انتقالاتو په اړه په واشنگټن کې ویلي ول او هم یې د بانک د پخوانی رئیس ملکیتونو ته په دوبي کې اشاره کړي وه.

## د څار ستره اداره (High Office of Oversight - HOO)

د څار ستره اداره په افغانستان کې د فساد پر وړاندې تر ټولو ستره اداره ده. د دې ادارې اصلی مسوولیت د فساد پر وړاندې د مبارزې او ادارې اصلاحاتو د تگلارې د پلي کیدو څخه څارنه ده. لیکن وروسته د جمهوري ریاست د یو فرمان په اساس د څارنې د ستري ادارې مسلکي غړو ته د قضایي تعقیب د کارکونکو رتبه ورکول شوه چې په اساس دوی وتوانیدل چې د فساد په اړه د قضایاوو لپاره معلومات را ټول او پلټنې تر سره کړي.

د څارنې ستره اداره د مختلفو زیرمو څخه لکه د ټیلفوني مکالماتو مرکز (Hotline Center) د شکایاتو صندوق، مخامخ مرکو او نورو ادارات او کشفی مراجعو څخه معلومات لاس ته راوړي. د کتلو وروسته، تثبیت شوی قضایاوی د عدلی تعقیب او پلټنو لپاره لوی څارنوالی ته لیری .

که څه هم د څار ستري ادارې د افغانستان بانک په شان د ۱۳۸۸ کال د میزان په میاشت کې د ملی امنیت څخه معلومات لاس ته راړی وو، خو د محتویاتو لیردول او د موضوع په اړه د پلټنو غوښتل د افغانستان بانک څخه د ۱۳۸۸ کال د جدی تر میاشتی پورې نه وو غوښتل شوی. د څارنې ستره اداره د ۱۳۸۹ کال د حمل په میاشت کې دغه موضوع د افغانستان بانک سره تعقیب کړه او د افغانستان بانک د دې ویلو سره چې دوی ته له هغه ریاست څخه را رسیدلی معلومات دوی تعقیب او کابل بانک یې ارزیابی کړی، بیرته ځواب ورکړلو. د افغانستان بانک د کابل بانک تر سره شوی رپورتونه د څار ستري ادارې ته ولیرل.

د ۱۳۹۰ کال د سرطان په میاشت کې، د څارنې او ارزونې خپلواکي او گډی کمیټې سپارښتنه وکړه تر څو د څار ستره اداره د هغه دولتي مقاماتو چې د کابل بانک د پورورو په کتار کې دی، کړنې و ارزوی او اړوندو مقاماتو ته خبر ورکړي، خو داسې معلومیري چې د څار ستري ادارې په دې اړه کوم گام نه دي اخیستی. د څارنې ستري ادارې همدارنگه زمونږ پوښتنو ته هم ځواب ور نه کړ. نو په همدې اساس د دوی غبرگون د کابل بانک د موضوع په اړه په لاس کې نشته.

## ی. کرکیچ او د هغې په وړاندې غبرگون

### په کابل بانک کې د ستونزو لومړني نښې

په ۱۳۸۷ کال کې د پارلمان غړو، پخواني رییس ته خبرداری ورکړ چې په دې کې د ملکیت د بازار خرابیدل (مالي کرکیچ) به د کابل بانک پانگه اچونې ته تاوان ورسوي. د ۱۳۸۸ کال د ختمېدو نه مخکې د افغانستان بانک پخواني رییس اوریدلي وو چې د کابل بانک د مدیرانو اهلیت د بانک د پرمختگ لپاره مناسب نه دي. د افغانستان بانک د کابل بانک د مدیرانو د اړیکو په اړه چې د لوړو سیاسي چارواکو سره یې لرلې، په اندیښنه کې ول. د ۱۳۸۸ کال د ټاکنو نه مخکې د افغانستان بانک پخواني رییس یو مکتوب د افغانی بانکونو اجراوی رئیسانو ته ولیرلو. په دغه لیک کې لیکل شوی وو چې ځینی مدیران د زیاتو مصارفو سبب گرځیدلي، شخصی ساتونکي او زرهي گادی لری، او د سیاسي او لوړ مقاماتو سره د مالي مرستو سبب گرځیدلي دی. دغه لیک بانکونو ته یادونه کړی وه چې بانکونو د سیاسي له نقطې نظره بیطرفه اوسی او د کمپاین کولو نه ډډه وکړی، ځکه چې دغه کړنه د امانت ایښودونو په وړاندې د مکلفیت په اړه ناسمه بلل شوی.

د امریکا سفارت یو لیک د ۱۳۸۸ کال د میزان په میاشت کې چې د سفارت څخه په واشنگتن کې خارجه وزارت ته لیرلی وو چې د کابل د هوايي ډگر څخه د بیسو لیردول د پامیر د هوايي کړنې له لاری کوم چې د کابل بانک د ونډه لرونکو ملکیت دی او دا چې د کابل بانک پخواني رئیس ځینی ملکیتونه په دوبي کې لری، ته اشاره درلودله خو داسې کوم شواهد نه ترسترگو کیری چې دغه مرجع د افغانستان دولت کومی مرجع ته په دې اړه څه ویلی وي. یوه ورځ وروسته د ملی امنیت ریاست ځانگړی اندیښنی د کابل بانک په اړه د افغانستان بانک ته وړاندې کړی، چې بیا د نومبر په میاشت کې د دیلایت د سلاکارانو سره چې د افغانستان بانک سره یې همکاری کوله دغه اندیښنی شریکی شوی. سربریره پردی هم هغه مقرراتی پلټنه چې د ۱۳۸۸ کال د جدی او ۱۳۸۹ کال د حمل ترمنځ سرته ورسیدی، د درغلیو نښې ونه موندی.

### د کیسه پیل، د واشنگتن پست د لیکنې په وړاندې څېرگون چې د کرکیچ سبب وگرځید

د ۱۳۸۸ کال د حوت په دریمه واشنگتن پست یوه مقاله د دنني پورونو او د ملکیتونو اخیستل په دې کې د کابل بانک لخوا تر عنوان لاندې خپره کړه. د ۱۳۸۸ کال د حوت په ۵ مه د افغانستان بانک پخواني رییس د پیسو بین المللی صندوق سره د موجوده افغانی بانکونو کې د بانکي سیستم په اړه وکتل. پخواني رییس وویل چې څو میاشتي کیري چې د جمهور رییس د کتلو انتظار کوی، لیکن جمهور رییس دومره مصروف دي چې د لیدو وخت نه لری. د پیسو بین المللی صندوق هغوي لا نور وهڅول او ژمنه یې وکړل چې د مرسته کولو لپاره د متحده ایالاتو خزاني ته یو لیک ولیري تر څو د کابل بانک لپاره تخنیکي مرسته وشي.

د تخنیکي مرستې وړاندیز هماغه ورځ جوړ شوی وو خو د افغانستان بانک پخواني رییس د امریکا د خزاني وزیر د پېشنهاد له مخې غوښتل چې د رییس جمهور رضایت تر لاسه کړي. همدارنگه په هماغه ورځ، پخواني رییس یو عاجل لیک رییس جمهور ته ولیرلو چې تصمیم یې درلوده تر څو د کابل بانک په سیستم او رهبري کې اصلاحات منځ ته راوړي چې ځنډیدل به یې د افغانستان د بانکداري نظام ته تاوان ورسوی. د افغانستان بانک د پخواني رییس د وینا پر اساس چې غوښتل یې "د ځینو مهمو او د پردی ترشا معاملاتو په اړه او داچې دی بریالی شوی نه دی چې د ۱۳۸۸ کال د جوزا د میاشتي څخه د متکررو وړاندیزونو سره سره ملاقات وکړي د ملاقات غوښتونکي شو"<sup>2</sup>.

همدارنگه دا ښکاره خبره وه چې د متحده ایالاتو د خزانه وزارت د کابل بانک د سوء استفادې د رپوټونو په اړه په اندیینه کې وو. د ۱۳۸۸ کال د حوت په ۱۳ مه د متحده ایالاتو د خزاني وزارت د معین لخوا یو لیک د کابل بانک پخواني اجرايوي رییس ته ولیرل شو، چې پکې د دوی ملاقات په اړه چې په کابل کې یې درلود دیته اړتیا ښودلې وه چې باید د افغانستان د قوانینو مطابق او هم د پیسو د منځلو په وړاندې غوره مبارزه پکې شامل ول، ته اشاره شوی وه. څو ورځې وروسته د حوت په ۱۶ مه نیټه د متحده امریکا ایالاتو د خزاني ریاست په دې هوکړه وکړه چې د افغانستان بانک د معاینې لپاره یو شرکت وگمارل شي خو متحده ایالاتو غوښتل چې د هر گام پورته کولو نه مخکې د افغانستان د جمهور رییس تائید دځان سره ولری. د افغانستان بانک د پخواني رییس د وینا پر بنسټ تردغه وخته هم د ملاقات اجازه لاس ته نه وه راوړی.

د ۱۳۸۹ کال د حمل په ۹ مه د افغانستان بانک پخواني رییس یو لیک د تخنیکي همکاريو او د کابل بانک د دنني څارنې لپاره د امریکا متحده ایالاتو خزاني ته ولیرلو. په دې لیک کې لیکل شوی وو چې له ټولو هڅو سره سره د افغانستان بانک و نه توانید چې د پیسو د لیردولو سبب پیدا کړي، ځکه چې د دوی څیرنې او پلټنې محدودې دي.

پخواني رییس همدا رنگه په لیک کې د احتیاطي تدابیرو تر لاس لاندې نیول او د اړوندو خلکو له خوا د پیسو د لیردولو، او سیاسي خلکو ته د بیرته اچونې پر سر د کلکې څارنې وعده هم ورکړه. د بانک رئیس همدارنگه یادونه کړی وه چې دی به متحده عربی اماراتو ته سفر کوی او دخپل عربی سیال سره په مرکزی بانک کې لیدنه کوی. د پخواني رییس لیک د دې ویلو سره پاي ته رسیږي چې خبرداری یې ورکړی چې په دغه برخه کې پاتې راتلل به د مالی سکټور لپاره ډیر زیانمن وی. ددی لیک د لیرلو سره هم د متحده ایالاتو د خزاني وزارت کومی کړنې سرته ونه رسولی ځکه هغوی هم د پخواني رییس په څیر د هر گام څخه مخکې د رییس جمهور تصدیق ته منتظر وو.

د ۱۳۸۹ کال د ثور په میاشت کې د افغانستان جمهور رییس خپل حمایت له د ټولیزې پلټنې په اړه د متحده ایالاتو د خزاني د وزارت سره اعلان کړ. د ۱۳۸۹ کال د جوزا په میاشت کې دغه وزارت د پلټنو د پیلیدو په اړه چې د ۱۳۸۹ کال د سنبله په میاشت کې یې شروع کیدل متصور ول د قیمتونو د معلومولو د یو تړون لپاره یو غوښتنلیک صادر کړو. د ۱۳۸۹ کال د سرطان په میاشت کې د متحده ایالاتو د خزاني وزارت او د افغانستان بانک تر منځ یو تفاهم لیک لاسلیک شو چې پکې د دواړو خواوو مرستې او د معلوماتو شریکول د پلټنو په موده کې پکې شامل ول. د مزایده کوونکو له خوا د افغانستان د امنیت په اړه د شته ستونزو رابرسیره کولو څخه وروسته قیمتونه باندې تجدید نظر وشو او د ۱۳۸۹ کال د اسد د میاشتي په ۱۹ نیټه یو نوی غوښتنلیک د یوه نوی د پلټنې د پیل نیټې چې د ۱۳۸۹ کال د سنبلې د میاشتي د ۲۴ نیټې سره برابره وی، صادر کړ.

د هغه وعدو په تعقیب چې د تخنیکي مرستو د غوښتنې په سند کې شویو، د افغانستان بانک د ۱۳۸۹ کال د جوزا د میاشتي په ۱۶ مه نیټه یوه لایحه منظور کړه چې پکې په بانکي چارو کې د ونډه لرونکو د مداخلې په اړه یادونه وکړه

<sup>2</sup> د کابل بانک د پخواني رئیس سره مرکه



چې یو لوی تهديد د پیسو بیرته ورکولو لپاره شمیرل کیده. دغې لایحې ونډه لرونکي په لوړو بانکي مدیریتونو، د څارنې د پلاوی د یوې غټې برخې د جوړیدو، او د څارنیز پلاوی ته د لارښوونو د ورکولو په برخه کې منع کړل. د موجوده ونډه لرونکو څخه غوښتل شوی ول چې د ۱۳۸۹ کال د حوت د میاشتې تر ۲۹مې نېټې پورې د بانک په مدیریتي پوستونو کې خپلې دندې پرېزدي، چې د هغې وروسته به د خپل ونډې پرېنودلو ته اړ شي.

د ۱۳۸۹ کال د سرطان په میاشت کې د کابل بانک د ونډه لرونکو د دوو ډلو تر منځ اختلافات تر هغه ځایه پورې رسيدلي وو چې یوې ډلې د نورو ونډه لرونکو حمایت لاسته راوړی وو ترڅو د کابل بانک پخواني رییس د بانک څخه وتلو ته اړ کړی. دغه موضوع په اصل کې په دې کې د پخواني رییس د تجارتي کړنو ترسره کولو په وړاندې راپورته شوی وه خو د بلې خوا پخواني اجرائوي رییس د پیسو د ورکړې په اساس خپل سیاسي ملاتړ لاس ته راوړلو. کله چې پوه شو چې په بانک کې یې واک د تهديد لاندې دی، پخواني رییس د امریکا سفارت د استازو سره په کابل کې ولیدل چې په هماغه میاشت کې د کابل بانک د رسوایي زنگ وغړیدو.

ددې په تعقیب کې د ۱۳۸۹ کال د اسد د میاشتې په نیمایي کې د متحده ایالاتو سفارت، پخواني رییس ته خبر ورکړ چې د کابل بانک ملکیت په دوه برخو ویشل شوی چې یو طرف یې پخواني اجرائوي رییس د بانک د اخیستلو لپاره رهبري کوی. د سنبله په ۷ مه نېټه د افغانستان بانک پخواني رییس د کابل بانک د پخواني رییس او پخواني اجرائوي رییس سره وکتل او له دوی یې وغوښتل تر څو خپلې استعفاوې ورکړي، چې دوی هم په نا معلوم وخت کې ددغې غوښتنې پلي کیدل ومنل. خو سره ددې هم دغه استعفاوې د پخواني رییس قناعت حاصل نه کړ او څو ورځې وروسته یې د بندي کیدو د تهديد سره د استعفا غوښتونکي شو. د کابل بانک پخواني رییس او پخواني اجرائوي رییس دندې پرېنودې او د افغانستان بانک پخواني رییس د افغانستان بانک اجرائوي رییس د کابل بانک د نوی اجرائوي رییس په توگه په دنده وگمارلو.

مطبوعاتو په چټکۍ سره د کنترول د تغیر په اړه رپوټ ورکړو او دغه موضوع د خلکو غوږونو ته ورسیدله چې دا خبر امانت ایښودونکو د خپلو اماناتو د بیرته اخیستلو او عامه گډوډۍ سبب وگرځید.

د دولت لومړني گام خلکو ته د وضعیت د اراموالی په اړه د ډاډ ورکول وو. د مالیې وزیر په ډاډ سره اعلان وکړ چې مونږ پوهیږو پیسې همدلته دی، خلک باید په اندیننه کې نه اوسی. مونږ ۱۰۰ فیصده ډاډه یو چې بانک په امن کې دی. د افغانستان بانک پخواني رییس هم هغه رپوټونه بی اساسه وبلل چې گویا مرکزی بانک د کابل بانک کنترول په خپله غاړه اخیستی دی. جمهور رییس هم وویل: دا ټولې اوازی دی خلک سوچ کوی چې بانک د ناکامۍ په حالت دی مگر هغسی هیڅ هم نشته او غریبې مطبوعات یې په غلط او منفي تحریک کونکو کړنو باندې تورن کړل.

دغې ډاډ ورکونې د عامو خلکو ارامښت حاصل نکر، نو په همدې خاطر د ۱۳۸۹ کال د سنبلې د میاشتې په ۱۴ نېټه د افغانستان بانک، کابل بانک د متولیت لاندې راوستلو او د ونډه لرونکو د حقوقو ورکول یې په تاخیر واچول، په داسې حال چې دولت په ښکاره ډول اعلان وکړ چې د کابل بانک پورونه محترم شمیرل کیږی چې دغه اعلان د کابل بانک پر لوری د خلکو د هجوم په کموالی کې او د اختر د رخصتیاو لپاره د بانک ترل کیدلو لپاره کافی وو.

هغه پیسې چې باید د کابل بانک د مشتریان د پورونو په بدل کې ورکړل شوی وی، د افغانستان بانک له خواه د پور ورکونې د ورستی مرجع په توگه واچول شوی. ددې پور ورکړه یوازی دولت د خزانی څخه امکان درلود، چې په نتیجه کې یو موافقتنامه د مالیې وزارت او د افغانستان بانک تر منځ لاسلیک شوه چې له مخې یې د دولت خزانی ته به په منظمه توگه دغې پیسې د کلني بودیجې څخه په ۸ کلونو کې بیرته ورکړل شي. دا تعهد د کابل بانک د تصفیه اداری څخه د لاسته راغلو پیسو له مخې کمیږی.

د ۱۳۹۰ کال د میزان په میاشت کې یو بانکی حساب د افغانستان پارلمان ته وړانی شو چې د ۷۳ میلیون ډالر اضافی عوایدو څخه باید د پور ورکونې د اخري مرجع لمرنی بیرته ورکونه صورت ومومی. د لومړنۍ بیرته ورکونې غوښتنه په لمری سرکی رد شوه لیکن وروسته تر یو لړ کشمکشونو یو بل غوښتنلیک د ۵۱ میلیون ډالر پارلمان ته وړاندې شوی د ۲۲ میلیون ډالرو سره چې د کابل بانک د تصفیه څخه چې د شتمنیو څخه ورته انتقال شوی وی. دغه غوښتنه د ۱۳۹۰ کال د میزان د میاشتې په ۲۳ مه نېټه د پارلمان لخوا تصویب او لمرنی بیرته ورکونه د ۱۳۹۰ کال د عقرب د میاشتې په ۲ نېټه سرته ورسیده.

## متولیت

د افغانستان د بانکداری د قوانینو مطابق، د افغانستان بانک کولی شی کله چی د یو بانک شتمنی د ټاکل شوی کچی څخه لږی او یا هم بانک په جرمی کرنو کی شامل شی، یو متولی وټاکي. د متولی د تعیینیدلو په صورت کی د ونډه لرونکو ټول صلاحیتونه د افغانستان بانک ته او د مدیرانو صلاحیت متولی ته انتقالیږی. کابل بانک ددی لپاره د متولیت لاندی راغی چی خپل پورونه یی په ټاکلی موده کی بیرته نه ورکول او بانک پانگه ۷۵ سلنه د ټاکل شوی کچی څخه کمه وه.

د بانکداری د قانون سره سم، د کابل بانک متولی یو رپوټ آماده کړو چی په هغی کی د بانک مالی وضعیت او د هغی راتلونکو ته اشاره شوی وه او د یوه عملی پروگرام سره یوځای آماده او پیشنهاد شوی وو. د متولی د څارنې ځانگړی گروپ یوه ټولیزه پلټنه د پور د ټول دوسیو او د بانک د نورو اړخونو او پټو کرنو په اړه پیل کړه.

د یادولو ده چی ووايو د متولی تیم د افغانستان بانک د کسانو څخه جوړشوی وو او څو تنه پکښی د افغانستان بانک د څارنې د څانگی څخه شامل شوی ول. چی دغه موضوع د افغانستان بانک دغه ادعا چی د متولیت څخه وړاندی او کله چی د ملی امنیت ریاست د کابل بانک په اړه رپوټ ورکړ د درغلیو د پیدا کولو او داخلی معاینی د په لاره اچولو لپاره د ۱۳۸۸ کال په اواخرو کی کافی اندازه وړتیا نه درلوده، د سوال لاندی راولی. په دی اړه چی کوم توضیحات وړاندی شوی بنسکار کوی چی د متولی پلټنه د هغو معلوماتو پر بنسټ ولاړه ده چی د پخوانی رئیس او نورو له خوا وړاندی شوی ول، نو په همدی منظور د جزئیاتو په څیړلو باندی متمرکز ول. د کابل بانک د هغه کسانو د لیری کیدو بل علت داهم دی چی د ناسمو معلوماتو په وړاندی کولو سره د افغانستان بانک د پلټنو په وړاندی مانع گرځیدل. پخوا تردی به د افغانستان بانک پلټونکی تیمونه د پلټونکی په څیر پرته له دی چی د متولیت صلاحیتونه ولری په یوه خونه کی ناست ول او غوښتل شوی اسناد به چی ورته وړاندی کیدل، دهغوی څخه به یی لیدنه سرته رسوله. د متولیت په اساس ټولو کتابونو، اسنادو، او تکنالوژیکي سیستمونو ته لاسرسی او کنترول پیدا شو. سره له دی چی کیدای شول درغلی د پلټنی د تکتیکونو څخه په کابل بانک کی، ډیر ژر درغلی لاسته راوړی. نو د همدی لپاره د یو قویتر گام پورته کول د افغانستان بانک له خوا د ټولیزی پلټنی یا د متولی د ټاکلو په شکل وو، چی دغه دواړه د موانعو سره مخامخ کیدلی.

د متولیت د پلټنو پایلی د پلټنی د کمیټی د پخوانی رییس له خوا د وړاندی شوو معلوماتو په اساس د متولی د ټاکلو څخه څو ورځی وروسته نور هم تقویت شوی. د رپوټونو په پایله کی د ۱۳۸۹ کال د عقرب د میاشتی په ۸ نیټه متولیت ډیری تخطی گانی د بانکداری د قوانینو او هم د پیسو د مینځلو په برخه کی یادی کړی، چی پکی د تیلو نامناسب مصارف، د خپلوانو او دوستانو لپاره موټری، او بی ځایه سفرونه چی په منځنی ډول دمیاشتی ۷.۵ میلیونه ډالر مصرفیدل، شامل ول. رپوټ همدارنگه بیانونی چی کابل بانک یو لوی اورگان وو او تقریباً ۳۴۰۰ کارکونکی یی د کاغذ پرمخ درلودل، سره له دی چی ډیری یی اصلا د کابل بانک لپاره کار نه کولو، او په اړونده شرکتونو کی د ونډه لرونکو لخوا په کار گمارل شوی ول، د ونډه لرونکو او مدیرانو سره یی کورنی اړیکی درلودلی، او هم میاشتنی تنخواه یی د هغوی د تحصیل او تجربی څخه ډیری لوړی وی. د متولیت رپوټ لاندی کرنو ته چی ددوی له خوا سرته رسیدلی په لاندی ډول اشاره کړی.

## د بانک په کرنو باندی واک راوستل او ورڅخه څارنه

- د پورونو لپاره قانونی مهلت
- په دوی کی د معلوماتی تکنالوژی د حمایتی کرنو څخه لیدنه
- د عدلی تقیب لپاره د خلکو د پیژندلو لپاره آماده شوی قضی
- د ونډه لرونکو او دهغوی پوری اړوندو ونډی کنگل شوی، او
- د مصارفو د کمولو لپاره هڅی چی د مصرفی حسابونو محدودول او نا موجودو کارمندانو ته د اچونی په برخه کی ول.

## د بانک د وضعیت ارزونه او پانگی ته د وارد شوو ټولو زیانونو په اړه پلټنه

- د اصلی پور اخستونکو په پیژندلو پیل.
- د ټولو ونډه لرونکو څخه وغوښتل شول چه خپل پورونه په لیکلی ډول تصدیق کړی.
- د پور ټولول او د ونډه لرونکو څخه د پانگی بیرته لاسته راوړل. او
- په دوی کی د پانگو په اړه پلټنی او لاسته راوړل



## د متولیت طرحه

- د تصفیه مدیریت د یو بڼه او کم مصرفه د حل لاری په توگه پیژندل شوی وه.

### د متولیت څخه وروسته - د بانک د ناکامی پېښې ته رسېدنه

د ۱۳۸۹ کال د سنبلې د میاشتې په ۱۴ نیټه د افغانستان بانک پخوانی رییس د کورنیو چارو وزارت ته یو لیک د کابل بانک د پلټنې د امر او د اعتباراتو د امر چې دواړه د هند تبعه ول په اړه چې دواړه باید ممنوع الخروج اعلان شی ولیرلو. په همدغه ورځ یو لیک د کابل هوای ډگر قومندانۍ مرکز ته هم ولیرل شو چې ددوی د څارلو لپاره په هوایی ډگرونو کې سپارښتنه کوله. وروسته دغه کسان په لاس راغلل.

د ۱۳۸۹ کال د سنبلې د میاشتې په ۱۶مه نیټه د کابل بانک مخکنی رییس د افغانستان بانک رییس ته د هغې شتمنې چې له کابل بانک د پورونو څخه یې لاس ته راوړی وی خبر ورکړ چې پکښې د گازگروپ، گلپهار سنتر او د سرو زرو پلورونکي (زاهد ولید) مارکیت شامل دی، او ژمنه یې وکړل چې د هغوی قبالی او د ملکیت سندونه به کابل بانک ته انتقالوی. نورو مخکښو ونډه لرونکو کې پخوانی رییس، پخوانی اجرایوی رییس، د جمهور رییس ورور او د جمهور رییس د لمړی مرستیال ورور د ۱۳۸۹ کال د سنبلې د میاشتې په ۲۴مه نیټه لیکونه لاسلیک کړل چې د هغوی ژمنه د افغانستان بانک د کار او د ټولو پورونو د بیرته ورکولو د یو چټک پروگرام څخه بشکارندوی کوی.

د ۱۳۸۹ کال د سنبله په ۱۷ نیټه د افغانستان بانک پخوانی رییس جمهور رئیس ته لیکلی ؤ او ټینګاری کړی ؤ چې د پخوانی رییس او د اجرائیوی رئیس د هوایی ټینټی اندېښنه وجود لری او هغوی باید تر څارنې لاندې ونیول شی. د بانک پخوانی رییس د جمهور رئیس څخه غوښتنه و کړه چې امر صادر کړی، چې په نتیجه کې جمهور رئیس موافقه وکړه او د وزیرانو شورا د امنیت ریاست ته یې لیک واستاوه چې هغوی پخوانی رییس او پخوانی اجرایوی رئیس ونیسی.

د ۱۳۸۹ کال د سنبله په ۲۸ نیټه د افغانستان بانک دوه لیکونه ددی لپاره چې د ونډه لرونکو پانګی کنگل شی، واستول. لمړنی لیک د سیمه ایزو ارګانونو خپلواک ریاست ته چې د مزار شریف، حیرتان او هرات ښاروالیو ته یې لارښوونه کړی ترڅو د یو شمیر ځانګړو ملکیتونو د اخیستلو او پلورولو مخه ونیسی.

دوهم لیک په افغانستان کې د سوداګری بانکونو رئیسانو ته استول شوی ؤ چې هغوی ته یې لارښوونه کړی وه چې ژرتر ژره دی د دغو افرادو او شرکتونو حسابونه کنگل کړی.

د ۱۳۸۹ کال د تلی په ۱۸ نیټه د افغانستان بانک یوه پریکړه لیک تصویب کړ چې په هغې کې د څار پلاوی د چوکۍ لپاره وړ مناسب شرایط تعریف او د وړتیا ډیر التزامونه د پورونو مشخصو افرادو لپاره مشخص کړی. د افغانستان بانک دا یادونه کړی چې هغوی د ډیرو بانکونو د اجرائتو او د څار د پلي کولو او داخلي کنترول څخه په کافی اندازه خوښ نه ؤ او همدارنګه د ونډه لرونکو د نا مشروع تعمیلی مداخلې څخه یې یادونه کوله. دی پریکړه لیک د یو بل مکلفیت څخه یادونه وکړه چې بانکونه باید یو میاشتنی رپوټ د هغه اړوندو اشخاصو د پورونو په هکله جوړکړی چې د څار د پلاوی د ډیرو غړو لاسلیک او د پلټنې داخلي امر لاسلیک او ټاپه له ځان سره ولری.

د ۱۳۸۹ کال د قوس په میاشت کې د افغانستان بانک خپله اندېښنه د کابل بانک د پخوانی اجرایوی رئیس د مجاز خارجی سفرونو او ممنوع الخروج په هکله او همدارنګه د ۱۳۸۹ کال د دلو په میاشت کې لوی څارنوالی ته ولیکل چې یو تعداد مدیران او ونډه وال د کابل بانک پکښې شامل ؤ، څرګنده کړه.

د ۱۳۹۰ کال د حمل په ۳۱ نیټه د افغانستان بانک پخوانی رییس د پارلمان په وړاندې راڅرګند شو او ویی ویل چې افغانستان بانک تر اوسه نو لس (۱۹) د درغلی او د سوال لاندې پورونو قضی لوی څارنوالی ته او دوه قضی یې د څار ستړی اداری ته راجع کړی دی. په یو بل وار د ثور په ۷ نیټه د افغانستان بانک پخوانی رییس یو نوم لړ د اشخاصو ولوستو چې اکثریت ونډه لرونکو پخپلو پورونو اعتراف کړی او باید د عدلی تعقیب لاندې ونیول شی، څرګند کړ. په لست کې اته ونډه وال او دوه سوداګر چې په سر کې د رییس جمهور او هغه د لمړی مرستیال وروڼه شامل ؤ، وړاندې کړ.

پخوانی رئیس همدارنگه گواهی ورکړه چې یو سل اودری غړی د پارلمان او کابینې د کابل بانک څخه پیسې ترلاسه کړی دی.

وروسته له هغې چې د افغانستان بانک پخوانی رئیس پارلمان کې ښکاره شو د څار ستره اداره او لوی څارنوالی تر پښتنې لاندې په دی خاطر راغلی چې نوموړی د مشخصو اشخاصو د نومونو ذکر وکړ.

د ۱۳۹۰ کال د ثور د میاشتې په لمړیو کې پخوانی رئیس ټولو نړیوالو مرکزي بانکونو ته لیک واستاوه او ور څخه یې وغوښتل چې د کابل بانک د ونډه لرونکو حسابونه پدې شک چې اختلاس منځته راغلی او ددی لپاره چې د پورونو عواید تلف نشي، کنګل کړي.

د ۱۳۹۰ کال د ثور په میاشت کې ونډه لرونکی خبر شول چې د افغانستان بانک پخوانی رئیس د دوی د پانګو د کنګل کولو په هڅه کې دې، نو یو تعداد یې دده سره مخامخ شول.

د افغانستان بانک پخوانی رئیس د وروستي ځل لپاره د جوزا په میاشت کې پارلمان کې ولیدل شو چې لږ وروسته بیا د امریکا متحده ایالاتو ته یې تینته وکړه او د افغانستان بانک څخه یې استعفاء وکړه او د ۱۳۹۰ کال د سرطان د میاشتې په ۶ نیټه یې په یو مطبوعاتي کنفرانس کې د خپلې استعفاء دلایل بیان کړل. مطبوعاتي کنفرانس د افغانستان بانک خپلواکي د سیاسي عالي رتبه مقاماتو له خوا تر پښتنې لاندې راوستل، د عمومي پلټنې سیاسي کول، د هغه قانوني اصلاحاتو ردول چې مالکین او ونډه لرونکي د بانک نئ دې ته اړ ایستل چې په مدیریت کې مداخله و نه کړي او د رئیس او مرستیال د رئیس له مقام څخه استعفاء ورکړي څارنه و شي، او د قانون د پلی کولو بنسټونو ناکامی چې باید په قرضدارانو او داخلي غړو چې قرض یې اخیستی وی فشار وارد کړي پرځای د مرکزي بانک په کارکونکو فشار وارد کړ، یادونه وکړه.

#### د نړیوالې ټولنې غوښتنې د دولت د هڅو په اړه

د ۱۳۸۹ کال د سنبلې په میاشت کې د امریکا د متحده ایالات د نړیوالې پرمختیایي ادارې او د متحده ایالاتو د خزاني وزارت په مالي سکتور کې یو کاری گروپ جوړکړ تر څو د کابل بانک د کرکیچ ته د غبرګون په هکله د پیسو د نړیوال صندوق (International Monetary Fund -IMF)، نړیوال بانک (World Bank) او د دیلایت (Deloit) په نمایندګه کې کړنې همغږی کړي. دغه گروپ په چټکي سره دا وپتيله چې د تصفیې مدیریت د حل لاره تر ټولو غوره انتخاب د کابل بانک لپاره دی چې ناپاکی پیسې د پاکو پیسو څخه جدا کړي او پاکي پیسې په یو نوی خصوصي بانک کې شامل کړي. د مالي وزارت د دغه پلټنې حمایت وکړ، ولی د افغانستان بانک پخوانی رئیس د سرمایه گزارانو د یو بل حملې څخه په اندیینه کې وو، او جمهور رئیس غوښتل چې بانک بیا ځل احیاء شي.

د بانکداري د قانون پر اساس بیا ځل فعال کیدل ( احیاء مجدد) هغه وخت التزامی کیدای شي چې جمهور رئیس د افغانستان بانک د سپارښتنې (وړاندیز) او د مالي د وزیر د تصدیق پر اساس چې د بانکداري د سیستم د ثبات لپاره لازمی ده تصمیم ونیسي.

تصادفاً د ۱۳۸۹ کال د سنبله په میاشت کې د پیسو د نړیوال صندوق د اعتباراتو د اسانتیاوو پراخه پروگرام (Extended Credit Facility Program) موده ختمه شوه. دغه پروگرام هغه تفصیلی مالي طرحې او پنچمارکونه دی چې پیسو د نړیوال صندوق او د لاس ته راوړونکو هیوادونو په منځ کې د اطمینان حاصلول دی چې د دغه هیواد مالي سکتور مخ په وړاندې روان مسولانه او ثابت کړنې سرته رسوي، یو توافق دی.

تمویل کونکي هیوادونه د دغو پروگرامونو د شتون څخه د یو پنچمارک په توګه د یو سالم اقتصادي او مالي مدیریت، چې ښایي لاس ته راوړنکي هیواد کافی ګامونه د عامه پانګې د ساتلو لپاره پورته کړي، استفاده کوي.

په سنبلې میاشت کې د دغې پروگرام د انقضاء د پیسو نړیوال صندوق ته دا موکه ورکړه چې د پروگرام نوی کول د یوې متقاعدې قوې په شکل د افغانستان دولت د هغه ضروري اجزا و چې کابل بانک پوری مربوط و، مشخصاً د عمومي پلټنې سر ته رسول، د کابل بانک بیا پیدایش او بیا رغونه لپاره استفاده وکړی.

### ټولیزه پلټنه - دولت لمرنی غوښتنه لاس ته راوړی

د کرکیچ په لمرنیو شیبو کې د مالي وزیر او د افغانستان بانک پخوانی رئیس د جمهور رئیس سره منظمآ لیدنه کوله او همیشه یې د پلټنې غوښتنه کوله. د متحده ایالاتو د خزانی وزارت خپله تدارکاتی پروسه تکمیل کړه او په ۱۳۸۹ کال د سنبلې په میاشت کې یې یو پلټونکی معرفی کړ. سره له دې چې د منظوری صلاحیت د افغانستان بانک سره و، د افغانستان جمهور رئیس د پلټنې سره د راضی کیدو په هکله اندیښنه درلوده چې کیدای شي د خزانی وزارت د پلټونکي شرکت موکل اوسی او د پلټنو پایلی به پر بانک د اعتماد د لاسه ورکول او کیدای شي د پیسو بهر ته د لیرد باعث وگرځي، په شک کې وو. د متحده ایالاتو د خزانی وزارت خبر تر لاسه کړی و چې د افغانستان دولت د پلټنې سر ته رسول هغه وخت حمایه کوی چې د پلټونکي شرکت او د افغانستان دولت تر منځ تړون وشي، او تړون باید د پیسو د نړیوال صندوق او نړیوال بانک تضمین له ځان سره ولری او ټول اولس (۱۷) بانکونه په پلټنه کې شامل شي.

په میزان میاشت کې د افغانستان دولت خبر شو چې متحده ایالات د خپلو تړونیزو قوانینو پر اساس الزامیت لری چې ترڅو پخپله د هر رپوټ منتج اوسی. د دغې تنگنا په پایله کې د مالي وزارت د دندو د یوې لایحې په اړه د پیسو د نړیوال صندوق سره په خبر پیل کړی او وروسته یې د مزایدې له لاری د ۱۳۸۹ کال د لړم په میاشت کې شروع کړه چې ملاتړ یې په نهایت کې د برتانيا او کاناډا د نړیوالې پرمختیایي ادارو وکړ.

د ۱۳۸۹ کال په آخر کې یو نړیوال پیژندل پلټونکی شرکت د مزایدې گټونکی شو ولی د جمهور ریس د لارښوونې ځنډیدل چې افغانستان بانک هغه امضا کړی سره له دې چې مرکزی بانک خپلواکی درلوده، داسی ویل کیری جمهور رئیس په ښکاره د یو غربي شرکت د ټاکنې له امله ناخوښه و، هغه ترجیح ورکوله چې یو آسیایي شرکت دا مسولیت واخلي. پخوانی ریس او د مالي وزیر جمهور ریس ته د پلټنې اهمیت د پیسو د نړیوال صندوق د اعتباراتو د اسانتیاوو پراختیا د پروگرام د بیرته منځته راتگ په هکله د تړون تصویب ته ترغیب ورکولو په اړه څرگند کړ. په پای کې پخوانی ریس ته په غیر مستقیم ډول اطلاع ورکړ شوه چې جمهور ریس د ټولیزې پلټنې منظوری ورکړی، چې په اساس یې پخوانی رئیس د پلټنې تړون لاسلیک کړ. وروسته څرگنده شوه چې رئیس جمهور په حقیقت کې د هغه منظوری نه وه ورکړی او داسی ویل کیده چې رئیس جمهور دهغې د لاسلیک څخه خوښ نه وو، نو دا چې د تړون د لاسلیک کولو خپلواک صلاحیت د افغانستان بانک سره وو، تړون لاسلیک شو.

### د تصفیې مدیریت - دولت بالاخره دوهمه غوښتنه لاس ته راوړی

د کابل بانک د متولیت کشمکش د ۱۳۸۹ کال د سنبلې د میاشتنی څخه تر دلوی میاشتنی پوری د هغه عدم توفیق پر اساس چې د ملی او نړیوال مالی اورگانونو او دولت تر منځ موجود و، ادامه درلود. د تصفیې کمیټې جوړیدل یوې عریضې ته ضرورت درلود تر څو د مالی شخړو د حل په کمیسیون کې درج شي چې په پس له منظوری څخه دغه متصدی د بانک د یو قانونی استازی په توگه چې د ونډه والو، د څارنې د پلاوی او د مدیره پلاوی د ټولو حقوقو او صلاحیتونو څخه برخورداره شي.

د توافق نشتوالی د افغانستان دولت د عناصرو په منځ کې لیدل کیری چې مختلف عوامل وجود لری چې د یو تعداد اشخاصو د آرزوگانو چې د ونډه لرونکو بقا او د تصفیې د کلیمې څخه اندیښنه چې په دری ژبه کې منفی معنی لری چې کیدای شي د یوه بل کرکیچ لپاره سپرغی وی.

د پیسو نړیوال صندوق د تصفیې پر مدیریت تاکید کاوه او هغه یې لازمی گڼلو چې پس له یوه ماموریت څخه یې د ۱۳۸۹ کال د لوی په میاشت کې یو مطبوعاتی اعلامیه صادره کړه چې د یو تعدادو مسؤلو اشخاصو د تصفیې او عدلی تعقیب غوښتونکي وه. دغه غوښتنه د ۱۳۸۹ کال د حوت تر میاشتی پلې نشوه او هغه د اعتباراتو د اسانتیاوو د پراختیا پروگرام پر ځای چې د پیسو د نړیوال صندوق د افغانستان د بیارغونې ځای ونیسی چه د مالی تمویل مرکزی منبع وه د مالی فشار سره مخ کړه. دا فشارونه ځکه رامنځ ته شوی و چې ډیری مالی پروگرامونه د پیسو د نړیوال صندوق د اعتباراتو د اسانتیاوو د پراختیا د پروگرام سره تړلی ول. او همدارو چې یو تعداد تمویل کونکو د خپلو ونډی اخیستو څخه ډډه کوله چه یو اساسی ونډه د برتانییا وه .

بالاخره د ۱۳۹۰ کال د حمل د میاشتی په ۲۲ نیټه د افغانستان جمهور رئیس اعلان وکړ چې د کابل بانک مسئله به تصفیه شی او مدیریت به محاکمه شی چې د ۱۳۹۰ کال د حمل د میاشتی په ۳۱ مه نیټه د افغانستان بانک خپلی کړنی په رسمی ډول د تصفیه په اړه شروع کړی .

### د کابل بانک د کرکیچ د پلټنې او څیړنې کمیسیون – دولت د دریمې غوښتنې د لاس ته راوړنو په تلاش کې

دریم شرط مخکې لدی چې د پیسو د نړیوال صندوق د اعتباراتو د اسانتیاوو د پراختیا پروگرام تصویب شی، د کابل بانک د کرکیچ د خپلواکې پلټنې پوری اړه لری چې ثابت شی د کمیسیون د غړو د جوړښت پر اساس چه یوه متازعه فیه موضوع ده اړه لری. د ۱۳۸۹ کال په آخرو کې یو گډ کمیسیون چې د داخلی او خارجی استازو څخه جوړشوی وو، وجود درلوده، سره لدی هم د افغانستان جمهور ریس د ۱۳۹۰ کال د حمل د میاشتی په ۱۳ مه نیټه د څار د ستړی اداری ریس ته دنده وسپارله چې په لنډ وخت کې د کابل بانک د کرکیچ په عواملو او د دولتی مقاماتو او خارجی اورگانونو د شمولیت په اړه خپل رپوټ جوړ کړی . د څیړنې کمیسیون د څار د ستړی اداری ، د عدلی وزارت ، لوی څارنوالی او د مالی وزارت د استازو څخه جوړ شو او هیڅ نړیوال استازی پکې شامل نه و .

د ۱۳۹۰ کال د ثور په ۲۶ مه نیټه فقط وروسته د ۶ هفتو د څیړنې د کمیسیون د تاسیس څخه ، رپوټ ریس جمهور ته وړاندی کړ چې په هغه کې د کابل بانک د کرکیچ عوامل د ونډه والو د ناکامی نتیجه ، د کابل بانک د مدیره پلاوی نه پاملرنه او قانونی سرغړونی ، او د حقایقو پټیدل د افغانستان بانک لخوا بشودل شوی دی . کمیسیون د افغانستان بانک پخوانی ریس د ضعیف څار او د دندو د نه رعایت په تور سره له دی چه د ملی امنیت ریاست او د څار عالی اداری ورته خبرداری ورکړی و، او همدارنگه یو دوه سوه فقیری فهرست چه هغه وزیران هم پکې شامل و چه په ښکاره یې د معاشاتو د اچولو د حسابونو د پرانستلو له لاری پیسی لاسته راوړی وی، جوړ کړی وو.

کمیسیون سپارښتنه کړی هغه ونډه لرونکو چې پورونه یې بیرته ورکړی باید جرمی مسولیت ونه لری اما د دواړو بانکونو مدیران چه غلا یې کړی او یایی رشوت اخستی چې دولت ته یې غلط معلومات ورکړی او هغه مقامات د دواړو بانکونو او نړیوالو بررسی کونکی چه د جرم مرتکب شوی باید مجازات شی .

کمیسیون سپارښتنه کړی چې د افغانستان بانک ریس ، د کابل بانک ریس او هغه نړیوال شرکتوته چه پلټنې یې ترسره کړی د لوی څارنوالی لخوا تر تحقیق لاندی ونیول شی او د هغو قرضدارانو ملکیتونه او پانگی ضبط شی چې د تصفی مدیریت یې نادیده گڼلی.

پس له هغی چې کمیسیون رپوټ ورکړ، هغوی ښکاره اعلان وکړ چې ریس جمهور به د هغوی د سپارښتنو پر اساس تصمیم ونیسی چه څوک باید محاکمه شی. کله چې پوښتنه وشوه چې ولی داسی تصمیم لویه څارنوالی نه نیسی د کمیسیون یو غړی چې د لوی څارنوالی د څارنوی او د قانون د پلې کونکی رئیس وو ځواب ورکړ چه هغوی د رئیس جمهور حکم ته احترام لری .

## ک. د پورونو او شتمنیو د لاس ته راوړلو لپاره هڅې

### څوک څومره پور وړیدی؟

کله چې کابل بانک د سرپرستی لاندې ونيول شو نو دا جوت ته شوه چې د ۹۲٪ څخه زیات پور یا ۸۶۱ میلیونه ډالره د ۱۹ کسانو او تجارتونو پورې تړلی وه، چې گټه یې د ۱۲ کسانو جیبونو ته لویده، او پاتې ۷۴ میلیونه ډالره نورو خلکو ته په قانوني توگه پور ورکول شوی وه.

ددې پور څخه ۲۷۰.۳ میلیونه ډالره د کابل بانک پخوانی رئیس او ۹۴.۳ میلیونه ډالره نور یې بیا د کابل بانک پخوانی اجرائیوی رئیس پورې اړه درلوده. ۱.۷ نه تر ۴۳.۶ میلیونه ډالرو چې ټولگه یې ۲۱۰ میلیونه ډالره کپړی لسو نورو کسانو پورې اړه درلوده.

هغه پورونه چې ځینو ډله ایزو شرکتونو یا ډله ایزو کسانو ته ورکول شوی له هغې څخه ۱۲۱.۲ میلیونه ډالره د گازگروپ، ۸۸.۹ میلیونه ډالره د پامیر هوایی شرکت، ۲۲.۹ میلیونه ډالره د نڅایرو لپاره، ۲۱.۵ میلیونه ډالره د کابل نفت، ۱۵.۵ میلیونه ډالره د هیوادوال گروپ، ۱۶.۸ میلیونه ډالره د گلپهار ټاور او ۱.۵ میلیونه ډالره د آریانا فولاد په غاړه دی.

### د پیسو د بیرته لاس ته راوړلو لپاره باید کوم گامونه پورته شي؟

لکه څرنګه چې پورته ذکر شول د کابل بانک د تصفیې مدیریت دا دنده لری چې د کابل بانک پور اخستونکو څخه د هغوی د شتمنیو له لاری د بانک پورونه لاس ته راوړی. د ۱۳۹۱ کال د وری (سنبله) تر ۱۰<sup>۳</sup> می نیټې پورې ۱۲۸.۳ میلیونه ډالر د نقدو او یا هم د شتمنو د خرڅولو له لاری لاس ته راغلی. د کابل بانک د تصفیې مدیریت په بسکاره ډول د ۱۹۰.۶ میلیونه ډالرو په ارزښت لاس ته راوړنی او پیژندنې درلودلی دی، خو له دې شتمنیو څخه په حقیقي ډول کومی پیسې چې لاس ته راشی خورا کمی به وی، ځکه چې د کابل بانک په کتابونو کې ددې شتمنیو کومی لوړی بیې چې د گټه اخستونکو لخوا بنودل شوی وی ترڅو د فساد لپاره لاره هواره کړی نو همدا سبب گرځی چې ډیری کمی پیسې به لاس ته راشی، تقریباً ۶۲.۸ میلیونه ډالره به د قانوني توافقنامو (هوکرلیکونو) او یا هم د فرمان په اساس سود کم شی.

### د پور د گټه اخستونکو څخه د پیسو لاس ته راوړل

د کابل بانک د تصفیې مدیریت له ډیرو پوراخستونکو سره د قانوني چلند مسؤلیت لری چې ۳۵۹.۵ میلیونه ډالره کپړی خو له دې څخه لاس ته راوړل شوی پانگه ډیره کمه ده چې ۷۷.۸ میلیونه ډالره کپړی. عادی وگړی چې پور یې اخستی په داسی حال کې چې پور یې ډیر کم دی یعنی ۸٪ پور لری، ۴۸ میلیونه ډالره یا تقریباً ۴۰٪ پور یې بیرته ورکړی دی. ځینی خلکو بیا خپل ټول پور ورکړی دی خو په خپل برخه ایز پور کی لا تر اوسه ستونزه لری، نور یې بیا د یو زمانی جدول له مخی د پور ورکونوی په حال کې دی په داسی حال کې چې ځینی یې بیا خپل پورونه ردوی او یا هم پټ شوی دی.

که څه هم ځینی شرکتونو خپل پور ورکړی دی، خو د نورو ډله ایزو پورونو اخستل یا لاس ته راوړل له ډیری سستی سره جریان لری، لکه گازگروپ چې د قانوني مسؤلیت له مخی ونه کړی شو خپل پور ورکړی، دوی یواځی ۱۹۰ زره ډالره پور ورکړی دی، حال دا چې دوی ۱۲۱ میلیونه ډالره پور وړی دی. د شرکتونو د پور په ورکونه کی د بی توجهی په بنسټ داسی گمان کپړی چې دی برخه والو یا په شرکت کی د پانگه والو ترمینځ په حقیقي ملکیت باندی جنجال وی. د کابل بانک د تصفیې مدیریت دا هوډ لری، کومو شرکتونو چې خپل پورونه ندی تحویل کړی هغه تصفیه کړی او ددی

<sup>۳</sup>. متولیت باید خپل رپوټ باید د ۱۳۹۱ کال د قوس د میاشتی په ۱۰ باندی خپور کړی.

شرکتونو کنټرول کوونکې چې دې شرکتونو ته یې اجازه ورکړې چې کابل بانک ته د دوی د پور د نه ورکولو دلیل څرگنده کړي او دوی گرم وگرځوي.

دولت داسې څرگندونه کړې چې د قانوني مسؤلیت له مخې د دې لپاره چې کړنې یې ضعیفې دي نو دا متوقف شوی دی. ددې په بدل کې ولسمشر د ۱۳۹۱ کال د حمل په میاشت کې یو فرمان صادر کړ چې پور اخستونکو ته یې د محکمې څخه اوهم د سود د ورکړې څخه بېخنه ورکړې وه خو په دې شرط چې پور وړی په ۲ میاشتو کې خپل ټول پور بیرته ورکړي. د رپوټونو پر بنسټ ددې فرمان څخه وروسته ۳۰ میلیونه ډالره راستنې شوي. همدا ډول ځینې قانوني ستونزې ددې فرمان په هکله وجود لري ځکه چې اساسي قانون او د افغانستان قوانین په څرگنده سره داسې وایي چې د جرمې تورونو څپل او تصمیم د لوی څارنوالی د واکونو څخه دی او د مالي تحصیلاتو تعقیب په خپلواکه توګه د کابل بانک د تصفیې مدیریت پورې اړه نیسي. داسې هم ویل کېږي چې ددې بېخنې د فرمان څخه یو کس چې په سیاست کې هم ونډه لري ۱۸ میلیونه ډالره ګټه پورته کړې ده.

### د شتمنیو لاس ته راوړنه

د کابل بانک د تصفیې مدیریت په بشپړه توګه دا واک لري چې د شتمنیو د پیژندنې شرایط او د پلورنې بیه جوته کړي. د همدې موخې لپاره دې ادارې یوه مشورتي کمیټه چې د لوی څارنوالی، د افغانستان بانک او مالي وزارت په کې برخه لري جوړه کړې ترڅو دوی سره د سپارښتونو په ارزونو کې مشوره وکړي.

۳۲۱ میلیون ډالره بېکاره شتمنې د کابل بانک د تصفیې مدیریت ملکیت پیژندل شوي خو له دې څخه ۱۹۰.۶ میلیونه ډالره د تصفیې مدیریت د کنټرول لاندې دي. په داسې حال کې چې ددې شتمنیو څخه هغه په حقیقي ډول یواځې ۱.۴- میلیونه ډالره دي ځکه چې په بېو کې ډیر کمښت او د اخستلویې ډیرې لورې بنودل شوي دي چې ځینو ګټه اخستونکو ته دا لاره پیدا کړې چې له دې څخه ګټه پورته کړي ځکه چې د اصلي بېي او پور ترمینځ فرق فساد لپاره لاره هواره کړېده. ۱۲۸ میلیونه ډالره نغدي چې د تصفیې د مدیریت له خوا د ۱۳۹۱ کال د اسد له میاشتې څخه راپدېخوا لاس ته راوړل شوي د شتمنیو د خرڅولو څخه په لاس راغلي.

نورې شتمنې د خرڅولو په حالت کې دي چې ددې څخه ۱۱ یې په دوبي کې چې ارزښت یې د ۴۶.۹ نه تر ۴۱.۷ میلیونه ډالره پورې رسېږي د تصفیې مدیریت ته انتقال شوي دي. له دې ملکیتونو څخه د اول څلورو ملکیتونو لست ترتیب شوی دی چې ددې څخه ۲ یې بیا پیشنهاد/داوطلبی ته وړاندې شوي چې دا د ملکیتونو د دلالتو د هغه ارزښت څخه چې دوی ورکړي وه زیات دي. مشورتي کمیټې یو له دې وړاندیزونو څخه نه دي منلي ځکه چې دا هغه بیه نه پوره کوي کوم چې کمیټه توقع لري. دا په داسې حال کې ده چې د نوموړي کمیټې د ارزښتونو د ټاکنې دا هیله یا توقع تر ټولو وروستی ده. او ځینې خلک بیا د کمیټې دغه طمعی او د ارزښتونو د ټاکنې دا هیله په ځای نه بلې. ددې کمیټې دا ډول ځنډول د پور لاس ته راوړنه کې یوه ستونزه وه او همدا ډول د یو قانوني ادارې (د تصفیې مدیریت) څخه د ده قانوني واک اخستل او داسې یوې مشورتي کمیټې ته دا واک ورکول دی چې کوم قانوني بنسټ نه لري.

همدا ډول د تصفیې مدیریت سره ځینې داسې شتمنې هم ثبت دي چې دهغې پلورل ګران دي، چې د هغې څخه په کابل کې د اوسېدنې ساختمانونه او یوه د تیلو ذخیره چې د شرکتونو د پیشنهاداتو څخه پرته لیلام شوی ده هم دي. د لیلام لپاره د پیشنهاداتو د نشتوالي یو دلیل دا وه چې اخستونکو د کابل بانک ککړو شتمنیو په اخستلو کې زړه نا زړه وه او ځینې داسې رپوټونه هم شته چې د کابل بانک پخوانی واکدار د ځینو اخستونکو سره پخپله نېغ په نېغه اړیکې نیولي وې ترڅو دوی د دهغې شتمنیو د اخستلو څخه وګرځوي او خپل پیشنهاد د لیلام لپاره ورنه کړي. ځینې نورې شتمنې بیا داسې ویل کېږي چې د سیاسي مداخلو سره مخ شوي دي.

نورې شتمنې لاتراوسه په دغه حال کې دی لکه د نوي ښار (شهرنو) ځمکه چې مسله یې په محکمه کې ده او گلېهار سنټر او گلېهار ټاورز چې د تصفیې مدیریت د لوی څارنوالی له لاری ستري محکمې څخه د داسې یو حکم درخواست کړی چې ددی گټه د تصفیې مدیریت ته ورکول شي.

#### د نوي کابل بانک خرڅلاو به وکړی شي بیا لاس ته راوړنو کی مرسته وکړی

نوي کابل بانک د تصفیې په جریان کې مینځ ته راغلی دی چې د مالیې وزارت یې انحصاری شریک او د کابل بانک پخوانی مسؤل یې د اجرايوي ریس په توگه دی. د نوي کابل بانک د جوړښت موخه داده چې ټولې هغه شتمنې چې پاکي دی او کومې ستونزې نه لری هغه به نوي کابل بانک ته انتقال شي او کومې شتمنې چې فاسدی دی هغه د کابل بانک د تصفیې مدیریت سره پاتې شي. د ۱۳۹۱ کال اسد تر میاشتي د ښه او بد بانک د تجزیې یو فکر موجود وه چې د شتمنیو د بیلولو یا تقریق اوږد یا طولانی اوښتون دی چې دا د شتمنیو د څرگندولو او ارزونې ته اړتیا لری. دا اوښتون په کال ۱۳۹۱ د اسد په میاشت کې سر ته ورسیده چې د نوي کابل بانک د خرڅلاو لپاره یې لاره هواره کړه. د نوي کابل بانک شتمنې به خپل تاوان پوره کړی او د اخستونکي ته به یوه پاک بالانس شیت (Balance Sheet) ورکول شي.

د افغانستان دولت یوه کاری طرحه د نوي کابل بانک د خرڅلاو لپاره منظور کړی او نوي کابل بانک به د ۱۳۹۱ کال د دوبي په شروع کې خرڅ ته وړاندې شي، کله چې دا خرڅلاو ته وړاندې کړی دا به د کابل بانک څخه په کلی توگه بیل وي. په داسې حال کې چې په دوامداره توگه داسې ډنډورې موجودې دي چې د کابل بانک پخوانی برخه وال د لیلام لپاره ځانونه چمتو کوی خو دولت د لیلام لپاره بیا یو ډیر ښه، مناسب او په شرایطو پوره میکانیزم د تصفیې مدیریت لخوا برابر کړی چې له مخې یې د کابل بانک شریکان، د هغوی همکاران یا مرستیالان، ستر اداره چیان، هغه خلک چې د کابل بانک په هغه دعوی کې چې لا حل شوی نه دی او یا هغه خلک چې لا تر اوسه هم د کابل بانک پوره وړی دی دا ټول به د لیلامې څخه لیری کړی شي.

په داسې حال کې که چیرې نوي کابل بانک ته کوم اخستونکي پیدا نه شي نو دا به ۱۳۹۲ کال په ژمی کې تصفیه شي.

#### ل) د کابل بانک د تصفیې ادارې ته د پورونو لاس ته راوړلو کی ننگونې

##### ورتیا

د کابل بانک د تصفیې اداره په افغانستان کې یوه نوي اداره ده او د نورو نوي ادارو په شان ددی ادارې ظرفیت یوه نورماله او د بحث وړ مساله ده. نوموړی اداره د ځینو ادارو د رئیسانو څخه چې مخکینی یې یادونه شوی ده جوړه شوی او دوی د کافی کارکونکو او د هغوی ناتوانی چې دتیتو معاشونو له کبله ده سر ټکوی. همدا ډول د ټیکنالوژي د داسې یو سیستم نیشوالی هم یوه ستونزه ده چې دا د ۱۳۹۱ کال په دوبي کې د کارکونکو د ظرفیت لوړولو له لاری منځته راتلی شي.

نوموړی اداره د نړیوالو مالی پلټونکو ادارو د همکاری څخه برخمنه وه چې هغوی د کابل بانک د مالی پلټنې دنده په غاړه درلوده. د پلټنې دغه نړیوال شرکت د تصفیې ادارې ته د حوت په میاشت کې د شتمنیو د لاس ته راوړلو یوه طرحه وړاندې کړه چې اوس مهال نوموړی طرحه یا ستراتیژي د پریکون یا انحلال په برخه کې مرسته کوی چې دا به د تصفیې مدیریت لخوا په نا څرگند وخت کې ولسمشر ته د منظوری لپاره وړاندې شي.



### د نړیوالو مرستو د غوښتنو نشتوالی

د کابل بانک څخه اخستل شوی د ډیرو پیسو سرچینه د الیکټرونیکي انتقال چې د شاهین صرافی او نورو نړیوالو بانکي حسابونو له لاری شوی او د نقدو پیسو قاچاق چې د پامیر هوايي شرکت په واسطه د هیواد څخه بهر انتقال شوی وه هم دی چې د دغې انتقال شوو پیسو آخری منزل د امریکا متحده ایالات، د عربو متحده امارات، سویس او نور نا څرگنده ځایونه دی.

ددې پیسود لیرد آخری منزل د معلومولو لپاره، او دا چې چا ترې گټه اخستی ده چې د دوی اړونده حسابونه باید وتړل شي ډیر میکانیزمونه وجود لري چې دا به د ملکی پیسو په بیا لاس ته راوړنه کې او په دی جرمونو کې ککړو خلکو په محکمه کولو کې یو ستره لاس ته راوړنه وي، پر همدې بنسټ د لوی څارنوالی له لوری یوی نړیوالی جنایي څیړنی ته اړتیا ده چې دملگرو ملتونود فساد پروړاندې د مبارزې کنوانسیون او د یا هم د ملگری ملتونو د جرایمو پر وړاندې کنوانسیون چې دواړه یی د افغانستان د حکومت لخوا تصویب شوی په دوه اړخیزه ډول همکاري له لاری په لاره واچول شي. د افغانستان د مالی انتقالاتو د رپوتونو د ارزونې مرکز (FINTRACA) هم د ځینو سوالونو د ځواب اخستلو په برخه کې چې د اګمانټ (AGMOUNT) گروپ لخوا لیردول شوی وه د ننګوونو سره مخ شوی او په دی برخه کې کوم جنایي څیړنه نه ده شوی.

تر دی وروستيو پوری لوی څارنوالی داسی کوم گامونه نه دی پورته کړی چې په دی برخه کې د نړیوالو مرستی جذب کړی. یواځی ځینی مکتوبونه ځینی هیوادونو ته استول شي چې هغه هم نیمگړی دی او دا مکتوبونه یواځی د کابل بانک د پخوانی رئیس او اجرایوی رئیس په هکله دی او نور پروړی په کی شامل نه دی.

### دمالی شخړو د حل کمیسیون په وړاندې ننګونی

د نورو ننګوونو څخه د پورونو هغه تړونونه هم دی چې لاسلیک شوی نه دی او د همدا ډول د اړونده واکدارانو له خوا د گروپي او شرکتونو په برخه د مسؤلیت نه منل دی. همدا ډول ډیر پورونه له دی کبله چې په ملکیت کې یی د شریکانو سره ستونزه ده د کابل بانک او مالی وزارت سره دعوه لری او یا هم دوی داسی دلیل وایی چې د شریکانو پور د کابل بانک د نورو پورونو څخه دی چې کابل بانک لخوا اخستل شوی دی.

د شریکانو هغه شخړی چې پر ملکیت باندی وی هغوی د مالی شخړو د حل کمیسیون ته لیرل کیږی. نوموړی کمیسیون یو خپلواکه اداره ده چې د افغانستان د بانکداری قانون له مخی ځانگړی واکونه لری ترڅود دی نه مخبښکی چې یوه مسئله ستره محکمی ته لاره شی دغه کمیسیون په دی برخه کې مینځگرتوب کوی. په دی کمیسیون کې دری حقوق پوهان او دری مسلکی محاسبین شتون لری چې رئیس یی د حقوق پوهانو څخه ټاکل کیږی. نوموړی کمیسیون د مالی شخړو یواځی په حقوقی برخه باندی خپل کار کوی او جنایي برخه یی لوی څارنوالی ته لیردوی.

دی کمیسیون په لسگونو وړی مسئلی حل کړی او یو یا دوه یی لوی څارنوالی ته لیردولی دی. تر ننه پوری د دی کمیسیون په وړاندی ستره ننګونه د گازگروپ د خاوند او نورو شریکانو پیژندل دی چې ډیر ژر به جوت شي. د گازگروپ پور ۱۲۱ میلیونه ډالره دی او د شریکانو دعوه تر ۱۵۰ میلیونه ډالره پوری ده. د حسابونو د رون والی شرکت د تصفیې د اداری سره په بڼه توگه د شخړو د لیردولو پروسه کی مرسته کړی چې د تصفیې اداری لخوا د شخړو د حل کمیسیون، لوی څارنوالی او نورو قانون پلی کوونکو ته لیردول شوی دی.

### سیاسی لاس وهنی

د کابل بانک د تصفیې اداری قانونی واک، د دی حالت پیژندنه او د پیسو او شتمنیو د لاس ته راوړنی، دا ټول د مالی شخړو د حل د خپلواک کمیسیون د څارنی لاندی ترسره کیږی. له همدی کبله د تصفیې په موده کې نیغ په نیغه یا له بل لاری کم تر کمه دوه ډوله مهمی لاس وهنی شوی دی. اول، سیاسی لاس وهنه چې د پور سود وبخښل شو او دا چې چا په دغه موده کې خپل پورونه ورکړل نو جرمی او حقوقی مسؤلیت یی هم وبخښل شو. چې دغه بخښنه احتمالاً غیر قانونی



بنسټګر، ځکه چې د تصفیې ادارې او د مالي شخړو خپلواک کمیسیون قانوني حیثیت یې تر پښو لاندې کړې دی. دغې لاس وېشې د تصفیې ادارې او مالي شخړو د حل کمیسیون په رول یا کړنو کې ګډوډې رامینځ ته کړې، همدا ډول د نورو شتمنیو او پورونو لاس ته راوړنو کې چې میلیونونه ډالره کیږي هغه یې بختلې چې د تصفیې ادارې باید اخستی وی او د نورو لاس ته راوړنو کې یې هم ځنډ پیدا کړې دی.

دویم ډول لاس وېشې د تصفیې ادارې لخوا چې مشورتي کمیټه یې جوړه کړه سرته رسېدلې. یو ځل بیا هغه مسولیت او قانوني خپلواکي چې دی ادارې په خپلواکه توګه څرنگه یې چې مناسب ګڼل پورونه او شتمني لاس ته راوړي وی، دغه واک په مشورتي کمیټه کې ګډ شو، او د تصفیې ادارې دا منلې چې ددوی مشورې په لاس ته راوړنو کې ګټورې نه وي. برسیره پردې، د تصفیې اداره په دوامداره توګه په ګړنو کې بې میله ده ځکه چې هرځای او هر وخت داسې یوه ویره ورسره ده چې د دوی کړنې د مشورتي کمیټې د مشورو پرته کیدای شي د مشورتي کمیټې له رټلو سره مخ شي او د افغانستان د دولت او په ممکنه ډول د قانون پلي کولو له ادارو لخوا د قانوني څیړنو سره مخ شي.

ددې سره سره، د ۱۳۹۱ کال د حمل د ۱۴ نېټې د ولسمشر د فرمان په اساس لوی څارنوالی د شتمنیو د مصرف په برخه کې د تصفیې ادارې ته هدایات ورکول شروع کړل چې په دې فرمان کې لوی څارنوالی ته داسې هدایت ورکول شوی وه چې د کابل بانک ټولو مسئلو څخه څارنه وکړي. نوموړې هدایات که سم وه او که نا سم خو غیر قانوني وه، د تصفیې ادارې ته د لوی څارنوالی له خوا په دغه موضوعاتو کې هدایات ورکول ددې ادارې قانوني خپلواکي د پوښتنې لاندې راوستي او په پایله کې د سیاسي لاس وېشې یوه بله منبع جوړه شوی. د ۱۳۹۰ کال د سرطان په میاشت کې د لوی څارنوالی لخوا نوی کابل بانک ته داسې هدایت ورکړ شو چې څومره ژر چې کیدای شي د کابل بانک پخوانی رئیس او پخوانی اجرایوی رئیس ته د کابل بانک کمپیوټري سیستم او اسنادونو ته د لاسرسی زمینه برابره کړي ترڅو دوی وکړي شي ملي امنیت سره مرسته وکړي.

## م) د کابل بانک د کرکیچ په اړه د جزایي عدالت غبرګون

### څیړنې

د افغانستان د جزا قانون، پولیس د جرمونو د کشف او په جرم کې د ککړو خلکو د نیولو مسؤل بللی دی. ددې نه وروسته د جنایي جرم د قضیې راپور دپولیس لخوا څارنوال ته استول کیږي چې په دې برخه کې څارنوال د پولیس په مرسته پلټنې کوي. یو څارنوال کولی شي چې په خپل نوښت هم څیړنې وکړي، که چیرې څارنوالی یوه څیړنه په خپل نوښت او یا هم د پولیس لخوا کومه قضیه راځي نو د څیړنې څارنوال لازياتي څیړنې کوي او د محکمې لپاره دوسیه بشپړوي.

د افغانستان اساسي قانون پر بنسټ، د دعوی درول د لوی څارنوالی دنده ده چې په خپلو ټولو کړنو کې خپلواکه ده. څارنوال دنده لری چې ټول هغه جزایي کړنلاری چې هغه پری پوهیږي وروپېژني خو یواځې په هغه موده کې نه چې قانون په واضح ډول بل شان حکم کړی وی او همدا ډول کولی شي چې یوه مسئله په قانوني شکل حفظ هم کړي، صورت دعوی باندې قضاوت، د هغې جوړونه او څیړنه د هغه کړنو څخه دی چې بی له کوم بهرنی فشار څخه څارنوال د خپل عام او تام واک په چوکاټ کې خپلې څیړنې بشپړي کړي.

داسې بنسټګر چې پولیسو د کابل بانک په کرکیچ کې کومه څیړنه سر ته نه ده رسولی اود کابل بانک په هکله د لوی څارنوالی څیړنو د پیل کیدلو په هکله راپورنه هم یوشانته نه دی. داسې نښې شتون لری چې لوی څارنوالی خپلې څیړنې په کال ۱۳۸۹ کې پیل کړې وی او بیا دی څیړنو دوام پیدا نه کړ او عملی نه شوی خو په ۱۳۹۱ کال د حمل میاشت کې کله چې د لوی څارنوالی چارواکي د کابل بانک د ارزونې او څیړنې کمیسیون ددې لپاره چې د کابل بانک د کرکیچ څیړنه وکړي په رسمی ډول ددې کمیسیون برخه وګرځیده. یوه جزایي صورت دعوی د لوی څارنوالی لخوا د ۱۳۹۰ کال د ثور په میاشت کې منځته راغله یا هم اقامه شوه خو تر جوزا د ۱۳۹۱ کال پوری په بنسټه ډول له پاسه څخه د فشار او نفوذ

له کبله لوی څارنوالی دغه دعوی سترې محکمې ته وړاندې نه کړې شوه. نوموړی صورت دعوی بیا کله چې د ولسمشر د فرمان موده پوره شوه نو سترې محکمې ته وړاندې شوه. د صورت دعوی نیټه د ۱۳۹۱ کال د توکیو کانفرانس د غونډو سره سمون وکړ، په داسې یو وخت کې چې د افغانستان دولت په عامه توګه ډیر اعلانونه کړي وه چې د اداری فساد پر وړاندې ددوی د جګړې څخه ملاتړ کوي.

په کابل بانک کې د احتمالي جرمې کړنو په پلټنه کې ځنډ او په کوم دود چې دغه پلټنه ترسره شوی وه د تشویش وړدی. څیړنې شاید د هغې څخه وروسته چې واشنگتن پوست یو مقاله په کال ۱۳۸۸ کې چاپ کړه شروع شوی وی خو کله چې په کابل بانک کې درغلی رابرسیره شوی نو د ۱۳۸۹ کال د سنبلې په میاشت کې او وروسته تر هغې چې کله د افغانستان بانک پخوانی رئیس د لوی څارنوالی څخه په عقرب ۱۳۸۹ کې غوښتنه وکړه چې د کابل بانک په اړه څیړنې پیل کړي، په عملی ډول څیړنې پیل شوی. سربیره پردې، د لوی څارنوالی لخوا سرته رسیدلی څیړنې د ولسمشر لخوا د ټاکل شوی د څارنې او څیړنې هغه کمیسیون چې د ۱۳۹۰ کال د حمل په میاشت کې د کابل بانک د کرکیچ لپاره جوړ شوی وه په هکله وه. همدا ډول داسې معلومیده چې ددې پرځای چې د کابل بانک د شریکانو په اړه څیړنې سرته ورسېږي، د څیړنو تمرکز ډیر د افغانستان بانک وو، لوی څارنوالی د افغانستان بانک ۳۰ کسه کار کونکي د خپل پوښتنو لاندې ونيول او ځینی یې بیا توقیف هم کړل.

### د منظمو جرمونو پر خلاف د مبارزې څانګه (انګلستان) Serious Organized Crime Agency, UK

د افغانستان دولت ددې لپاره چې خپلو څیړنیزو او محصولی کړنو ته اعتبار وکړي، د "د منظمو جرمونو پر خلاف د مبارزې څانګه" په پیژندل شوی اداره کې شمولیت اعلان کړ. خو بیا هم د دوی د برخه اخستی څخه یوه بشپړې پوهیدنی ته اړتیا شته ترڅو دا وټاکل شي چې دغې کړنو باندې څومره باور کیدلی شي ترڅو په خپلو پلټنو کې مشروعیت ته انځور ورکړي.

د ۱۳۹۰ کال د ثور په میاشت کې د افغانستان بانک پخوانی رئیس د یو درجن همکاره مرکزي بانکونو څخه غوښتنه وکړه ترڅو د شتمنیو په پیدا کولو او کنګل کولو کې ورسره مرسته وکړي. د انګلستان چارواکي په دې پوهیدل چې د افغانستان بانک چارواکو ته په نړیواله کچه د پیسو او شتمنیو لاس ته راوړنه، کشف او څیړنه او د اقتصادي جرمونو موندنې او پلټنې په واضح ډول څرګنده نه دي. د انګلستان سفیر د منظمو جرمونو پر خلاف د مبارزې څانګې څخه وغوښتل چې د افغانستان دولت سره په دې هکله مرسته وکړي. د ۱۳۹۰ کال د سرطان او قوس میاشتو په موده کې د منظمو جرمونو پر خلاف د مبارزې څانګې (Serious Organized Crime Agency, UK) لوی څارنوالی ته د همکاری سپارښتنه وکړه خو دا سپارښتنه تر قوس ۱۳۹۰ پورې د لوی څارنوالی لخوا ونه منل شوه او یواځې د پخوانی رئیس او اجرایوی رئیس د شتمنیو د نښه کولو پورې محدوده پاتې شوه. ددې مرستې یوه موخه همدا وه چې په افغانستان کې د قانون پلی کولو لپاره داسې یوه نړیواله شبکه ددې لپاره چې دا په دې باوري شي چې وروستنیو محکمو ته د قبول وړ وی منځته راوړي. ددې کرنې څخه وروسته هم نوموړی بریتانوی سازمان ته د ۱۳۹۱ کال تر دلوې میاشت پورې د کابل بانک د بنسټیزو مالی حسابونو بیلابنس ته د لاس رسی اجازه د افغانستان بانک لخوا ورنه کړې شوه. د حسابونو د بیلابنس د پلټنې شرکت خپلې مرستې د منظمو جرمونو پر خلاف د مبارزې څانګې سره جاري وساتلې او خپل ژوره ارزونه او د پیسو نښه کول یې بشپړ کړل.

بهر ته د لیرل شوو شتمنیو د لاس ته راوړلو لپاره یو اړین عنصر د نړیوالو قوانینو له لارې د شتمنیو پیژندل دي. ددې لپاره اړینه ده چې د همکاری یوه دوه اړخیزه سپارښتنه د قضایې حوزو ترمنځ چې د شتمنیو د ساتنې دنده لری منځته راشي چې ددې لارې پیسې مینځل کيږي. د دوه اړخیزه همکاری سپارښتنه د منظمو جرمونو پر ضد د مبارزې څانګې او د لوی څارنوالی ترمنځ ډیره اړینه ده. لوی څارنوالی یواځینې مرجع ده چې کولی شي دا مکتوبونه ولیردوی خو لکه څرنگه چې مخینکې یې یادونه وشوه ددې مکتوبونو په اجراتو کې ډیر د سستی او ځنډ څخه کار اخستل شوی دی. مکتوبونه په دې وروستیو کې یعنی د ۱۳۹۱ د سنبله میاشت کې سویس، فرانسه، انګلستان او هند ته لیردول شوی دی چې دغه

مکتوبونه د ملگرو ملتونو د منظمو جرایمو پر ضد کنوانسیون (United Nations Convention Against Transnational Organized Crime) او د ملگرو ملتونو د فساد پروړاندې د مبارزې کنوانسیون (United Nations Convention Against Corruption) پر بنسټ لیریدول شوی دی او دا د اداری فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې د خپلواکې او گډې کمیټې د هغه بنچمارک او سپارښتنې پایله ده چې په ۱۳۹۰ کال د سرطان په میاشت کې یې د لوی څارنوالی څخه غوښتنې وه چې د پوراخستونکو شتمنی دی د هیواد څخه د باندې د بهرنی چارواکو په مرسته کنګل کړی.

دمنظمو جرمنو پر ضد د مبارزې اداری د مکتوبونو په جوړولو او ترتیب کې پوره ونډه واخستله خو آخری فیصله د مکتوبونو د محتویاتو په هکله د لوی څارنوالی لخوا نیول شوی ده. برسیره پر دې چې د نړیوالی همکاری مکتوبونه به د جنایې تحقیقاتو کې گټه ورسوی، خو ددې مکتوبونو ساحه محدوده نیول شوی چې یواځې د کابل بانک پخوانی رئیس او پخوانی اجرايوي رئیس باندې یې ډیره توجه ده چې شتمنی یې د هیواد څخه د باندې دی.

### جزایې صورت دعوی

لکه څرنګه چې پورته ذکر شوه په کال ۱۳۹۱ د حمل میاشت کې ولسمشر د یو فرمان له لاری د لوی څارنوالی څخه وغوښتل چې د کابل بانک د تصفیې اداری سره د پورونو او شتمنیو په لاس ته راوړولو کې مرسته وکړی. د دې فرمان له مخې کوم خلک چې خپل پور بیرته ورکوی نو د سود او قانونی چارو څخه به وبخښل شی او که چا خپل پور ورته کړه نو د ستړی محکمې ځانګړی محکمې سره به مخ شی. دا ډول یوه غوښتنه د لوی څارنوالی له خوا د جرمنو د تناسب د ټاکلو په خپلواکې کې یوه مداخله وه، له دې هم د پام وړ خبره دا وه چې ډیرو منابعو دپته اشارې کړې چې یو ډیر لوړپوړی سیاسي کمیټې بیا دا پریکړې کولی چې د چا پر ضد باید جرمی تور درج شی او د لوی څارنوالی د څارنوالانو ته به کمیټې وویل چې ددې خلکو پر ضد ددوی د فیصلې پر بنسټ صورت دعوی جوړه کړی شی. د ۱۳۹۱ کال د ثور میاشت کې هغه موده چې د ولسمشر هغه فرمان څخه څو ورځې تیری شوی لوی څارنوالی د ۲۱ کسانو پر ضد صورت دعوی جوړه کړه او د ځینو نورو نومونه یې د اړونده خلکو په کتار کې ذکر نکړل.

پرته له دې چې د کابل بانک د صورت دعوی د جوړونې یا ترتیب په هکله څرګنده اظهارات وجود ولری، یوه پراخه صورت دعوی د کابل بانک د کرکیچ د څیړنې کمیسیون ته استول شوی ده چې ددې جرمی مسولیت څخه څیړنه وکړی. یوه موضوع چې دلته د یادولو وړ ده، هغه دا چې د افغانستان بانک ډیری کارکوونکي په دې تورن شوی دی چې دوی د جرم څخه خبر او دا یې پټ ساتلی وه خو اصلی جرم کوونکو په هکله بیا په صورت دعوی کې کوم ذکر نشته. دا حقیقت دی چې په صورت دعوی کې دا ویل شوی چې د کابل بانک د مالی کرکیچ مسولیت د هغې خلکو دی چې پورونه یې غیرقانونی منظور کړی او هم هغه خلک چې په غیر قانونی ډول یې پورونه اخستی دی.

### د کابل بانک په چارواکو باندې توروته

د کابل بانک پخوانی رئیس او اجرايوي رئیس د افغانستان د جزایې قانون پر بنسټ د خپل واک څخه په ناوړه گټه پورته کوونه، جعل سازی، د تقلبي اسنادو جوړونه او په نورو نومونو بانکی حسابونو پرانیستنه باندې تورن شوی. همدا ډول دوی د پیسو د مینځلو د قانون پر بنسټ په دې هم تورن شوی چې ددې لاری یې پیسې بهرنیو هیوادونو ته استولی دی. پخوانی اجرايوي رئیس د بانکداري د قانون پر بنسټ په دې هم تورن دی چې ده په هغه ځایونو کې هم پانګه اچونه کړې چې هغه ساحې مجاز نه دي.

د پورونو د ورکړې پخوانی آمر، د پلټنې آمر او د کابل بانک پخوانی نور کارکوونکي په دې تورن دی چې دوی د خپل واک څخه ناوړه گټه پورته کړی، جرم یې پټ کړی او په اختلاس اخته وول. د پورونو د ورکړې پخوانی آمر او د مدیره پلاوی غړی تورن دی چې دوی د پورو بخښنې لاسلیک کړی او د پلټنې پخوانی آمر په دې تورن دی چې دا په دې نه دی توانیدلی چې غیرقانونی پورونه کشف کړی او خبر یې اړونده ادارو ته ورکړی. د ټیکنالوژي او معلوماتو څانګې پخوانی

آمر، د خارجي اړیکو پخوانی امر او دوه تنه پخوانی کارکوونکو باندې د خپلې دندې څخه د ناوړه گټه اخستنی تورونه په صورت دعوی کی ذکر شوی دی.

د څارنې د ډلې دغرو په شمول د پامیر هوایی شرکت پخوانی رئیس په دی تورن دی چی دوی د خپلې دندې څخه ناوړه گټه پورته کړی، جعل سازی یی کړی او دا چی اړونده چارواکو او د افغانستان بانک ته د درغلیو رپوټ او معلوماتو ورکولو کی پاتی راغلی دی. د پامیر هوایی شرکت پخوانی رئیس په دی هم تورن دی چی ده هغه شرکتونو ته هم پور لاسلیک کړی چی جواز یی نه درلوده. همدا ډول لکه څرنګه چی ادعا شوی ده هغه د پامیر هوایی شرکت لپاره ۱۲ میلیونه ډالره پور لاسلیک او اجرا کړی دی. په عملیاتی برخه کی پخوانی امر هم په دی تورن دی چی د پامیر هوایی شرکت ته پورونه لاسلیک کړی، او دوی پوری ترلی خلکو ته د بانکي حسابونو پرانستل، لاسلیک کول، پور ورکول او په کاذبو نومونو د بانکي حسابونو او پورونو ورکول چی د بانکي قوانینو او د پیسو د مینځلو د قانون پر خلاف دی هم تورن دی.

### د افغانستان بانک د چارواکو پر ضد تورونه

د کابل بانک پخوانی متولی او د اوسنی نوی کابل بانک اجراوی رئیس په دی تورن دی چی دوی د خپل واک څخه ناوړه گټه پورته کړی، درغلی یی کړی او معلومات یی پټ ساتلی، ۵ میلیونه ډالره یی د پخوانی رئیس د بانک حساب څخه د انتقال اجازه ورکړی په داسی حال کی چی ددی رپوټ یی هم نه وه ورکړی. صورت دعوی دوی د حقایقو په پټولو، د غیر قانونی پیسو د انتقال او په مشارکت کی تورن بللی دی.

د افغانستان بانک پخوانی رئیس او د هغه پخوانی لمړی مرستیال د معلوماتو پټول او مخنیوی ته اسانتیاوی کړی وی او د نورو جرمونو لکه درغلی، جعل او پیسو د مینځلو په برخه کی بی غوری کړی حال دا چی موده په موده د افغانستان بانک د څارنیز ټیم لخوا دغه ستونزی برسیره شوی وی. دوی په دی هم تورن دی چی دوی د فساد پر وړاندې د څار عالی اداری ته د غلطو رپوټونو په ورکولو سره دا اداره او نور لوړ پوری چارواکی گمراه کړی دی. دوی په دی هم تورن دی چی دوی د کابل بانک پخوانی رئیس د تعلیمی کچې، ټولنیز او کاری وړتیاوو تاریخچې د څیرنی څخه او دا چی څارنیزی اداری د قانون سره سم دی او که نه څخه ډډه کړی.

د افغانستان د مالی انتقالاتو او رپوټونو د شننی مرکز رئیس (FINTRACA)، د افغانستان بانک د څارنی رئیس او د څارنی عمومی رئیس په دی تورن دی چی دوی د خپل واک څخه ناوړه گټه پورته کړی او جرمونه یی پټ ساتلی دی. د مرکز رئیس په دی تورن دی چی دی هغه د انتقالاتو ځینی رپوټونه چی مشکوک ول لوی څارنوالی ته یی د لیردولو څخه ډډه کړی ده. د څارنی رئیس په دی تورن دی چی دی خپل واک څخه ناوړه گټه پورته کړی او د کابل بانک مدیریت څخه یی په کافی اندازه څارنه نه ده کړی او د کابل بانک نغدیت ته یی لوړه سلنه ورکړی چی دا د کابل بانک د درجی د لوړیدلو سبب ګرځیدلی وه.

### د تورنو کسانو په اړه یادونه

صورت دعوی داسی اشاره کوی چی د څیرنو په موده کی مختلف خلک تورن وه خو یا حاضر نه وه او یا هم لادرکه وه. په دغه فهرست کی د کابل بانک لمړی مرستیال، د مالی برخی پخوانی رئیس، اعتبارات، د کابل بانک مالی خطرات، د مدیره پلاوی غړی او د کابل بانک څارنه، د پخوانی اجراوی رئیس ورور، د افغانستان د مالی څارنی رئیس، د کابل بانک یو شمیر کارکوونکی او د شیر خان فرنود د جنرل تربینگ نور کارکوونکی شامل دی. دا هغه خلک دی چی د څیرنی اهل دی او یا هم احتمالی اهل دی.

### نیونه او توقیف – دوی اوس چیرته دی؟

کوم معلومات چې حاصل شوی ددی لست څخه ۵ تنه یی په توقیف کی دی چی ددوی څخه پخوانی رئیس او پخوانی اجرايوي رئیس د ملی امنیت په توقیف کی دی. په داسی حال کی چی دغه دوه کولی شی ځینی موضوعاتو لپاره بهر هم لاړشی، دا دواړه د تیرو ۲ کلونو را په دی خوا د ملی امنیت په توقیف کی دی، چی دا د قانون سره په ټکر کی ده ځکه چی دا باید په ۹ میاشتو کی فیصله شوی وی. د قانون پر بنسټ که چیری کوم توقیف د ۹ میاشتو څخه ډیریری نو زندان یا توقیف خانه باید ددی رپوټ لوی څارنوالی او محکمې ته ورکړی او که د هغوی څخه کوم ځواب رانه شی نو بیا تورن ایله کیدای شی. دري نور کسان په جوزا ۱۳۹۱ کی نیول شوی چی ددوی د توقیف موده لا نه دی پوره شوی.

لکه څرنګه چی پورته ذکر شوه ډیر هغه خلک چا باندی چی د دعوی اقامه شوی او یا چا باندی چی باید دعوی اقامه شی د افغانستان څخه تښتیدلی دی. په هر حال داسی څرګندیری چی لوی څارنوالی غالباً ددی لپاره چی نور بهر ته تللی دی دهغوی په عوض د کابل بانک پخوانی رئیس باندی تمرکز وکړی. لوی څارنوالی ډیر مکتوبونو د افغانستان انټرپول پولیس ته ولیردول ترڅو د د افغانستان بانک پخوانی رئیس بیرته راوړی خو ددی کار لپاره ډیر قوی اسنادونو ته اړتیا ده چی لوی څارنوالی په دی نه ده توانیدلی چی دا کار وکړی. برڅیره پردی افغانی چارواکو ته د امریکا انټرپول دا هم جوته کړی چی د افغانستان بانک پخوانی رئیس د امریکا قانونی اوسیدونکی دی او دوی نه شی کولی چی هغه تعقیب او عدلی څیرنه تری وکړی. افغانی چارواکو ته داسی هدایت ورکول شوی وه چی لا زیاتو همکاري لپاره د ډیپلوماتیکو چارو او د امریکا د عدلی وزارت سره په تماس کی شی.

انټرپول همدا ډول د نورو تښتیدلو کسانو په هکله پېشنهادونه لاس ته راوړی خو ددوی د پیژندنی لپاره کافی معلومات نشته او لویه څارنوالی دوی په جدی ډول نه دی تعقیب کړی. د کابل بانک د پخوانی رئیس قضیه بیا د پام وړده، ځکه چی هغه په روسیه کی د غیر قانونی بانکداری په مساله کی د روسی دولت ته غوښتلی دی نو همدا وه چی په کال ۱۳۸۶ د سرطان په میاشت کی د هغه د نیولو امر وکړه او د هغه د نیولو لپاره یی د افغانستان انټرپول پولیس ته اسناد او شواهد واستول. دغه شواهد او اسناد د انټرپول لخوا لوی څارنوالی سره شریک شول چی هغه په کال ۲۰۱۱ کی د انټرپول لخوا دا معلومات نور هم بشپړ شول خو لا تر اوسه ددی معلوماتو او شواهدو پر بنسټ د افغانستان د حکومت لخوا څوک نه دی نیول شی.

### ن. د ستري محکمی ځانګړی محکمه

#### ګرڼلاره

ځانګړی محکمه د ۱۳۹۱ کال د حمل په ۱۶ مه نیټه اعلان شوه ترڅو د کابل بانک دوسی ګړندی ګړی او د پور اخستونکو څخه لاس ته راوړنی هم ګړندی شی. دا ګام د تشکیلاتو د قانون او د محکمې د قضایی قوه د واک سره سم وه. د ۱۳۹۱ کال د حمل په ۲۹ نیټه ولسمشر د یو فرمان له لاری دغه ځانګړی محکمه د ستري محکمې د عالی شورا په تائید جوړه کړه. دغه محکمه د دري کسيزه قاضیانو څخه جوړه ده چی هر یو یی د ستري محکمې د ملی او نړیوال امنیت دیوان، د تجارتي چارو دیوان او عامه امنیت دیوان څخه دی.

دغه ځانګړی محکمه د کابل بانک د نسکوریدلو څخه وروسته د ټولنیزو او جزایی موضوعاتو د حل او فصل لاره هواره وی او د ستري محکمې د ټولو قانونی واکونو څخه بهره مند دی په شمول ددی چی کوم خلک چی تورن دی د هغوی پانګه او ملکیت ضبط کړی. نوموړی ادره د استیناف محکمې په شان واک لری چی کومی فیصلی چی د مالی شخړو د کمپسون لخوا نیول کیږی هغه وڅیړی او د یوی ابتدایی محکمې په شان جنایی قضیې چی د لوی څارنوالی لخوا لیردول کیږی د هغی ارزونه وکړی.

نوموړې ځانگړې محکمه د قضایې قوی یوه برخه ده چې په خپلو ټولو کړنو کې خپلواکه ده او غونډې یې په بنکاره یا علنی ډول دی. د افغانستان د قوانینو پربنسټ، ځانگړې محکمه دنده لری چې د صورت دعوی څخه وروسته په گړندی توگه خپلې جلسو ته دوام ورکړی او قضیه د خپلې ارزونې لاندې ونیسی.

### اوسنی کړنی

لا تر اوسه نوموړې محکمی د مالی شخړو د حل د کمیسیون (Financial Dispute Resolution Commission) څخه کومه قضیه لاس ته نه ده راوړی خو د لوی څارنوالی څخه جنایې صورت دعوی ورته رارسیدلی ده. دغه صورت دعوی ته د ځانگړې محکمی له خوا رسیدگی نه ده شوی، نو ځکه محکمی دا پریکړه کړی ترڅو چې د کابل بانک ټول مدنی موضوعات حل شی دهغی څخه وروسته به جنایې قضیو ته رسیدگی وکړی چې دا به څو میاشتی موده ونیسی. په دی اخیره کی داسی رپوټونه شته چې ځانگړې محکمه بی له کوم ځنډه د خپلو ابتدایې جلسو مهال ویش د ۱۳۹۱ کال په عقرب کی ټاکلی دی. سره له دی چې ددی محکمی پخوانی کړنو کی د پورونو د لاس ته راوړل شامل وه، د نوی کابل تصفیې مدیریت ته لارښونه کول، د اضافی څیړنو اجرات د هغه موضوعاتو په هکله چې دوی ته راجع نه وی او د غیر رسمی جلسو جوړول ترڅو ونډه لرونکی او پوراخستونکی دی ته وهڅوی چې خپل پورونه بیرته ستانه کړی.

ځانگړې محکمی دکابل بانک پخوانی مدیریت او ونډه لرونکو څخه داسی عریضی لاس ته راوړی چې موضوعات یې د تصفیې مدیریت په واک کی دی. ددی په مقابل کی داسی بنکاری چې محکمی خپل زیات قضایې څیړنی د پورونو په لاس ته راوړنی برخه کی کړی دی، همدا ډول محکمی یو حکم وزارت مالی، لوی څارنوالی او نورو وزارتونو ته استولی چې د کابل بانک ټولی شتمنی په کابل او دوی کی لیلام او عواید یې د تصفیې مدیریت ته ورکول شی. دا موضوع نور هم د ډول ډول اداراتو او خپله د محکمی د رول د گډوډی سبب گرځی بله دا چې دا کار د تصفیې د مدیریت واک دی او هغوی دا کار له مخه کړی وه.

د ۱۳۹۱ کال د جوزا په میاشت کی ځانگړې محکمی د یو لیک له لاری نوی کابل ته لیکلی چې د کابل بانک د مالی کرکیچ څیړنه د یوی محکمی له خوا کیږی. ځانگړې محکمه د تلافی د پانگی ورکونوی آخری مرجع او د پخوانی کابل بانک د شتمنیو چې اوس د کابل بانک په لاس کی دی اټکلی ارزښت د معلوماتو په پلټنه کی وه. په همدی دلیل ځانگړې محکمه د نوی کابل بانک د ځواب څخه خوښ نه وه او د نوی کابل بانک د دی نظر سره چې ځانگړې محکمه ددی واک نه لری چې د پورونه لاس ته راوړی او دا تصفیې مدیریت دنده ده. ځانگړې محکمی داسی وایی چې ددی قضیې مدنی برخه – ډپور لاس ته راوړل د دوی په صلاحیت کی دی، نو دا چې دوی دا واک نه درلوده چې ددی ستونزو سره کار ولری بی مانده. په داسی حال کی چې دا حقیقت دی چې ځانگړې محکمه دا واک لری خو ددی څخه مخبښکی چې دا ځانگړې محکمی ته وړاندی شی باید ځینی ځانگړې پروسیجرونه په نظر کی ونیول شی. په دی حالت کی ستونزی باید د مالی شخړو د حل کمیسیون له لاری ځانگړې محکمی ته وړاندی شی، چې په بدل کی به یې پریکړه وکړی ترڅو شخړی د تصفیې د مدیریت څخه معلومی کړی. د اسد میاشتی تر پیل پوری لا محکمه د نوی کابل بانک د توضیحاتو په پلټلو کی وه او د کابل بانک پخوانی اجراوی رئیس عریضه یې د تصفیې مدیر ته استولی. نوی کابل بانک د شریکبانو لخوا په هغه عرایضو چې دوی نیغ په نیغه ځانگړې محکمی ته کړی وه بنکاره کړه او دا چې د نوی کابل بانک څخه د هغه معلوماتو غوښتنه چې د تصفیې مدیریت پوری اړه لری. د ځانگړې محکمی په ځواب کی نوی کابل بانک په ۱۳۹۱ کال د سنبله په میاشت کی هغوی ته خبر ورکړه چې ډیری مسایل چې غوښتنه یې شوی ده د تصفیې مدیریت واک دی.

د پروسی له مخی محکمه به ټولو کسانو ته په یوځای ډول رسیدنه وکړی په داسی حال کی چې ددی قضیې د یو بل سره په بنکاره ډول توپیرونه لری چې دا کیدای شی ځینی تورن کسانو لپاره خساره مند وی او د خپل ځان څخه په دفاع په توانایی کی مانع شی.

کله چې د محکمې رئیس په یوه مرکه کې چې د جوزا په میاشت ۱۳۹۱ کې وه داسې وویل چې د ولسمشر ورونو او دولسمشر مرستیال خپل ټول پور او سود بیرته ورکړی دی نو دهغې څخه وروسته ددې محکمې بیطرفی په هکله تشویش پیدا شو. د پورونو لاس ته راوړنې او شریکبانو پورونو د هغه موضوعاتو څخه دی چې امکان دی ولری د محکمې په جلسه کې وارزول شی.

## س. د کابل بانک د نسکوریدلو څخه وروسته سمونونه

### د افغانستان بانک وړتیا

د افغانستان بانک په ۱۳۸۹ کال د قوس میاشت کې د کابل بانک د گډوډۍ څخه عملی زده کړی او تجربی واخستلی. دی زده کړو او تجربو د پلټنې د کرنلارو ضعیفی نقطی رابرسیره کړی او سپارښتنی یی ارایه کړی ترڅو عملی پلان کی ونغاړل شی، همدا ډول معلومه شوه چې د مالی څارنی ریاست مختلفو ډلو یوه شتمنی د مختلفو کمپنیو لپاره د ضمانت په ډول بنودلی ده، د لا ښه همغږی غوښتنه کیږی.

د افغانستان بانک د خپل څارنی ریاست لپاره نوی تشکیلاتی ساختار جوړ کړی دی او په دی اخیره کی هغه ۱۴ خالی څوکی چې د قوس د میاشتی ۱۳۹۱ را په دی خوا خوشی وی کارکونکی گمارلی دی. خو د ښه کارکونکو په گومارلو کی له ستونزو سره مخ دی.

ددې څخه پرته، د پیسو نړیواله پیتی (صندوق) (IMF) ډول ډول پروگرامونه لکه جواز ورکول، پلټنه او رپوټ، سرمایه، د شتمنیو کیفیت، مدیریت، د گټه ورکونوی درجه بندی، سیالیت، د درغلی پیدا کول، د لمرنی اخطار سیستم، د پیسو د مینځلو پروراندی مبارزه، د کریدیت درجه بندی او د سیالیت د خطر مدیریت چې دا د څارنی ریاست لپاره په پام کی نیول شوی دی.

### پرمختللی پلټنه

د افغانستان بانک د دده کړی درسونو رپوټ (Lesson Learned Report) چې ۱۳۹۱ کال د قوس په میاشت کی خپور شوداسی سپارښتنه کړی چې د اسنادونو او کړنو د جواز د پلټنې لپاره باید پرمختللی تخنیکونو څخه کار واخستل شی او همدا ډول د رئیس او مدیرانو د په کار گمارلو لپاره باید ډیر سخته ازموینه او په شرایطو پوره د شایستگی معیارونه موجود اوسی، چې دغه کړنه د افغانستان بانک لخوا عملی شوی ده. ذکر شوی رپوټ دا سپارښتنه هم کړی چې د پرمختللی پلټنې په بحث کی باید د نورو څانگو رئیسان هم برخه ولری، دغه کړنه ددی لپاره ترسره کیږی ترڅو سیستم د یو کس له خوا پخپله گټه ونه کارول شی، لکه څرنګه چې کابل بانک کی وشول، او د بانکداری او حساب ورکونوی سیستم کره اوسی.

د افغانستان بانک ددی لپاره چې خپل اجراوی مقررات لا پیاوړی کړی یو کاری پلان برابر کړی. له دغی طرحی څخه کره کتنه شوی او بدلون یی موندلی دی او د نوی/عصری پلټنې او څانګړی څارنی باندی کار روان دی. د افغانستان بانک همدا ډول کوښښ کوی چې پر وخت باندی موثری کړنی عملی کړی، د سپارښتونو سره سم د شکایاتو ارزونه وکړی او په څانګړی موده کی تعقیبی مکتوبونه واستوی. د افغانستان بانک به د افغانستان دمالی انتقالاتود رپوټونو د تحلیل مرکز سره او د قانون پلی کونکو چارواکو سره پوهن لیکونه (تفاهم نامی) هم لاسلیک کړی.

ددی لپاره چې احتیاطی پلټنه تر سره کړی د افغانستان بانک د نړیوال بانک په مرسته د لسو کوچنیو بانکونو پلټنه بشپړه کړی، چې دا پلټنه جوته وی نوموړی سیکټور په بشپړ ډول زیان منونکی دی ځکه چې دغه بانکونه په کافی اندازه خپله

بودیجه نه لری او همدا ډول د بنی ادارې نشتوالی دا سکټور د زیانونو سره مخ کړی دی. نړیوال بانک ددی ملاتړ هم کوی چی محلی څارنې باید پیاوړی شی ترڅو د څارنې پرمختگ ظرفیت لوړ شی.

له دولت لخوا د بانکدارۍ په قانون کی پیشنهاد شوی بدلونونه د گډ مدیریت، پانگی، د خطرستری څرگندونې، اړونده ډلې، پیاوړی څارنه، لمړنی لاس وهنی، اړکونه، بانکي پریکړی او اسلامی بانکدارۍ په هکله لارښوونه کړی. داسی طمع کیری چی د بانکدارۍ بیا کتل شوی قانون به تر ۱۲ حمل ۱۳۹۱ پوری پارلیمان ته استول شوی وی، چی له بدل شوی کړنلارو او معلوماتی احاطو او زده کړو سره برابر شوی دی. د افغانستان بانک د معیارونو یو Circular خپور کړی چی د بانکونو شریکان او مدیران دهغه معیارونو سره چی څرگند شوی باید صحیح او پوره اوسی.

#### د اقتصادی جرمونو پر وړاندې د مبارزې تگلاره

د افغانستان دولت داسی څرگندونه کړی چی دوی د اقتصادی جرمونو یوه ستراتیژی جوړوی چی دا به د دولتدارۍ ملی لمړیتوب پروگرام (۵ پروگرام، ملی قانون او دهرچا لپاره انصاف پروگرام) کی یوځای کړی. نوموړی ستراتیژی کی به نوی قوانین چیرته چی اړتیا وی، پرمختللی روزنی، او د مالی څارنه کوونکو ادارو ترمینځ لا ښه همغږی برخی شاملی وی. دولت داسی اراده کړی چی د اقتصادی جرمونو پر وړاندې مبارزه کوونکو ادارو ترمینځ یوه کاری ډله جوړه کړی ترڅو وکولای شی د یوی اجرایی کمیټی په شکل کار وکړی او د قانون د عملی کیدلو او نوی قانون د پلی کیدلو څخه څارنه وکړی. د مالی وزارت ددی ستراتیژی او کاری ډلې د مسودی لارښود له ځانه سره لری.



### III. پایله

په کابل بانک کې د گډوډۍ لمړنۍ دلیل ډیر ساده دی. د شریکانو او د هغوی پورې تړلو ځینو ډلو دا پریکړه کړې وه چې په افغانستان کې د مقررو او لویانو د تشو څخه په گټې اخستنې داسې یو میکانیزم رامینځ ته کړی چې دهغې له لارې یې د افغانانو پس انداز په بې باکه ډول د خپلو شخصي او کاري سازشونو لپاره منحرفی کړی. د دې څخه وروسته هر څه چې پېښ شول هغه گډوډ فکتورونه وه چې درغلی ته یې دوام ورکړ او د دخپلو او برخه اخستونکو لپاره د هر ډول د حساب ورکونې او انصاف څخه د تېښتې سبب وگرځیده.

ځینې عوامل چې دا حالت یې نور هم سخت کړی هغه د مالي سکتور او کابل بانک پورې تړلی دی په داسې حال کې ډیر زیات عوامل او خطرناک موضوعات وجود لري چې افغانستان ورسره مخ دی. ددې څخه ځانگړی عوامل په افغانستان کې د بانکونو اداره، د افغانستان بانک ظرفیت او د مقررو او د قانون د پلي کولو ادارو ترمینځ د همغږۍ پورې اړه لري. هغه سیستماتيکې موضوعگانې چې افغانستان ورسره مخ دی هغه اړه لري د افغانستان د دولت او د بهرنیو هیوادونو د توانیایې پورې چې په کاري چوکاټ کې ونه کړی شو د ادارو ظرفیت لوړ کړی، د ادارو په دی نه توانیدل چې په خپلو دندو پوه او هغه پلي کړی، د خلکو لپاره جوړی شوی د عامه گټو خپلواکه ادارو کې سیاسي مداخلې، د زورواکو افغانانو بڅېښنه او د کمزورو قربانۍ کول چې دا د دندو څخه د ناوړه گټه اخستنې له کبله شوی دی، شامل دی.

د مشخصو یا ځانگړو ستونزو حل اړین دی ځکه چې داسې نښې نښانې شته چې په افغانستان کې نور داسې بانکونه هم شته چې اداره او مدیریت یې کمزوری دی، د گټو تضاد لري، اړونده خلکو او کمپنیو ته د ډیر پورونو ورکول شونې او غلط راپور ورکول شوی دی. په هرحال د افغانستان لپاره د غټو ستونزو حل ډیر اړین دی ځکه چې دا تشویش پیدا کیدای شي چې د کابل بانک پورې اړونده ستونزې په څه ډول نورو سمونکي یا انصاف پورې اړوند قرینه کې څرگندیدلی شي.

#### ځانگړی مسنلی – ښه اداره، د مقررو وړتیا او څارنه

د گډ مدیریت څخه هدف دداسې یو ساختار او پروسې څخه دی چې په هغه کې لارښود او د شرکتونو د کنټرول او د مدیرانو ترمینځ اړیکې، کنټرول کونکې شریکبانې، د لږکیانو شریکبانو او نورو اړین یا تړلي ستونزې د خپل چتر لاندې نیسي. ښه گډ مدیریت د کابل بانک په مرکزی مدیریت کې او مالي څارنه او د درغلیو په کړنو کې په پام کې نه وه نیول شوی. په تجارتي بانکدارۍ کې دا اړینه ده چې مدیریت او څارنه له یو بل څخه جدا وی ترڅو د درغلیو امکانات کم تر کم وي، او د درغلیو د څرگندولو یا پیدا کولو زمینه زیاته وي. د کابل بانک په مسئله کې څارنه په کلی توگه بې گټې وه ځکه چې ددې بانک څښتن د څارنې د مدیره پلاوی سره په کلی ډول د گټو شخړه درلوده.

په افغانستان کې د بانکونو ادارې کاري چوکاټ د رسمي قانوني چوکاټ سره په یوه لنډه موده کې د نړیوالو ادارو په مرسته د پرمختللي هیوادونو د بنچمارکونو برېښت جوړ شوی وه. د افغانستان بانک د یو قانوني چوکاټ له مخې او د نړیواله پرمختللي هیوادونو په څیر کړنې سرته رسولی او داسې کومه څرگنده د تېښتې لار په قانون کې نشته چې د مقررو ناکامی ورڅخه جوته وي. نوی جوړ شوی بانکونه په داسې حال کې ددې ظرفیت یې هم نه درلوده چې په ښه توگه ادارې او قانوني اړتیاوې پوره کړی او له بلی خوا بیا د نړیوالې ټولنې د مرستې څخه هم بې برخې وه.

د افغانستان بانک په واضح ډول بیا د کافی ظرفیت خاوند نه وه د بشري منابع او د مالي تحلیل په برخه کې یې لازم تخصص نه درلود. همدا ډول د پلټنې او د معلوماتي ټیکنالوژۍ وسایل یې کم وه د درغلیو په پیدا کولو کې د ظرفیت نه شتون ډیر تبارز درلوده او د نړیوالو مشاورینو ونډه ددوی په وظیفوي پاتې راتلو کې کافی نه وه، د ظرفیت د نشتوالی ستونزې د کابل بانک د دیوالی کیدو یا نیستې سره لا پسې خرابی شوی چې دا د کابل بانک د نسکوریدلو سبب وگرځیده. د افغانستان پرمختیایې بانک چې ۱۳۸۷ د عقرب میاشت کې نسکور شو په ظاهره د مقررو اولویت یې د کابل بانک څخه واړوه.

په داسې حال کې چې د افغانستان بانک په پراخه ډول د درغلیو په کشفولو باندې قادر نه وه خوددوی مقرر وځینی درزونه بنکاره کول چې دا د ناروا بانکي کړنو پایلې وې ددې کړنو څخه ځینی یې لکه گډ مدیریت، د سیالیت خطرات، او د پورونو ورکول وه. دا په دې مانا چې د افغانستان بانک په دې بڼه پوهیده چې کابل بانک د بانکدارۍ د اصولو پرضد کړنې کوي او له دې کبله چې د بانک شتمنی په گړندی ډول پراختیا مومي، نو اقتصادي خطر هم مخ په پورته کېدو وه.

د افغانستان بانک هڅه وکړه ترڅو د مقرر له لارې د کابل بانک کړنې د مقرر سره سمې کړي، خو هیڅ وخت یې هم د خپل ټول واک څخه هغه مودی نه چې کابل بانک جوړ شوی او بیا تر پخواني رئیس او اجرایوي رئیس تر استعفا پورې گټه پورته نه کړه. دلته دا د ویلو وړ ده چې د افغانستان بانک کافي اطلاعات او فرصت درلوده چې د کابل بانک په وړاندې یې په وخت قوی قانوني گامونه پورته کړي وې. کشف شوی نواقصو ته په توجه چې د بڼه مدیریت گډه برخه، د سیالیت خطرات او د پورونو ورکول او دا حقیقت چې دکابل بانک د پورونو کتاب کې د قرضو گړندی پراخوالی په دوامداره ډول د کابل بانک د بیا پانگوني د سپارښتنې سبب وگرځیده، دا څرگنده وه چې کابل بانک کې خطرات د مخنیوي د کچې نه بهر شوي دي. همدا ډول د کابل بانک د پورونو کتاب کې د پورونو د ډول ډول یا تنوع کچه ډیره کمه وه، که چیرې د افغانستان بانک لخوا مؤثر تدابیر چې په کې سیاسي مداخلت نه وې نو د پورونو د مهلت تر مکمل تکمیل پورې به ټول تدابیر اوس اصلاحی وای. د اصلاح داسې یو گام کیدای شي چې په دې نه وي توانیدلی چې د درغلیو او تقلب ټولې کړنې ته یې سمون ورکړي وې خو کولی یې شو چې د بیلنس شپې د گړندی پراختیا او د ننگوونو څخه یې مخنیوي کړي وې. په نړۍ کې ناظمین، په ځانگړي ډول مالي نظامونه چې نوی رابرسیره شوی په عمومي توگه د شدیدو اصلاحی تدابیرو عملی کولو سره بی میله وې ځکه که چیرې دوی داسې وکړي نو دا د خلکو د ناآرامی سبب گرځیدلی شي او دغه اصلاحات کولی شي د مالي مارکیټ چې پر ځان یې اعتبار کم وې هغوی هم راوپاروي او همدا ډول په معلوماتو اختللو کې هم برابري پیدا نه کړي شي. په داسې حالاتو کې ځینی خپلکارۍ معیارونه او د مخنیوي معیارونه د شدیدو اصلاحی تدابیرو ځای نیولي شي.

ځینی چارواکو بیا په دې کې دلچسپي درلوده چې ځینی نړیوال سلاکاران او یا هم تفتیش کونکي اداري ددې گډوډۍ مسؤل وگرځوي او دوی حتی داسې سپارښتنه وکړه چې دوی باید مدنی او جزایي محکمو ته راکش کړل شي. ددې څخه پرته چې کوم قانع کونکي دلیل ولري خو دا چې دوی ویل چې سلاکارانو او تفتیش کونکو کافي موده درلوده ترڅو دوی د درغلیو په پیدا کولو کې گامونه پورته کړي وای او یا دا چې خپل کار یې په ډیر سعی او کوشش سره کړي وې. لکه څرنګه چې ویل شوی دا څرګنده نه ده چې د پیاوړي گامونو د اخستو په پایله کې به درغلی جوته شوي وای ځکه چې مرکزي بانک له مخې ددې ادعاګانو څخه خبر وه او په دې هڅه کې وه چې دا ادعاګانې معلومی کړي خو په دې ونه توانیده چې په تیرو ۲ کلونو کې چې کوم رپوټونه د کابل بانک په هکله لیکل شوي دي هغه ډیر معیاري وه او د سکتور د کړنو څرګندونه یې کوله، چې له دې د تفصیل او پراخوالی څخه به گټه پورته شي. که څه هم د ارزونې شرکتونو ته په درغلیو پیدا کولو کې لازمه ده چې معیارونه په پام کې ونیسي، ژوره څیړنه بیا نورماله ارزونه ده چې کیدای شي درغلی کشف کړي. هغه بانک چې د حسابدارۍ، معیارونو، کړنلارو او ژورو تحقیقاتو فن او خبرتیا ولري په ډیره اسانۍ سره کولی شي چې ارزونکي کیچ کړي او د کشف امکانات ډیر کم کړي. د کابل بانک ارزونکي ډیری لږي معیاري کړنلارې درلودې او همدا وه چې لږي پایلې یې هم لاس ته راوړلې.

### سیستماتیک موضوعات – سیاسي مداخله او بڅېښه

اداري په دې هیله مینځ ته راځي چې خپلواکي وې او د هر ډول سیاست څخه لري وې ترڅو د عامه وگړو د گټو لپاره کار وکړي، خو په افغانستان کې اداري لا دومره پرمختللي نه دي او لا تر اوسه د سیاستمدارانو او دهغو پټو گټو تر ولکې لاندې دي. دا ستونزه په دواړو اړخونو خوزښت کوي. دلته داسې خپلواکي اداري دي چې دوی بی له کومې اړتیا خپل واک پورته خوا سپاري، او ځینی داسې اداري دي چې په هغوی کې په نیغه توگه د سیاستمدارانو لخوا مداخله کیږي. د مثال په توگه د کابل بانک د تصفیې مدیریت خپل ځینی واکونه یوې کمیټې ته سپارلي چې شتمنی جوتي کړي. له بلې خوا

په جرمي پروسو کې په څرگنده او په مستقیم ډول لوړ پوړی چارواکی تر دې حده لاس وهنه کوي چې بيا څوک په دې نه پوهيږي چې څوک تورن دی، ددې څخه هم دا مهمه ده چې څوک نه دی تورن.

دا به هم بڼه وي چې ياده شي چې لا تر اوسه دا جوته نه ده چې آيا ټولې سياسي لاسوهنې ناوړه وي. د مثال په ډول د ولسمشر د فرمان څخه داسې په ډاگه کيږي چې د ځينو خپلواکو ادارو چارې چې بايد په خپلواک ډول سرته ورسېږي، محدودوي. د اداری فساد پرضد د څارنې او ارزونې خپلواکه او گډه کمېټه نه شي کولی چې يو نظر وړاندې کړي، خو دا کوم فرق نه کوي، ځکه چې دا يو حقيقت دی چې دا کار شوی دی او اغيزه يې دی ته کافي ده چې د مينځگړتوب ته بلنه ورکړي. د عامه ادارو په کار کې مداخله نوموړی کمېټي ته د تشويش وړ موضوع ده چې دغه موضوع يې په ۱۳۹۰ کال د عقرب مياشت په سپارښتنو او بنچمارکونو کې ذکر کړېده.

ددې نه هم زيات د تشويش ځای دادی چې د افغانستان د عدليې سيستم لخوا د بخښنې کچه لوړه شوی ده. د لوی څارنوالی لخوا د گامونو نه پورته کونه د سياسي دليلونو له کبله تحقيق نه کول، د پروسو اوږدول چې تورنو خلکو ته موقع ورکوي چې وتښتي، او يقينا دا امکان شته چې د کابل بانک پېښې د هميش لپاره ورکي شي. د لوی څارنوالی محدوده توجه ددې سبب شوی چې برخه وال د جرمي قضيو څخه تېښته وکړي او واره يا ابتدایي برخه وال په افغانستان کې خپل تجارت کوي بې له کومې وېرې چې ددوی څخه به کومه حسابي واخستل شي. له بلې خوا داسې معلوميږي چې لوی څارنوالی خپل توجه د مقرر و ادارو په کارکونکو متمرکز کړی چې ددوی په اند د کابل بانک په درغلي کې ښکېل دی. برعکس، ددوی اکثریت داسې ښکاري چې کوبښ کوي چې خپله دنده په سختو شرايطو کې په ايمانداري سره په وړاندې بوځي.

د کابل بانک صورت دعوی په داسې حال کې چې ځينې نيمگړتياوې لري بيا هم يوه لويه لاس ته راوړنه وه. خو دغه لاس ته راوړنه بيا د ځانگړي محکمې د دندو د نه تشریح کيدلو له کبله بيا د بريادې د خطر سره مخ وه. ځانگړي محکمې پرته د هغه يوې قضیې څخه چې دوی درلوده داسې ښکاريدل چې په نور هرڅه کې مصروف شول، او هم دا د ځينې بنسټيزو اصولو او قانون سره په مخالفت کې وه.

په داسې حال کې چې د کابل بانک پوړی اړونده موضوعگانې د مالي سکتور او هيواد لپاره ډيرې مهمې دي او بايد حل او فصل شي، سيستماتيک موضوعات د افغانستان د راتلونکې لپاره ډير اړين دي او د پرمختيايي برنامو ټولو خواوو باندې تاثير کوي. په داسې حال کې که چيرې د کابل بانک سيستماتيک موضوعات حل نه شي، په افغانستان باندې د ډيموکراسۍ باور په پوره توگه د لاسه ورکړل شي.

#### IV. سپارښتې

##### اداره

۱. د افغانستان اسلامي جمهوريت څخه غوښتنه کيږي چې د داسې يو قانون د جوړولو په هڅه کې شي چې په نتيجه کې يې يو پارليمانی نظارتی اداره جوړه شي چې دا اداره وکولای شي د بشري حقوقو آزادی تامین کړي او د قانون د عملی کولو لپاره کرنلاری جوړی کړي او د قانون اساسی او ریاست جمهوری د فرمانونو لپاره اداری پریکړی پیل کړي، نیمه دولتی ادارو خپلواکی باندې بیا کتنه وکړي په شمول د ددوی د کړنو د قدرت صلاحیت چې دوی بې ځایه سیاسی مداخلو څخه ډډه وکړي او پارليمان ته مستقيماً راپور ورکړي. دا پارليمانی څارنه بايد ډير قانونی څيرنيز واک ولري ترڅو شفاهی او مستند شواهد راغونډولی وشي.

۲. د نیمه دولتی خپلواکو ادارو رئیسان بايد د گومارنې په پایله کې د اداری د خپلواکي، د خپلې دندې څخه د صحیح گټې اخستنی او د ناوړه مداخلې يا نفوذ په هکله دنده کړي وکړي.

۳. د افغانستان اسلامي جمهوریت څخه غوښتنه کېږي چې د سیاسي حزبونو د تمویل او د ټاکنو د کمپاین لپاره یو قانون برابر کړي ترڅو دا اطمینان حاصل شي چې ټول سیاسي کړنې رڼې دي او ټولو ته رپوټ ورکول کېږي.

۴. د افغانستان اسلامي جمهوریت څخه غوښتنه کېږي چې داسې یو قانون جوړ کړي چې د اداری فساد ښکاره کوونه پیاوړی کړي، د ښکارندویو څخه د مضر و پایلو مخنیوی وکړي، د شاهدانو او ښکارندویو لپاره د ساتنې پروگرام جوړ کړي او کوم کارکونکي چې په ښه نیت کار کوي هغوی جرمي او مدني تاوانونو او پایلو څخه وژغوري.

### مقرراتي چاپیریال

۵. د افغانستان اسلامي جمهوریت څخه غوښتنه کېږي ترڅو یوه دولتي د حسابدارۍ او اداری تفتیش مسلکي اداره جوړه کړي چې د حساب کونکو او پلټونکو ادارو ته د جواز ورکولو واک ولري او وکړي شي د سمون گامونه پورته کړي. نوموړی اداره باید د دده کړي لپاره اړتیاوې برابرې کړي او د حساب کونکو شرکتونو او حسابدارۍ لپاره تگلاره برابره کړي چې دا به ټولې اداری سمبالوې او په دوامداره ډول د دغې تگلارو د پیروي څخه څارنه وشي او د ټولو هغه کمپنیو چې ښه بڼه او اجازه لري هغوی ته باید عمومي د ثبت لیست یا کتاب جوړ شي.

۶. د افغانستان اسلامي جمهوریت څخه غوښتنه کېږي ترڅو داسې مقرري د هغه مهمو کمپنیو او ادارو لپاره جوړې کړي ترڅو دوی خپل کلني راپور او هغه مالي اظهارنامې چې پلټل شوي وي او د هغه معیارو سره سم چې د مسلکي څارنه ادارو لخوا برابر شوي وي د دوی د مالي کال د پای د رسیدلو څخه درې میاشتو وروسته خپل رپوټ برابر او خپور یې کړي.

۷. د افغانستان د پانگه اچونې څخه د ملاتړ اداره باید اضافي معلومات د ثبت شوي کمپنیو په هکله په شمول د مکملو معلوماتو د دوی د څښتن او مدیرانو په هکله جوړ کړي او د ویب پانې له لارې یې عامه خلکو ته وړاندې کړي.

### څارنه او پلي کونه

#### ورتیا

۸. د مالي انتقالاتو او رپوټونو د شننې مرکز (FINTRACA) د نړیوالې ټولنې په مرسته باید د معلوماتي ټیکنالوژۍ میکانیزمونه جوړ کړي چې وکړي شي ټول سندونه او راکړه ورکړه مخکې له مخکې وڅاري او د بدگمانو اسنادونو او راکړو ورکړو او د ډیرو پیسو د انتقال په اړه د خپلکارۍ سیستم له لارې په گړندی ډول خبر ورکړي. ددی نوی دندی په هکله لازمي حقوقي مقرري باید د مالي انتقالاتو او رپوټونو د شننې مرکز په اساسنامه کې په ښکاره ډول برابرې شي.

۹. د افغانستان بانک د نړیوالې ټولنې په مرسته باید د څارنې د ظرفیت د لوړولو داسې یو پروگرام جوړ کړي چې په هغه کې په ځانگړي ډول ډیر تمرکز د درغلیو په کشف، مالي تحلیل او د بانک د معلوماتي سیستم څخه څارنې په پرمختللي بڼه باندې وي. برسیره پردې، د څارنې بڼې ته باید ځانگړي پاملرنه وشي او په سیستم کې د اړتیا په موده کې گړندی بدلونونو لپاره طرحه ځانگړي شي.

#### مرسته / همکارۍ

۱۰. د افغانستان د مالي انتقالاتو او رپوټونو د شننې مرکز او د افغانستان بانک د څارنې ریاست باید په کلکه د معلوماتو د شریکولو تفاهم لیک پلي کړي، په ځانگړي ډول د بانک د پلټنې پایلې، بدگمانه انتقالات یا د ډیرو پیسو راکړه ورکړه.

۱۱. د افغانستان بانک باید یوه کارې ډله ددې لپاره چې مالي بی نظمۍ وازروي، جوړه کړي ترڅو معلومات سره شریک کړي، کشف او پلي کوونه همغږي کړي. دا کارې ډله باید د مالي څارنې ریاست، د مالي رپوټونو د تحلیل او څارنې مرکز، د امنیت ملي عمومي ریاست، د اداری فساد پروړاندې د مبارزې ستره اداره، لوی څارنوالی او د کورنیو چارو وزارت څخه جوړه شي.

۱۲. د افغانستان اسلامي جمهوریت څخه غوښتنه کېږي ترڅو د افغانستان بانک، د مالي وزارت او دولت ترمینځ د مالي گډوډۍ په صورت کې ددوی ترمینځ د همکارۍ لپاره رسمي کړنلارې ترتیب کړي. دا کړنلارې باید داسې ترتیب شي چې د هر چا دندې په کې ځانگړي شوي وي او کله چې د دولت مداخله اړینه وي باید د مرکزي بانک او خزاني ترمینځ د بیې شریکول موجود اوسي.

#### اداره

۱۳. د افغانستان اسلامي جمهوریت څخه غوښتنه کېږي ترڅو د کمپنیو د رئیسانو داسې یو انسټیټوټ جوړ کړي چې د شریک مدیریت لپاره د څارنې معیارونه برابر کړي ترڅو دا جوته شي ټولې اتحادیې په مسلکي ډول اداره شي.

۱۴. د افغانستان اسلامي جمهوریت څخه غوښتنه کېږي چې د بانکي زیان قانون د تفصیلي پروسیجرونو او د بانکونو د مالي نسکوریدلو کړنلارې جوړې کړي، چې د پور ورکونکي آخرځای اسانتیاوې په کې فعالې وي. قانون باید د ټولو ادارو دندې جوتې کړي، ددوی احتمالي مالي مسؤلیتونه باید څرگند شي او تر یوه حده پورې دوی ته خپلکارۍ ورکول شي ترڅو کړنې گړندۍ شي او په پروسه کې رونیوالی رامنځته شي.

۱۵. د افغانستان بانک باید یو اندازه پیسې چې د هیواد څخه بهر ته تللو لپاره منل کېږي هغه باید معلومی یا مشخصې شي ترڅو دا څرگنده شي د صحیح بانکدارۍ څخه گټه اخستل شوی ده.

۱۶. د افغانستان بانک باید د صنایعو او بانکونو سکتور لپاره ځینې بریدونه وټاکي.

۱۷. د افغانستان بانک باید ټول قانوني مقررات د کار اجازه لیک ورکونې او د شریکبانو د تصدیق، د بانکونو مدیریت او څارنه په بشپړه توگه پلي کړي.

۱۸. د افغانستان بانک باید د هر کس یا ډلې ډیر تر ډیره برخه یا سهم ۱۰٪ پوری محدودې کړي.

#### رپوټ ورکونه

۱۹. د دی لپاره چې په بانکونو کې د معلوماتو راغونډول معیاري شي او د څارنې پروسه لا ښه شي د افغانستان بانک باید – د بڼې او محتوا په شکل – او د مالي راپور ورکونې پروسه لپاره معیارونه برابر کړي.

۲۰. د افغانستان بانک باید د تجارتي بانکو لپاره د داخلي حساب او دخطر د مدیریت لارښوونې جوړې کړي، چې ډیر توجه یې باید په کافي اندازه د داخلي پلټونکو څانگو ترمینځ اړیکو، د خطراتو څانگو ترمینځ اړیکې او د نظارتي پلاوی باندې وي ترڅو وکړي شي په گړندۍ ډول خطر وپېژني.

۲۱. د افغانستان بانک باید د نړیوالو مالي انتقالاتو څخه رپوټ ورکونې ته معیارونه جوړ کړي ترڅو وکړي شي په میاشتنۍ ډول د نړیوالو مالي انتقالاتو څخه گړندي څارنه وکړي.

### د پورونو او بانکي پانگو دوسیی

۲۲. د افغانستان بانک باید دا اړینه کړی چی د یو بانکي حساب د پور گټه د یو پلورونکي حساب ته یواځی د چیک او یا هم د wire transfer له لاری وشی.

۲۳. د افغانستان بانک باید په ټولو پورونو باند د بیمی ټینگار وکړی ترڅو د شتمنیو د ځانگړی کولو کی مرسته، لمړنی ضمانت او د کاری گټو تامین باندی ټینگار وشی.

۲۴. د افغانستان بانک باید له ټولو پور اخستونکو څخه په ډله ایزه توگه دا غوښتنه وکړی ترڅو خپلی مالیی او ارزول شوی بیلس شیبټ د هغی بانک لپاره چی پور یی ورکړی وی او د افغانستان بانک د تفتیش کونکو لپاره وساتل شی او موجود اوسی.

۲۵. د افغانستان بانک باید داسی لارښود جوړ کړی چی ټول ونډه لرونکی د پورونو د مستقیم تصویب څخه مخنیوی وکړی او د بانک پوری اړونده خلک ددی څخه وژ غورل شی چی د خپل ځان لپاره پورونه منظور کړی.

### کرنی یا اریستل

۲۶. د افغانستان اسلامی جمهوری دولت څخه غوښتنه کیری چی د بانکداری په قانون کی بدلون راوی ترڅو د خپلکاری اجراوی گامونو تطبیق په مواردو کی د تنظیم کونکو بی میلی د سختو اصلاحی تدابیرو په پلی کولو سره لری شی او د خپلکاری سیستم automation system ددی قانون برخه وگرځی.

### پلټنه او د قانون اریستل یا قانون پلی کول

۲۷. د لوی څارنوالی اداره باید د دوه اړخیزی همکاری غوښتنی په پراخه توگه ولیږدوی ترڅو د کابل بانک پانگی، اوسنی پوره وړی او گټه اخستونکی په کی شامل وی.

۲۸. د لوی څارنوالی اداره باید یوه جنایی څیرنه پیل کړی ترڅو دا جوته کړی چی آیا هغه جنایی توروته چی د کابل بانک پر ټولو ونډه لرونکو، د پامیر هوایی شرکت کارکونکو، هغه حساب پلټنی کمپنی چی د پور اخستونکو کمپنیو لخوا استعمال شوی وی، دولتی کارکونکی چی کیدای شی په درغلی بی ځینی کمپنی راجستر کړی وی، او هر هغه څوک که وړ دی، صحیح دی او که نه؟

۲۹. د لوی څارنوالی اداره باید د جنایی څیړنو ټولی پایلی په لیکلی شکل مستند کړی. په خاصه توگه هغه موارد چی پورته ذکر شوی دی او توروته د عملی کیدلو او یا نه عملی کیدلو لپاره واضیح او روڼ دلایل وړاندی کړی.

۳۰. لوی څارنوالی د نړیوالی ټولنی په مرسته باید څارنوالانو ته د ظرفیت د لوړونی یو پروگرام جوړ کړی ترڅو دهغوی وړتیا د ځانگړی څیړنو په اجرا کولو کی پیاوړی شی. د استخباراتی جنایی تحقیقات باید ددی پروگرام برخه اوسی.

۳۱. نړیواله ټولنه باید د څارنوالانو لپاره د وړتیا لوړونی د زده کړی پروگرامونه د جزایی کرنلارو په برخه کی، د ملگروملتونو د څارنوالانو د رول لارښود (۱۳۶۹) (United Nations Guidelines on the Role of Prosecutors) (1990) او د فساد پروړاندی د مبارزی د عملی تدابیرو لارښود کتاب وکاروی ترڅو د څارنوالانو او تحقیق کونکو لپاره (۱۳۸۳) باید د منلو وړ وگرځی. نړیواله ټولنه باید د څارنوالانو لپاره د ظرفیت د لوړونی پروگرامونه لکه جزایی کرنلاری، د څارنوالانو د رول په هکله د ملگروملتونو د (۱۳۶۹) لارښود او د څارنوالانو او پلټنو کونکو لپاره د فساد پروړاندی د مبارزی د عملی معیارونو کتاب (۱۳۸۳) (Handbook on Practical Anti-Corruption Measures) (2004) for Prosecutors and Investigators دده کړی برابرې کړی.

۳۲. لوی څارنوالی باید د جنایې صورت دعوی د لیکلو او جوړولو معیارونه پیاوړی کړی ترڅو دا جوته شی چې د اقتصادي جنایې قضیو د قانوني تعقیب یواځیني معیارونه په ټول هیواد کې پلي شی.

۳۳. لوی څارنوالی باید په بیره د هغه ټولو کسانو چې د کابل بانک په مساله کې د توقیف لاندې دی د دوی د حالت څخه ارزونه وکړی ترڅو ددوی د توقیف د قانوني حیثیت څخه اطمینان حاصل کړی.

۳۴. د لوی څارنوالی اداره باید د ټولو جنایې څیړنو د ثبت او راجستر، تورو او د هغې پایلې لپاره په هیواد کې یو واحد مرکز جوړ او د هغې څخه پاملرنه وکړی ترڅو د جنایې سوابقو د معلومولو لپاره هغه څوک چې قانوني واکدار وی لاس رسی ولری.

۳۵. لوی څارنوالی باید د انټرپول سره د معلوماتو د شریکولو د همغږی بهیر د یو روند له لاری ښه کړی.

۳۶. لوی څارنوالی باید د پولیسو او د سترو جرمونو پر ضد د مبارزې کارې قوی څخه د شواهدو د راغونډولو په بشپړه او موثره توگه څارنه وکړی.

۳۷. دافغانستان اسلامي جمهوریت څخه غوښتنه کېږي ترڅو د څیړنو ځانگړی اجرایوی ښو ته پراختیا وکړی ترڅو وکړی شي پراخه کچه شدید یا جدی جرمونه د خپل چتر لاندې ونیسي او اړونده واکداري ادارې په لازمه وسایلو برابري کړی او دوی ته داسې نده کړی ورکړی ترڅو د څیړنو ځانگړی اجرایوی سیستم په عمل کې په موثره توگه کار وکړی.

۳۸. د افغانستان اسلامي جمهوري دولت څخه غوښتنه کېږي چې د قانوني چلند تطبیق څخه مطمئن شي تر څو دا اطمینان د حقوقي اشخاصو د هغو جنایاتو د مخنیوي سبب وگرځي چې د خپل ځاني گټو د تر لاسه کولو لپاره یې کوي. دا مسؤلیت نه باید جنایې کړنو څخه مستثنی وگنل شي او عاملان، آمران او نور اړونده برخې یې یې برخې پاتې شي.

### قضایې کړنې

۳۹. د ځانگړی محکمې څخه غوښتنه کېږي چې په بیره د صورت دعوی ترچتر لاندې د کابل بانک جرمی توروته ملاحظه کړی او باید ټولې هغه نورې قضایې کړنې په شمول د شتمنیو د لاس ته راوړنو موضوعات بند کړی او ترڅو چې محکمې ته نه وی وړاندې شوی د محکمې ټولې کړنې باید ثبت شي پرته له دې چې د افغانستان قوانینو یې د نه ثبت صراحت کړی وی.

۴۰. د ځانگړی محکمې څخه غوښتنل کېږي ترڅو دا اطمینان حاصل کړی چې په دې محکمه کې د مالی معلوماتو یا د نورو تخنیکي موضوعاتو د تحلیل کافي کارپوهان شتون لری.

۴۱. د ځانگړی محکمې څخه غوښتنل کېږي ترڅو د لوی څارنوالی لخوا د کابل بانک د اداره کوونکو په هکله په ځانگړی توگه را استول شوی توروته په کره او مناسب ډول و ارزوی او د دې اطمینان حاصل کړی چې د تورنو کسانو حقوق تر معینه حده پوری وژغورل شي.

۴۲. نړیواله ټولنه باید د قاضیانو د ظرفیت د لوړنی پروگرام څخه ملاتړ وکړی ترڅو قاضیان د جنایې کړنلارو او د عدالت بنسټیزې تگلارو، د ملگرو ملتونو د بشر د حقونو نړیواله اعلامیې، مدنی او سیاسي حقوقو په هکله نړیوال کنوانسیون او د بنگلور د قضایې تگلارو اخلاق په هکله نده کړی وکړی.

۴۳. د محکمو او ادارې محکمو ټولې ناستې باید په څرگنده ډول اوسې او پریکړی یې د مالی شخړو د حل دکمیټې په شمول باید خپری شي.

۴۴. د افغانستان اسلامي جمهوریت څخه غوښتنه کېږي ترڅو داسې قانون جوړ کړي چې ادارې پرېکړې د ولسمشر د فرمان په شمول د محکمې د بیا کره کتنې لپاره له هغه خلکو لخوا رابرسیره شي چې ددې څخه مستقیما او بنسټیزه گټه لري یا هغه محکمې ته دا جوتته کړي چې داسې کول د عامه گټو لپاره دي.

#### لاس ته راوړنې (شتمنیو لاس ته راوړنې)

۴۵. د کابل بانک د تصفیې مدیریت یا د املاکو مدیریت باید د اقتصادي پاملرونو پر بنسټ پرېکړې وکړي او د شتمنیو د پلورولو په برخه کې په بشپړه توګه بې له کومې باندنۍ سپارښتنې د خپل واک څخه کار واخلي او کومې پرېکړې یې چې په ښه نیت کړي وی باید د کومې قانوني څیړنې او تحقیق لاندې رانه شي.

#### د نوي کابل بانک پلورل

۴۶. نوي کابل بانک د وزیرانو د شورا لخوا تصویب شوی ستراتیژي سره سم باید وپلورل شي ترڅو دا جوتته شي د کابل بانک په کرکيچ کې دخپل خلک ونه کړي شي د نوي کابل بانک په ملکیت یا مدیریت کې برخه ولري.

#### څارنه او راپور ورکونه

۴۷. ددې راپور د خپریدلو څخه ۶۰ ورځې وروسته، د افغانستان اسلامي جمهوریت، د افغانستان بانک او نور اړونده ادارې ته بلنه ورکول کېږي ترڅو خپل لیکلي ځوابونه د MEC کمیټې ته وړاندې کړي او د یو زمانې مهال ویش پر بنسټ ددې راپور د سپارښتونو د پلي کیدلو په هکله خپله اراده وښايي.

۴۸. د افغانستان اسلامي جمهوریت، د افغانستان بانک او نور اړونده ادارو ته بلنه ورکول کېږي ترڅو د MEC کمیټې غوښتنو د پرمختګ په هکله خپل رپوټ وړاندې کړي.



**لمړۍ ضمیمه: د ټولیزې پوښتنې په اړه کمیټې ته رالیدل شوی وړاندیز**

د افغانستان اسلامي جمهوریت

د مالیې وزارت

۱۳ جوزا ۱۳۹۱

سیما غنی

د دارالانشاء رئیس

د ادارې فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکه او گډه کمیټه

محترمه اعلیٰ سیماغنی!

لکه څرنگه چې تاسې په جریان کې یاست، افغانستان د ۱۳۹۰ د عقرب په میاشت کې د پیسو د نړیوالې پېټې (IMF) سره تړون لاسلیک کړ، ترڅو د پیسو د نړیوالې پېټې هغه پروگرام چې د ۱۳۸۹ کال د سنبله په میاشت کې دریدلی وه هغه بیا پیل شي. نوموړی پروگرام د کابل بانک د کرکیچ له کبله چې د هیواد د ثبات په برخه کې یوه ستره ننگونه وه دریدلی وه. د ۱۳۹۰ کال د عقرب تړون د کابل بانک د کرکیچ د ناڅرگندو بنسټیزو ټکو په هکله ځینې بنچمارکونونه شامل دي.

یو ډیر مهم بنچمارک د ادارې فساد پر ضد د څارنې او ارزونې خپلواکي او گډې کمیټې ته بلنه ورکوي ترڅو کابل بانک د ناکامۍ څخه ارزونه وکړي او د دولت د غبرگون په هکله یو عمومي رپوټ خپور کړي. په ځانگړي ډول د پیسو نړیوال صندوق لاندني موارد اړین گڼي:

د ادارې فساد پر ضد د څارنې او ارزونې خپلواکه او گډه کمیټه یوه عمومي پراخه پلټنه ددی لپاره چې د کابل بانک د کرکیچ د پېښو څخه ارزونه وکړي په لارواچوي چې دا به د بانک د داخلي تفتیش، د بانک کړنو ته کتنه، د ونډه لرونکو کړنې، د څارنې او حسابدارۍ ځانگو د رول او دولت او عدلیې جزایي نظام جرمونو ته په رسیدگي کې د موثریت څارلو څخه پیل شي.

د افغانستان له دولت لخوا د ټاکل شوي استازي په حیث د افغانستان دولت او د پانگي د نړیوالې پېټې ترمینځ شوي ژمنو د پلي کیدلو لپاره، زه داسې سپارښتنه کووم چې د MEC کمیټه دغه مهم گام د هیواد په استازیتوب څومره چې ژر کیدای شي پلي کړي. د پیسو د نړیوالې پېټې سره د دی رپوټ د خپریدلو وروستی نېټه د ۱۳۹۱ کال د میزان ۹مه ټاکل شوي ده. کمیټه دی د خپل صلاحیت او مسولیت پر بنسټ نوموړي پلټنه د دولت د مداخلت یا مخالفت څخه پرته په لاره واچوي او خپلو پریکړو ته دی ورسیري. مونږ به د معلوماتو ته د لاس رسي په برخه کې د کمیټې د سهولت لپاره هره ممکنه کړنه ترسره کړو.

په درنښت

ډاکټر عمر زاخیلوال

د مالیې وزیر

د افغانستان اسلامي جمهوریت

### دویمه ضمیمه: د کابل بانک د ټولیزې پوښتنې کارې لایحه

د هغه ځایه څخه چې د ۱۳۸۹ کال د اسد په میاشت کې د خلکو اندیښنې د کابل بانک په اړه چې د کابل بانک شتمنی د هغې د ورکړو په اړه کمی دی، زیاتې شوی.

د هغه ځایه څخه چې د افغانستان اسلامي جمهوري دولت د کابل بانک د پورونو د بیرته ورکړې لپاره په کافي اندازه بودجوي مرستې وکړې، ترڅو خپلو مشتریانو ته د هغوی امانات بیرته وسپاري.

د هغه ځایه څخه چې داسې ادعاګانې موجودې وې چې د کابل بانک په له منځه تللو کې مختلفو عواملو لکه درغلی، ناکافي ځواب ورکونه او پلټنه، او یو کمزوري مقرراتي چاپیریال، شتون درلود.

د هغه ځایه څخه چې د ډیرو پلټنو چې د ډیرو پلټونکو له خوا سرته رسېدلي وې، هیڅکله هم یوه ټولیزه ارزونه چې ټول حقایق د کابل بانک د تاسیس په اړه، د هغې د کړنو چې د کابل بانک د سقوط سبب وګرځید، او په کافي اندازه غبرګون ددغه کړکېچ په اړه شتون نه درلود، و نه ښودو.

د هغه ځایه څخه چې د فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکه کمیټه (MEC) د افغانستان د دولت او نړیوالې ټولنې له خوا په خپلواک ډول تاسیس شوی او د فساد پر وړاندې د کړنو د څارنې او ارزونې لپاره په دولتي او نړیوالو ادارو کې ورته دنده ورکول شوی.

دهغه ځایه څخه چې د افغانستان اسلامي جمهوري دولت او د پیسو نړیوال صندوق (IMF) په ۱۳۹۰ کال کې چې د اعتباراتو د اسانتیاوو د پراخه پروګرام د رپوټ د ۴ مادې پر اساس د کمیټې ته دنده وسپارله چې یوه ټول اړخیزه پوښتنه د کابل بانک د له منځه تلو په اړه ترڅو د ستونزو د له منځه وړلو لپاره سپارښتنې وړاندې کړي، اجراء کړي.

او د هغه ځایه څخه چې د ۱۳۹۱ کال د سرطان د میاشتې په ۱۲مه نیټه د مالیې وزیر د کمیټې څخه وغوښتل چې یوه ټول اړخیزه پوښتنه د کابل بانک د کړکېچ په اړه سرته ورسوي او کمیټې هم ومنله.

### د ټول پوښتنې منځته راوړل

۱. کمیټه به یوه ژوره هر اړخیزه پوښتنه په چټک ډول د ۱۳۹۱ کال د سرطان د میاشتې په ۲۲مه نیټه شروع کوي او خپل وروستی رپوټ او سپارښتنې به د افغانستان اسلامي جمهوري دولت، د پیسو نړیوال صندوق او عامو خلکو ته وړاندې کوي.

### کارې لایحه

۲. کمیټه به لیدنه وکړي د:

الف. هغې پېښې څخه چې د کابل بانک کړکېچ یې منځته راوړ چې د کابل بانک د شروع څخه تر اوسه پورې، چې په هغې کې د کابل بانک کړنې، د ونډه لرونکو کړنې، د څارنیز پلاوي رول، پلټنې، او د سلاکارانو د پلاوي کړنې، شاملې دي، او

ب. د دولت، مرکزي بانک، او د عدلی او قضایې اورگانونو په وخت او موثر غبرګون، ددې لپاره چې د هیواد د مالي سکتور څخه یې ساتنه کړي وي، د اداري موضوعگانو ته یې رسیدګي کړي وي، او د افغانستان قانون یې پلي کړي وي

ددې لپاره چې عامه پوهاوی لوړ کړي، رونیوالې منځته راوي، او د خلکو اعتماد رامنځته کړي، او ددې لپاره چې د مالي سکتور د ساتنې لپاره سپارښتنې وکړي، او هم په راتلونکي کې دداسې پېښو څخه مخنیوی وکړي.

۳. کمیټه به پخپل رپوټ کې اشخاصو ته د هېڅ ډول او یا اندازه د ملامتیا راجع نکړی

### صلاحیتونه او کړنلاری

۴. کمیټه به همدارنگه:

الف. کمیټه به څیړنې وکړی او معلومات به راټول کړی، په شمول د ځینو مرکود اجراء کولو

ب. په ځانگړی او یا په عمومی ډول د ځینو ډلو او گروپونو سره مشورې وکړی، او

ج. لیکلی او ویلی ځوابونه به لاسته راوړی

۵. کمیټه به په لمړی سرکی اړونده رپوټونه مطالعه او په پام کې ونیسی، او د امکان په صورت کې به شته رپوټونو او بیانېو باندې چې کمیټې ته وړاندې شوی اتکاء وکړی. کمیټه به ددی پرځای چې شاهدان راوغواری، دغه رپوټونو ته پاملرنه وکړی.

۶. کمیټه د ټول اړخیزې پوښتنې په اړه د خلکو او ادارو د برخی اخستنې او هم ددوی د برخی اخیستنې لاری چاری په گوته کړی.

۷. کمیټه به همدارنگه د امکان په صورت کې د ادارو په استازیتوب په شاهدانو باندې اتکاء وکړی، او هم به هغه ادارو چې د خلکو استازي اداری وی، یا هم د مدنی ټولنو په لیدلوری باندې اتکاء وکړی.

۸. کمیټه به همدارنگه د یوی ژوری ټول اړخیزې پوښتنې لپاره لارښوونې وکړی او کیدای شی ځینی اشخاص یا د ادارو استازي ددی لپاره راوغواری چې:

الف. ټول اړخیزه پوښتنه کې برخه واخلی ترڅو گواهی ورکړی، او

ب. هر ډول معلومات، اسناد او یا اړین موضوعات چې ددغه اشخاصو یا ادارو په واک او کنترول کې دی، وړاندې کړی.

۹. کمیټه به همدارنگه ځان ډاډه کړی په دی چې دغه رپوټ په پښتو، دری او انگلیسی ژبو کې ترتیب شویدی.

### زیرمی

۱۰. کمیټه به د دندو لپاره د اړتیا په صورت کې اړونده متخصصین راوغواری.

۱۱. کمیټه به همدارنگه د ټولو قانونی لارو څخه گټه واخلی ترڅو دا یقینی کړی چې ټول خلک دغه رپوټ ته په روڼ شکل لاسرسی ولری.

۱۲. د افغانستان د اسلامی جمهوري دولت ټولو وزارتونو، ادارو، کمیسونونو، خپلواکه ادارو، او هم نړیوالی ټولنی څخه وغواری چې اعظمی ډول د کمیټې سره مرسته وکړی ترڅو دغه ټول اړخیزه پوښتنه سرته ورسوی.

۳ یمه ضمیمه د پېښو لنډیز:

پېښه	نېټه
کابل بانک د افغانستان بانک څخه د فعالیت جواز تر لاسه کړی	غبرگولی ۱۳۸۳
د افغانستان بانک د البوت کلف لمتد Alliot Gulf Limited د یوه خپلواک پلټونکي په توگه د کابل بانک د ۱۳۸۴ کال پلټنو لپاره چه د وری د میاشتی د ۱۱ نیټی کی باید سرته رسیدلی وی، رد کړ	غبرگولی ۱۳۸۴
د افغانستان بانک KPMG د یو خپلواک پلټونکي په توگه د کابل بانک لپاره و منل شو	زمری ۱۳۸۴
د بېرنګ پانیت Bearing Point بنیاد د امریکاد پر مختیایي نړیوالی اداری سره تړون لاسلیک کوی تر څو د څار ظرفیت په افغانستان بانک کی لوړ کړی.	وری ۱۳۸۴
کابل بانک د افغانستان بانک ته وړاندیز کوی چه KPMG ډیر مصروفه دی چه خپلواکه پلټنه تر سره کړی بیا هم البوت کلف معرفی کوی چه د افغانستان بانک لخوا رد کیری	لیندی ۱۳۸۴
د افغانستان د مالی انتقالاتو او رپوتونو د شننی مرکز FINTRACA جوړ شو.	۱۳۸۵
بېل، لډو السایغ د چارتر حسابداران د خپلواکه پلټونکو په توگه د کابل بانک لپاره د افغانستان بانک د قناعت وروسته تایید شو	سلواغه ۱۳۸۴
د افغانستان بانک د اصلاحی اقداماتو یو پلان کابل بانک ته سپاری.	کب ۱۳۸۴
څلور نوی ونډه لرونکی د اجرایوی عمومی رئیس په گډون کابل بانک سره یو ځای کیری.	وری ۱۳۸۵
بېل لډ او السایغ د ۱۳۸۴-۱۳۸۳ کال د کابل بانک پلټونکی په توگه نه منل کیری، سره له دی چه یو کال د مخه یی کار کړی، هغوی د یو لړ نورو اطمینانی اسنادو له څیرنی وروسته منظور شوی او بیا هغوی د ۱۳۸۷ کال د مرغومی تر ۱۵ کار وکړ.	وری ۱۳۸۵
د افغانستان بانک د اجرایوی عمومی مسئول انتصاب د کابل بانک لپاره تر هغه وخته په تعویق اچوی تر څو چی څو تگلاری د مرکزی بانک له خوا نه وی پلی شوی.	زمری ۱۳۸۵
۹ نوی ونډه لرونکی کابل بانک سره یو ځای کیری؛ د سیاسی با نفوذه اشخاصو په گډون	۱۳۸۴
لمړنی داخلی پلټنه د کابل بانک د بېرنګ پانیت Bearing Point په مرسته تر سره کیری	سلواغه ۱۳۸۵
د افغانستان بانک له دیچی د کابل بانک امنیتی عمومی رئیس د بانک د اجرایوی عمومی رئیس د معاون په توگه د افغانستان بانک له منظوری پرته لډ مهاله کار کوی اندیښنه بنیی او هغه ته هدایت ورکوی چه دا کار و دروی.	وری ۱۳۸۴
- د افغانستان بانک یو اخطاریه مکتوب صادروی	
د افغانستان بانک خپل نظر د اجرایوی رئیس د معاون په هکله بدلوی او توصیه کوی چی د کابل بانک رئیس د خپلو کارمندانو د انتصاب په هکله د افغانستان بانک له منظوری پرته هم صلاحیت لری.	
د افغانستان بانک یوه ځانگړی پلټنه تر سره کوی.	غویی ۱۳۸۶

د ادارې فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکه او گډه کمیټه

نیټه	پېښه
ورې ۱۳۸۶	کابل بانک د پیسو لمرنی ورکړه په کابل کې یو د حسابدارۍ شرکت ته صادرې، چې غلطه اظهار نامه یې وړاندې کړې وه.
لړم ۱۳۸۶	د پلټنې اسناد او سوابق مختلف موضوعات د ادارې، د قرضو دوسیه او د بخت د حساب په هکله یادونه کوي.
مرغومی ۱۳۸۶	د کابل بانک پخوانی رئیس ټاکل کېږي. د افغانستان بانک د ونډه لرونکو مالي او بیوگرافیکي معلومات غواړي د افغانستان بانک اصلاحی اقدامات د کابل بانک په هکله صادرې
کب ۱۳۸۶	د کابل بانک خپلواکه پلټونکي یعنی بهل لد والسایق خپل ځای د ای اف فیرکوسن کمپنی ته پریردې ترڅو د افغانستان بانک لخوا د وړاندې شوو پنځو پلټونکو شرکتونو څخه یو د خپلې پلټنې لپاره وټاکي، د غوښتنې پلي کول پرځای کړي
غویی ۱۳۸۷	د پلټنې اسناد او سوابق مختلف موضوعات د ادارې، د قرضو دوسیه او د بخت حساب په هکله یادونه کوي
چنگاښ ۱۳۸۷	پخوانی اجرائیوی رئیس د افغانستان بانک لخوا له مرکې پرتهد اجرائیې د رئیس په توگه خپل دنده پرمخ بیایي
لړم ۱۳۸۷	د بیرنگ پاینت د شرکت لخوا د داخلی پلټنې کار دریري او د داخلی پلټنو څخه ډډه کوي
لیندې ۱۳۸۷	د پلټنې ریکارد له مختلفو موضوعاتو لکه د ادارې، د قرضو دوسیه او د بخت حساب څخه یادونه کوي د افغانستان بانک د اصلاحی گام امر صادر وی
	ای اف فیرگوسن د کابل بانک خپلواکه پلټنه د ۱۳۸۷ کال د مرغومی په ۱۱ باندې تر سره کوي او د بانک په اړه یو پاک نظر وړندای کوي
۱۳۸۷	پخوانی اجرائیوی رئیس په یو کامیابه ونډه لرونکي بدلیري او خپل مالی او شخصی معلومات افغانستان بانک ته د کتنې لپاره سپاری ولی هیڅ شواهد وجود نلري چه کومه د سره کتنه صورت موندلی وی.
مرغومی ۱۳۸۷	پخوانی رئیس د ټولو تجارتي بانکونو اجرائیوی رئیسانو ته لیک استوی او هغوی ته توصیه کوي چی په ټاکنو کې گډون و نکړي.

د ۱۳۸۷ مرغومی	د افغانستان بانک د اصلاحی گام د اوچتولو په موخه یو پلان صادرې.
د ۱۳۸۸ زمری	د دیلاپټ Delliott مؤسسه بېرنگ پاینت Bearing Point ته د لاسرسی وروسته د متحده ایالتونو نړیوالې پراختیایي ادارې USAID تر قرار داد لاندې راځي تر څو د څارنې ظرفیت جوړونه د افغانستان بانک کې مخ ته بوځي. د کابل بانک ځانگړي کتنه
د ۱۳۸۷ میزان	د متحده ایالاتو سفارت په کابل کې په واشنگټن ډی سی کې د ایالاتو برخی ته خبر ورکوي، چی پامیر هوایی شرکت له افغانستان څخه پیسې باسی او دا چی د کابل بانک پخوانی رئیس ډیر ملکیتونه په دوبي کې لري.
د ۱۳۸۸ کال د تلې	د ملي امنیت عمومي ریاست د افغانستان بانک ته د کابل بانک په اړه یو لړ اندېښنې وړاندې کوي او په اړه بیمالومات

د ادارې فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکه او گډه کمیټه

۲۸مه	ورکوي.
د ۱۳۸۸ لړم	پخوانی رئیس دیلایت ته د کابل بانک په اړه د یو لړ اندېښنو توصیه کوي.
د ۱۳۸۸ دویمه نیمايي	د مالي انتقالاتو او رپوټونو د شننې او ارزونې مرکز داسې رپوټونه ترلاسه کوي، چې گویا کابل بانک پیسې د هوايي ډگر له لارې لېږدوي او د بانک عملياتي چارې په بڼه توگه پرمخ نه ځي.
د ۱۳۸۸ سلواغۍ-د ۱۳۸۹ وری	د افغانستان بانک په کابل بانک کې یوه منظمه داخلي پلټنه ترسره کوي. خو د پلټنې څخه کومه پایله لاسته نه راځي
د ۱۳۸۸ د سلواغې ۲۱	ای اف فیډرګیوسن AF Ferguson یو خپلواکه پلټنه کوي او بی پرې رپوټ وړاندې کوي.
د ۱۳۸۸ د کب ۳	واشنگټن پوسټ ورځپاڼه په یوه مقاله کې د کابل بانک له پیسو څخه د داخلي کارکوونکو له لوري د ناوړه کټي اخیستنې او په دوبي کې د نامنفولو ممکنه شتمنیو د رانیولو یادونه کوي.
د ۱۳۸۸ د کب ۵	د افغانستان بانک پخوانی رئیس د پیسو نړیوال صندوق سره لیدنه کوي او دې هوکړې ته رسېږي، چې د کابل بانک لپاره قانوني پلټنه اړینه ده.
د ۱۳۸۸ د کب ۵	پخوانی رئیس جمهور رئیس ته لیکي او له هغه نه غواړي، چې ورسره وويني؛ څو د بانکدارۍ حساس موضوعات تر بحث لاندې ونیسي، داسې ښکاره کوي، چې گویا دې له تېرو شپږو میاشتو را په دېخوا د جمهور رئیس د لیدلو په هڅه کې دې او داچې د افغانستان د بانکدارۍ سیستم په خطر کې دی.
د ۱۳۸۸ د کب ۱۳	د متحده ایالاتو د خزانه دارۍ د وزیر مرستیال پخواني اجرائیوي رئیس ته لیکي او د کابل بانک اړتیا له قوانینو سره د مطابقت لپاره اړینه ښيي.
د ۱۳۸۹ د وري ۹	پخوانی رئیس د جمهور رئیس د رضایت لپاره له ناکامو هڅو وروسته د متحده ایالاتو د خزانه دارۍ برخې څخه د تخنیکي مرستې غوښتنلیک استوي.
د ۱۳۸۹ کال جوزا	د افغانستان جمهور رئیس د کابل بانک د تولیدی پلټنې څخه ملاتړ کوي.
د ۱۳۸۹ د غبرگولي ۱۶	د افغانستان بانکدنه میاشته په ترڅ کې د مدیریت په لوړو مقامونو کې د ونډه لرونکو ټاکل او د کتنپلاوي د ډېرې برخې جوړښت د یوې مصوبې په وسیله منع کوي.
د ۱۳۸۹ چنگاښ	د کابل بانک پخوانی رئیس د امریکا هیواد ته سفر کوي؛ څو په کابل بانک کې درغلي برملا کړي، له دې وروسته، چې هغه د کابل بانک کنترول د ډېرې ونډه لرونکو د یوه گروپ پواسطه له لاسه ورکوي.
د ۱۳۸۹ زمري	د امریکا د متحده ایالاتو دولت پخواني رئیس ته خبر ورکوي، چې د کابل بانک مالکیت په دوو رقابت لرونکو گروپونو باندې ویشل شوی، چې اجرائیوي رئیس یو گروپ رهبري کوي ترڅو پخوانی رئیس له دندې گوښه کړي.
د ۱۳۸۹ زمري	د افغانستان بانک پخوانی رئیس د کابل بانک د پخواني مشراو پخواني اجرائیوي رئیس د استعفا غوښتنه کوي.
د ۱۳۸۹ د وري ۱۰	پراخه گډوډي موجوده وی، چې امانت اېښودونکي کابل بانک ته د خپلو شتمنیو د بېرته اخیستلو په نیت راځي.
د ۱۳۸۹ د وري ۱۰	د افغانستان دولت په دې اعلان سره نظم منځ ته راوړی، چې ټول امانتونه به تضمین شي. د افغانستان بانک د کابل

د ادارې فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکه او گډه کمیټه

بانک لپاره متولي انتصابوي.	
د افغانستان بانک، کابل ښاروالۍ ته یو رسمي مکتوب استوي او ترې غواړي، چې کابل بانک د لویو ونډه لرونکو ملکیتونه تر نظارت لاندې ونیسي.	د ۱۳۸۹ د وري ۱۴
د افغانستان بانک پخوانی رئیس د کورنیو چارو وزارت له مرستیال څخه غوښتنه کوي، چې له هوایي ډگر څخه دې د کابل بانک د ځینو هندي تابعیت لرونکو کارکوونکو سفرونه منع کړي.	د ۱۳۸۹ د وري ۱۴
د کابل بانک پخوانی رئیس له خپلو شخصي شتمنیو څخه د افغانستان بانک خبروي او ژمنه کوي، چې د هغوی ټول اسناد به د کابل بانک د تصفیه مدیریت ته لیږي.	د ۱۳۸۹ د وري ۱۶
د افغانستان بانک پخوانی رئیس، ولسمشر ته لیکي او دا روښانه کوي، چې د کابل بانک پخوانی رئیس او اجرايوي رئیس د تېښتې په هڅه کې دي؛ نو ځکه له ولسمشر نه د هغوی د نیولو اجازه غواړي.	د ۱۳۸۹ د وري ۱۷
ستر ونډه لرونکي یو داسې مکتوب لاسلیکوي، چې هغوی به د افغانستان بانک د نظارت له ټیم سره په گډه د ورکو شویو پیسو د بیا لاس ته راوړلو لپاره کار کوي.	د ۱۳۸۹ د وري ۲۴
د افغانستان بانک په افغانستان کې د تجارتي بانکونو رئیسانو او د سیمینیزو ارگانونو خپلواک ریاست ته د ونډه لرونکو د شتمنیو د تړلو په موخه مکتوبونه استوي.	د ۱۳۸۹ د وري ۲۸
د متحده ایالاتو د نړیوالې پراختیا اداره، د متحده ایالاتو د خزانه دارۍ څانگه، د پیسو نړیوال صندوق، نړیوال بانک او دیالیت د دې کرکېچ پر وړاندې د غبرگون د همغږۍ لپاره د مالي سکتورونو یو کاري گروپ منځ ته راوړي.	د ۱۳۸۹ وری
د پیسو نړیوال صندوق د کرډت د آسانیتا پروگرام دروي او تر هغه، چې اساسی غوښتنې نه وي تر لاسه شوې، بېرته نه تجدیدېږي. قانوني پلټنه، د کابل بانک د کرکېچ خپلواکه بیا کتنه، د پیسو بیرته تر لاسه کول او جنایي پلټنې هم تر پورتنۍ شرط لاندې دي.	د ۱۳۸۹ وری
د ټولیزې پلټنې بهیر بشپړیږي؛ خو افغانستان بانک به یې تصدیق نه کړي.	د ۱۳۸۹ وری
د افغانستان بانک داسې یوه مصوبه صادروي، چې نظارت کوونکي پلاوی ته شرایط جوړوي او د ونډه لرونکویا د بانک د مدیره پلاوی لپاره د ور او مناسب تعریف وضاحت کوي.	د ۱۳۸۹ د تلي ۱۸
څارونکي او ساتونکي رپوټ ورکوي، چې کابل بانک د سختو مشکلاتو درلودونکی دی او ډېرې قانوني سرغړونې یادوي. وړاندیز کوي، چې کابل بانک دې د متولیت لاندې راشي.	د ۱۳۸۹ د لرم ۸
پخوانی رئیس په ټوله نړۍ کې د ډېرو هېوادونو بانکونو او همکارانو ته لیکي او له هغوی نه غواړي؛ څو د کابل بانک د ونډه لرونکو او له قرضې نه د گټه اخیستونکو شتمنی کنګل کړي.	د ۱۳۹۰ وری
د افغانستان ولسمشر د څیړنو یو کمیسیون گوماري، چې د نظارت د عالي ادارې له لوري رهبري شي او د کابل بانک د کرکېچ په اړه پلټنه وکړي.	د ۱۳۹۰ د وري ۱۳

د ادارې فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکه او گډه کمیټه

نېټه	پېښه
د ۱۳۹۰ د وري ۲۲	ولسمشر اعلان کوي، چې کابل بانک به د تصفیه لاندې راځي.
د ۱۳۹۰ د وري ۲۶	د لویې څارنوالۍ اداره د ارزونې له څیړنیز کمیسیون سره یوځای کېږي.
د ۱۳۹۰ د وري ۳۱	د افغانستان بانک په رسمي ډول د تصفیه کړنې پیلوي.
د ۱۳۹۰ د غويي ۷	پخوانی رئیس پارلمان ته حاضرېږي او په کابل بانک کې د فساد د عاملینو نوملړ لولي او د عدلي پلټنې غوښتنه یې کوي، چې پکې سیاسي څیړی هم شاملې دي.
د ۱۳۹۰ د غويي	د افغانستان بانک له لوري د کابل بانک د ټولیزې پلټنې لپاره د نړیوالو حقوقی پلټونکو یو بنسټ گومارل کېږي.
د ۱۳۹۰ د غويي	ونډه لرونکي د هغوی د حسابونو د تړلو لپاره د پخواني رئیس له هڅو څخه خبرېږي او پخوانی رئیس د هغوی له ډلې نه د ځینو کسانو له مخالفت سره مخ کېږي.
د ۱۳۹۰ د غويي	د لویې څارنوالۍ لور پوری چارواکی اصلی جنایې اتهام لیک، لاسلیک کوي، خو دا له محکمې سره نه ثبت کیږي.
د ۱۳۹۰ د غويي ۲۶	د کابل بانک د کرکېچ د څیړنې کمیسیون له شپږ اوونۍ زیار وروسته خپل رپوټ تسلیموي. نوموړی رپوټ کی عمده ټکی داسې دی چې دغه کرکېچ د ونډه لرونکو د ناکامۍ، د ادارې پلاوی د سرغړونو د قوانینو په پام کې نه نیولو او د افغانستان بانک له لوري د حقایقو د نه برملا کولو په وجه منځ ته راغلی دی. دغه کمیسیون یو غړی، د قانون پر پلې کولو د څار رئیس او د لویې څارنوالۍ اداره دا پرېکړه ولسمشر ته سپاري، چې څوک مسؤل کني.
د ۱۳۹۰ د غبرگولی	د افغانستان بانک پخوانی رئیس پارلمان ته خپله وروستی وینا اوري او متحده ایالاتو ته تېښته کوي.
د ۱۳۹۰ د چنگاښ ۶	د افغانستان بانک پخوانی رئیس خپله استعفا وړاندې کوي او زیاتوي، چې د افغانستان بانک خپلواکي په پام کې نه نیول، موضوعاتو ته سیاسي رنگ ورکول، اړین اصلاحاترد شوی او د کار تدوام ناممکن شوی دی.
د ۱۳۹۰ د چنگاښ	د سترو جرمونو پر خلاف اداره ( انگلستان ) Serious Organized Crime Agency UK د لویې څارنوالۍ ادارې ته د نړیوالو جنایې دوسیو په حل کې د مرستې وړاندیز کوي.
د ۱۳۹۰ د چنگاښ	د کابل بانک پخوانی رئیس او پخوانی اجرائیوی رئیس، د کابل بانک د تورونه سره په تړاو نیول کیږي.
د ۱۳۹۰ د لړم ۲۳	د پیسو د نړیوال صندوق د پلاوی له لوري د افغانستان لپاره د کرډېت د آسانتیا پروگرام له هغه وروسته منظورېږي، چې د قانوني پلټنې او د تصفیه اساسی شرایط پوره کېږي.
د ۱۳۹۰ د لیندۍ	د لویې څارنوالۍ اداره د سترو جرمونو پر ضد د مبارزې د ادارې ( انگلستان ) Serious Organized Crime Agency UK وړاندیز مني.
د ۱۳۹۰ د کب ۲۶	د ټولیزې پلټنې رپوټ سپارل کیږي.
د ۱۳۹۱ وری	د سترې محکمې لخوا ځانگړې محکمه منځ ته راغله.
د ۱۳۹۱ وری	ولسمشر یو فرمان صادروي، چې له مخې یې پورورو ته د قرضونو د بېرته سپارلو اجازه ورکول کېږي؛ خو په دې ډول له سود نه معاف او له قانوني پلټنې نه خوندي پاتې شي.



د اداری فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکه او گډه کمیټه

پېښه	نېټه
د ماليې وزير د ادارې فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې د خپلواکي او گډې کمیټې نه غواړي؛ څو د کابل بانک د کرکېچ په اړه يو ټول اړخيزه پوښتنه ترسره کړي.	د ۱۳۹۱ د غبرگولي ۱۳
د لويې څارنوالۍ اداره د کابل بانک او د افغانستان بانک يو وېشت تنه په استننا د ونډه لرونکو، د پامير هوايي شرکت د پيلوټانو او د محاسباتي بنسټونو د کارکوونکو په گډون تورنوي او نيسي.	د ۱۳۹۱ د غبرگولي
بنيادو بدې شتمنۍ په اساسي ډول جدا کېږي او د نوي کابل بانک د خرڅلاو لپاره لاره هوارېږي.	د ۱۳۹۱ د زمري
د کابل بانک د تصفيه مديريت رپوټ ورکوي چې ۱۲۸ ميليونه امريکايي ډالر نقدا بيرتهلاس ته راغلي دي او د ۱۹۰.۶ ميليونه ډالرو په اندازه د کتابي ارزښت شتمنۍ هم بېرته ترلاسه شوي.	د ۱۳۹۱ د وري ۱۰
ځانگړی محکمه خپله لمړنۍ فيصله د کابل بانک جنایې دوسيې په اړه څرگندوي.	د ۱۳۹۱ کال لړم
له ادارې فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکه او گډه کمیټه د کابل بانک د کرکېچ په اړه د ټول اړخيزې پوښتنې رپوټ بشپړوی او سپاری.	د ۱۳۹۱ د تلي ۹

**څلورمه ضمیمه: د کمېټې تر ملاحظې لاندې اسناد**

- د افغانستان رپوټ د قوانینو او معیارونو د رعایت په اړه: د نړیوال بانک ارزونه او حسابداري، د ۱۳۸۷ د سلواغې ۲۸
- د افغانستان د اسعارو جریان، د امریکا د متحده ایالتونو د سفارت مرجع، د ۱۳۸۸ د تلې ۲۷
- د بانکدارۍ د سکتور د کلنیو اجرائتو رپوټ، د افغانستان بانک، ۱۳۸۶
- د بانکدارۍ د سکتور د کلنیو اجرائتو رپوټ، د افغانستان بانک، ۱۳۸۷
- د بانکدارۍ د سکتور د کلنیو اجرائتو رپوټ، د افغانستان بانک، ۱۳۸۸
- د شتمنی د پورونو مدیریت: د افغانستان بانک او د افغانستان د بانکدارۍ او مالي انستیتوت د خطرونو د زده کړه بیزو پروگرامونو پر وړاندې خنډونه او تکنیکونه، د ۱۳۹۱ چنگاښ
- د افغانستان اساسي قانون
- د کابل بانک د تصفيي د ادارې او د گاز گروپ تر منځ شوی تړون، د کابل بانک د تصفيي مدیریت، د ۱۳۹۰ وري ۲۳
- د اعتبارونو د خطرونو د مدیریت کورس، د افغانستان بانک او د افغانستان د بانکدارۍ او مالي انستیتوت، د ۱۳۹۱ غویی
- د کابل بانک د ساتونکيدفاعیه، نیټه نلری
- دیمیرگک – کنت، ای. ای. دیتراجیایو تی. ترپسل، (۲۰۰۶) د اصولی بانکداري: د باسل له مرکزي اصولو او بانکي کرنلارو سره مطابقت، د پیسو د نړیوال صندوق پاڼه ۰۶/۲۴۲
- دیمیرگک – کنت، ای. ای. دیتراجیایو (۲۰۰۹) د باسل مرکزي اصول او بانکي کرنلارې: ایا مطابقت مهم دی؟ د پالیسی د تحقیق پاڼه ۵۱۲۹، نړیوال بانک
- د حسابدارۍ د څو شرکتونو د بنسټ د ثبت تصدیق، د افغانستان د پانگې اچونې څخه د ملاتړ اداره
- د کابل بانک د کنتي رپوټ، د افغانستان بانک، د ۱۳۸۷ لیندۍ
- د کابل بانک د کنتي رپوټ، د افغانستان بانک، د ۱۳۸۸ مرغومي
- د کابل بانک د کنتي رپوټ، د افغانستان بانک، د ۱۳۸۷ غویی
- د کابل بانک د کنتي رپوټ، د افغانستان بانک، د ۱۳۸۶ وری
- د کابل بانک د تفتیش او ارزونې وروستی رپوټ، کرول، د ۱۳۹۰ د کب ۲۴
- د مالی څارنې څانگې تر بیوی پروگرام، د افغانستان بانک، د ۱۳۹۰ کال د وری میاشت
- د اعتبارونو د آسانتیا توسعوي پروگرام د پلي کولو لومړنی رپوټ، د پیسو نړیوال صندوق، د ۱۳۹۱ زمری
- د اعتبارونو د توسعوي پروگرام تر نظر لاندې لومړنی بیا کتنه، د اړینو اجرائتو په نه رعایت د سترگو پټولو غوښتنه، د مصارفو بېرته مرحله یي ورکول او د اجرائتو د معیارونو غني کول، د پیسو نړیوال صندوق، د ۱۳۹۱ زمری
- د بنچمارکونو او سپارښتنو لومړنی ټولگه، د ادارې فساد پر وړاندې د څارې او ارزونې خپلواکه او گډه کمېټه، د ۱۳۹۰ چنگاښ
- ونده لرونکو ته د بررسي کوونکو خپلواک رپوټ، ای.اف فرگوسن، د ۱۳۸۸ سلواغه

د اداری فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکه او گډه کمیټه

- د کابل بانک د کرکچ د ارزونې د کمېسیون رپوټ، د تحقیق کمېسیون، د ۱۳۹۰ د غويي ۲۶
- په کابل بانک او نوي کابل بانک پورې د اړوندو څیزونو ځای پر ځای کول، د کابل بانک د تصفيي مدیریت، د ۱۳۹۱ د وري ۱۸
- د کابل بانک اساسنامه، کابل بانک، د ۱۳۸۲ زمری
- د کابل بانک د بانکدارۍ د جواز غوښتنلیک، کابل بانک، د ۱۳۸۲ مرغومي ۷
- د کابل بانک تجارتي طرحه او پلان، کابل بانک، د ۱۳۸۲ د مرغومي ۷
- د کابل بانک د پانگې د ساتنې هوکړلیک، کابل بانک، د ۱۳۸۳ د غیرگولي ۳۱
- د کابل بانک د ساتندویي ډلې رپوټ، د کابل بانک ساتندویه ډله، د ۱۳۸۹ د لرم ۸
- د ۱۳۸۹ د وري له ۹ نه د ۱۳۸۹ د لرم تر ۱۵ پورې د کابل بانک د اعتبارونو د اداري رپوټ
- د کابل بانک پر وړاندې د جزايي دعوا بڼه، لویه څارنوالي، د ۱۳۹۱ غیرگولي
- د کابل بانک د ۱۳۸۵-۱۳۸۶ کلونو لپاره د کابل بانک څلورم کلنی رپوټ، د ۱۳۸۷ د غیرگولي ۸
- د کابل بانک د ۱۳۸۴-۱۳۸۵ کلونو لپاره د کابل بانک دریم کلنی رپوټ، د ۱۳۸۶ د غیرگولي ۱۲
- د افغانستان د بانکدارۍ قانون
- د افغانستان بانک قانون
- د تورو پیسو د مینځلو او له هغو نه د ترلاسه کیدونکو گټو پر وړاندې د مبارزې قانون
- د جرمونو د کشف او تحقیق قانون
- د پولیسو قانون
- د مالي سکتور له وروستی تجربې نه زده کړې درسونه، د افغانستان بانک، د ۱۳۸۹ د لیندۍ ۱۵
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لوري تر څارنیلاندې د کابل بانک د اېښودلو د پرېکړې مکتوب د ۱۳۸۹ د وري ۱۴
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لوري د کابل بانک د جواز د منظوری مکتوب، د ۱۳۸۳ د چنگاښ ۶
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لوري دمقدماتي جواز د منظوری مکتوب، د ۱۳۸۳ وری
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لوري د کابل بانک د ارزوونکي ټیم په توگه د کی.پی.ام.جي د تصویب مکتوب، د ۱۳۸۴ د وري ۳
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لورید یوې امتحاني دورې لپاره د خطراتو د آمریت د سرپرست د منظوری مکتوب، د ۱۳۸۶ د کب ۲۵
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لوري د کابل بانک د اعتبارونو د آمر د ټاکل کېدلو د منظوری مکتوب، د ۱۳۸۶ د کب ۲۵
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لوري د کابل بانک د داخلي تفتیش د آمر د تقرر د منظوری مکتوب، د ۱۳۸۵ د زمري ۴
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لوري د عملیاتي آمر د تقرر د منظوری مکتوب، د ۱۳۸۵ د زمري ۴

- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لوري د بانک د نمایندگيو د جوړښتد مشروطولو د منظورۍ مکتوب، د ۱۳۸۴ د کب ۳
- د افغانستان بانک له لوري کابل بانک ته د مالي کال، چې د ۱۳۸۴ په کب کې پای ته رسېږي، د څېړونکو په توگه د بهل، لد او السايق درولو مکتوب، د ۱۳۸۵ د غبرگولي ۲۸
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لوري د مالي امر د تقرر د منظورۍ مکتوب، د ۱۳۸۴ د مرغومي ۱۶
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له خوا له قانون سره د مطابقت د امر د تقرر د منظورۍ مکتوب، د ۱۳۸۶ د مرغومي ۱۶
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لوري د اجرائيوي رئيس د معاون او د نمایندگيو په اړه مکتوب، د ۱۳۸۶ د غبرگولي ۳
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لوري د اجرائيوي رئيس د تقرر د مشروطولو د منظورۍ مکتوب، د ۱۳۸۳ د کب ۱۹
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لوري د کابل بانک د عملياتي امر د تقرر د منظورۍ لپاره د سپارښتنو په اړه مکتوب، د ۱۳۸۵ د زمري ۴
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له خوا د اجرائيوي رئيس د تعويق د منظورۍ مکتوب، د ۱۳۸۵ د زمري ۲۲
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لوري د اجرائيوي رئيس د معاون په اړه مکتوب، د ۱۳۸۵ د کب ۱۲
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لوري د اجرائيوي رئيس د منظورۍ له شرايطو سره په مطابقت کې د ناکامېدو په اړه مکتوب، د ۱۳۸۹ وري
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لوري د يوې مرکي د جوړولو مکتوب، د ۱۳۸۶ د غبرگولي ۱۶
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لوري د دويم ځل لپاره د کابل بانک د مستقل څېړونکي په توگه د اليوتگلف لمتد د ردولو مکتوب، د ۱۳۸۴ د مرغومي ۱۳
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لوري د اجرائيوي رئيس د معاون د تقرر د رد مکتوب- نيټه نلری.
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لوري د ونډه لرونکو د مالي او فردي سوابقو د مالوماتو د وړاندیز مکتوب، د ۱۳۸۶ د مرغومي ۱۹
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لوري د څارونکي پلاوی د غرو د سوابقو له مخې د مالوماتو د وړاندیز مکتوب، د ۱۳۸۶ د کب ۱۱
- کابل بانک ته د افغانستان بانک له لوري د کابل بانک د ونډه لرونکو د سوانحو له مخې د مالوماتو د وړاندیز مکتوب، د ۱۳۸۶ د کب ۱۳
- د لويې څارنوالۍ ادارې ته د افغانستان بانک له لوري د کابل بانک په اړه د جنايي پلټنو له مخې د وړاندیز مکتوب، د ۱۳۸۹ د ليندۍ ۲
- د لويې څارنوالۍ ادارې ته د افغانستان بانک له لوري د پخواني اجرائيوي رئيس د سفر په اړه مکتوب، د ۱۳۸۹ د سلواغې ۲۰
- د لويې څارنوالۍ ادارې ته د افغانستان بانک له لوري د يادو کسانو د ممنوع الخروج کېدو مکتوب.
- د کابل بانک رئيس ته د افغانستان بانک له لوري د مستقل بررسي کوونکي په توگه د اليوتگلف لمتد د رد مکتوب، د ۱۳۸۴ د غبرگولي ۲۹
- د بانکونو اجرائيوي رئيسانو ته د افغانستان بانک له لوري د شتمنيو د منجمدکېدلو مکتوب، د ۱۳۸۹ د وري ۲۴

د مرکزي بانکونو رئیسانو ته د افغانستان بانک له خوا د کابل بانک د ونډه والو د شتمنیو د منجمېدکېدلو وړاندیزیه مکتوب، د ۱۳۹۰ د غويي ۱۲

د څارنې عالي ادارې ته د ښودل شویو اندېښنو په ځواب کې د افغانستان بانک له لوري مکتوب، د ۱۳۸۹ د غبرگولي ۱۵

د څارنې عالي ادارې ته د افغانستان بانک له لوري په کابل بانک کې د لاسته راوړنو په اړه مکتوب، د ۱۳۹۰ د وري ۲۲

د څارنې عالي ادارې ته د افغانستان بانک له لوري په کابل بانک کې د لاسته راوړنو په اړه مکتوب، د ۱۳۹۰ د وري ۲۷

د سیمیزو ارگانونو خپلواک ریاست ته د افغانستان بانک له لوري د شتمنیو د انجماد مکتوب، د ۱۳۸۹ د وري ۲۴

د کورنیو چارو وزیر ته د افغانستان بانک له لوري د بالقوه الوتنو د خطر په اړه مکتوب، د ۱۳۸۹ د وري ۱۴

د افغانستان ولسمشر ته د افغانستان بانک له لوري د کابل بانک د مدیرانو د نیول کېدو په اړه مکتوب، د ۱۳۸۹ د وري ۱۴

د متحده ایالاتو د خزانو وزیر ته د افغانستان بانک له لوري د مرستې وړاندیزیه مکتوب، د ۱۳۸۹ د وري ۹

د کابل د هوايي ډگر د فرمان ورکولو مرکز ته د افغانستان بانک له خوا د بالقوه الوتنو د خطر په اړه مکتوب، د ۱۳۸۹ د وري ۱۴

د کابل بانک له لوري افغانستان بانک ته د تفتیش د کمیټې او د څارنې د هیأت د غړو د نومونو د وړاندې کولو مکتوب، د ۱۳۸۷ د غبرگولي ۲۹

افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د څارنې په پلاوی کې د بدلون په اړه مکتوب، د ۱۳۸۸ د وري ۱۱

افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د اجرائیوي رئیس د تقرر په اړه مکتوب، د ۱۳۸۷ د چنگاښ ۲۵

افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د عملیاتي آمر د تقرر په اړه مکتوب، د ۱۳۸۹ د وري ۲۳

افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د څارنې د پلاوی د غړو د منظوری په اړه مکتوب، د ۱۳۸۶ د کب ۱

افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د بخت د حسابونو په اړه مکتوب، د ۱۳۸۶ د وري ۲۸

افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د مدیره پلاوی د تقرر د سوابقو د مالوماتو په اړه مکتوب، د ۱۳۸۶ د لیندۍ ۱۰

افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د څارنې د پلاوی د غړو د سوابقو د مالوماتو په اړه مکتوب، د ۱۳۸۴ د کب ۱۴

افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري په مدیره پلاوی کې د بدلونونو په اړه مکتوب، د ۱۳۸۷ د چنگاښ ۲۲

افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د نمایندګیو د جواز په اړوند د افغانستان بانک د اندېښنو په اړه مکتوب، د ۱۳۸۴ د کب ۱۴

افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري پانګونې ته د نویو ونډو د نویستلو په اړه مکتوب.

افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د اجرائیوي ریاست لپاره د سرپرست د تقرر مکتوب، د ۱۳۸۵ د وري ۲۰

افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د څارنې د پلاوی د یوه غړي د تقرر په اړه مکتوب، د ۱۳۸۵ د لړم ۱۴

افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د اجرائیوي رئیس د تقرر په اړه مکتوب، د ۱۳۸۵ د چنگاښ ۱

افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د کابل بانک د لومړي معاون د تقرر په اړه مکتوب، د ۱۳۸۶ د غبرگولي ۱۷

افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د بهرنیو پلټونکو د منظوری په اړه مکتوب، د ۱۳۸۵ د چنگاښ ۳

- افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د پلټنې د کمېټې د امر د تقرر د منظوري په اړه مکتوب، د ۱۳۸۸ د غبرگولي ۵
- افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د خطرونو د مدیریت د کمېټې د جوړښت په اړوند د مالوماتو تر لاسه کولو لپاره مکتوب، د ۱۳۸۶ د مرغومي ۱۰
- افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د تفتیش د کمېټې د جوړښت په اړوند مالوماتو تر لاسه کولو لپاره مکتوب، د ۱۳۸۵ د غبرگولي ۲۲
- افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د څارنې د پلاوی د یوه غړي د ورپېژندلو په اړه مکتوب، د ۱۳۸۵ د وري ۱۴
- افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د څارنې د پلاوی د غړو او ونډه لرونکو د فهرست په اړه مکتوب، د ۱۳۸۶ د غبرگولي ۲۷
- افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د زیاتې شوی شریکی پانگی په اړه مکتوب، د ۱۳۸۵ د چنگاښ ۳
- افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري دکابل بانکبیلعانی (پیشکی) پانگی د پېرښت په اړه مکتوب، د ۱۳۸۶ د غبرگولي ۴
- افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د کابل بانک د بیعانی (پیشکی) پانگید پېرښت په اړه مکتوب، د ۱۳۸۵ د وري ۲۰
- افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د کابل بانک د بیعانی (پیشکی) پانگید پېرښت په اړه مکتوب، د ۱۳۸۶ د غبرگولي ۴
- افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د لومړي معاون او د مدیره پلاوی د رئیس د استعفاو په اړه مکتوب، د ۱۳۸۶ د غبرگولي ۱۳
- افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د ولسي جرگې د اقتصادي کمیټې د غبرگون په اړه مکتوب، د ۱۳۸۶ د لیندۍ ۱۸
- افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د ونډو د خرڅلاو په اړه مکتوب، د ۱۳۸۵ د لرم ۱۸
- افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د کابل بانک د مستقل څېړونکي په توگه د الایت گلف لمتد د وړاندیز پر بنا مکتوب، د ۱۳۸۴ د مرغومي ۵
- افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري دبانک د اجرايوي رئیس د منظوری د وړاندیز پر بنا مکتوب، د ۱۳۸۳ د سلواغې ۲۶
- افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د ۱۳۸۴ کال لپاره، چې په کب کې پای ته رسېږي، د بهل، لد اوالسابق گومارل شویو پلټونکو د وړاندیز پر بنا مکتوب، د ۱۳۸۴ د سلواغې ۱۹
- افغانستان بانک ته د کابل بانک له لوري د ۱۳۸۴ کال لپاره، چې په کب کې پای ته رسېږي، د بهل، لد اوالسابق گومارل شویو پلټونکو د وړاندیز پر بنا مکتوب، د ۱۳۸۵ د غويي ۳
- د کابل بانک له لوري افغانستان بانک ته د ۱۳۸۳ کال لپاره مکتوب، چې دکب په میاشت کې پای ته رسېږي، د کی.پی.ام.جی د خپلواکه پلټونکي په حیث گومارل مکتوب، د ۱۳۸۴ د چنگاښ ۱۴
- د کابل بانک له لوري افغانستان بانک ته د مقرر شویو مدیرانو د بیاکتنې په اړه مکتوب، د ۱۳۸۶ د کب ۱
- ځانگړي محکمې ته د کابل بانک د ونډه لرونکو لخوا د ونډه لرونکو د حقونو د اعادي په اړه مکتوب، د ۱۳۹۱ د چنگاښ ۲۷
- د افغانستان بانک ته د محمود کرزي له لوري د کابل بانک د ادعاو په اړه مکتوب، د ۱۳۹۱ د وري ۲۹
- د ملي امنیت د ریاست له لوري د افغانستان بانک ته د کابل بانک د موضوعاتو په اړه مکتوب، د ۱۳۸۸ د تلي ۲۸
- د مالي شخړو کمېسیون ته د نوي کابل بانک له لوري د سهم لرونکو عرایضو ته د رسېدو لپاره د مناسبې محکمې په اړه مکتوب، د ۱۳۹۱ د زمري ۱۴

د اداری فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکه او گډه کمیټه

ځانگړې محکمې ته د نوي کابل بانک له لوري د معلوماتو پر بنا د محکمې د استعمال ځوابیه مکتوب، د ۱۳۹۱ د وري ۲۹

د فرانسې عدلیې وزارت ته د لویې څارنوالۍ د ادارې له خوا د همکارۍ وړاندیزیه مکتوب، د ۱۳۹۱ د وري ۲۷

نوي کابل بانک ته د لویې څارنوالۍ له خوا د نوي کابل بانک د هدایت له مخې د کابل بانک کمپیوټري سیستم ته د پخواني رئیس او پخواني اجرايوي رئیس د لاس رسې په اړه مکتوب، د ۱۳۹۰ د چنگاښ ۲۷

د کابل بانک د تصفیې مدیریت ته د مالي شخړو د حل د کمپسیون له لوري لویې څارنوالۍ ته د ارجاع په اړه مکتوب، د ۱۳۹۱ د چنگاښ ۳

د افغانستان بانک ته د څارنې د عالي ادارې له خوا په کابل بانک کې د موجوده اندېښنو په اړه مکتوب، د ۱۳۸۹ د وري ۱۸

د څارنې د عالي ادارې له لوري د ادارې فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکۍ او گډې کمیټې ته د کابل بانک په عمومي پوښتنو کې د گډون د رد له مخې مکتوب، د ۱۳۹۱ د وري ۲۹

د ادارې فساد پر وړاندې د څارنواو ارزونې د خپلواکې او گډې کمیټې ته د پرايس واتر هوز کوپرز له لوري د کابل بانک د خپلواکو پلټنو د ارزونې پر بنا مکتوب، د ۱۳۹۱ د تلي ۱۸

د لویې څارنوالۍ ادارې ته د ځانگړې محکمې له لوري په نوي کابل بانک کې د تعقیب وړ موضوعاتو په اړه مکتوب، د ۱۳۹۱ د چنگاښ ۲۴

د لویې څارنوالۍ ادارې ته د ځانگړې محکمې له خوا د وروستۍ پور اخیستونکې مرجع له لوري د اسانتیا برابرونکو وجوهاتو د تخصیص په اړه مکتوب، د ۱۳۹۱ د وري ۲۸

د کابل بانک د تصفیې ادارې ته د ځانگړې محکمې له لوري د پخواني رئیس له خوا د هغه پر غاړه د مبلغ په مورد د یوه شکایت په اړه مکتوب، د ۱۳۹۱ د چنگاښ ۱۷

د کابل بانک د تصفیې مدیریت ته د ځانگړې محکمې له خوا د پخواني رئیس په اړه د پخواني اجرايوي رئیس د عریضې د لېرلو پر بنا مکتوب، د ۱۳۹۱ د زمري ۱

د ملی امنیت ریاست ته د ځانگړې محکمې لخوا مکتوب لیرل، تر څو د کابل بانک پخوانی رئیس او پخوانی اجرايوي رئیس بندي کرای شي، د ۱۳۹۰ کال د چنگاښ ۵

نوي کابل بانک ته د ځانگړې محکمې له خوا د کابل بانک د شتمنیو او له وروستۍ قرضې اخیستو نه د مالومو شویو وجوهاتو د مالوماتو د غوښتنې پر بنا مکتوب، د ۱۳۹۱ د چنگاښ ۱۰

نوي کابل بانک ته د ځانگړې محکمې له لوري د هغوی د مالوماتو له مخې د غوښتنلیک د پلټنې په اړه مکتوب، د ۱۳۹۱ د زمري ۹  
د کابل بانک اجرايوي رئیس ته د متحده ایالاتو د خزاني د شعبیله لوري د بانکدارۍ له قوانینو سره د مطابقت د اړتیا په اړه مکتوب، د ۱۳۸۸ د کب ۱۳

د همغږۍ د محدودوالۍ او پیسو باندې د ناسم کنترول په وجه د متحده ایالاتو مرستې او هڅې د دی مانع شوی چې په افغانستان کې مالی سکتور وده وکړی او د متحده ایالاتو پیسې په نډه شکل سره وساتل شي، د افغانستان د بیارغونې د اختصاصی تحقیق جنرال، د ۱۳۹۰ کال د چنگاښ ۲۹

لاننبرگ، ای. (۲۰۰۳) په افغانستان کې د مالیاتې نظام ایجاد، د پیسو نړیوال صندوق.

افغانستان بانک ته د کابل بانک د سهم لرونکو د شتمنیو د برملا کولو په اړه هوکړه لیک، د ۱۳۸۹ د وري ۲۴

د شتمنی د برملا کولو په اړه د افغانستان بانک ته د کابل بانک د پخواني رئیس هوکړه لیک، د ۱۳۹۰ د وري ۱۶

د اداری فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکه او گډه کمیټه

د افغانستان بانک ارشد مدیریت ته د داخلي تفتیش د امر د تقرر د سپارښتنې له مخې هوکړه لیک، د ۱۳۸۵ د زمري ۴

د افغانستان بانک رئیس ته د کابل بانک د جواز د غوښتنلیک په اړه ابلاغیه، د ۱۳۸۳ د چنگاښ ۲

د کابل بانک میاشتنی مالي تحلیل، د افغانستان بانک، د ۱۳۸۸ له غويي - مرغومي

د نوی کابل بانک کارې پلان، د افغانستان د اسلامي جمهوریت دولت، د ۱۳۹۱ د وري ۶

پاولوویچ، جی. او جی چاراپ (۲۰۰۹) په افغانستان کې د تجارتي بانکدارۍ د نظام پراختیا، گواښونه او ښېکڼې، د پیسو د نړیوال صندوق له لوري کار یصفحه ۰۹/۱۵۰

د افغانستان د جزا قانون

د کابل بانک د وضعیت په اړه د پخواني رئیس او پخواني اجرایوي رئیس عریضه، د ۱۳۹۰ د تلي ۱۲

د اصلاحي اقداماتو د پورته کولو طرحه، د افغانستان بانک، د ۱۳۸۸ غیرکولی

د اصلاحي اقداماتو د اوچتولو طرحه، د افغانستان بانک، د ۱۳۸۴ کب

د جمهوري ریاست فرمان د اداري فساد پر وړاندې د مبارزې او اداري اصلاحاتو پر بنا، د ۱۳۹۱ چنگاښ

د جمهوري ریاست فرمان د کابل بانک کرکېچ ته د تحقیق د کمیسیون د تاسیس له مخې، د ۱۳۹۰ د وري ۱۳

د کابل بانک لپاره د ځانگړې محکمې د منظوری له مخې د جمهوري ریاست فرمان، د ۱۳۹۱ د وري ۳۰

د جمهوري ریاست فرمان د سهم لرونکو لخوا د پورونو د بېرته سپارنې او د کابل بانک لپاره د ځانگړې محکمې د تاسیس پر بنا، د ۱۳۹۱ د وري ۱۶

د افغانستان بانک د پخواني رئیس د استعفا په اړه مطبوعاتي اعلامیه، د ۱۳۹۰ د چنگاښ ۶

د کابل بانک د رئیس، د کابل بانک د پخواني رئیس په اړه مطبوعاتي اعلامیه- بېله نېټې.

د افغانستان بانک او د مالي وزارت تر منځ د ژمنتیا توافق، د ۱۳۹۰ وری

د کابل بانک په اړه عامه څرگندونې، د افغانستان بانک، د ۱۳۹۰ د وري ۳۱

د تصفيي د جریان رپوټ (لومړنی رپوټ)، کرول، د ۱۳۹۰ د کب ۲۴

د تصفيي د جریان رپوټ، کرول، د ۱۳۹۰ وری

د تصفيي د جریان رپوټ (د تفتیش رپوټ)، کرول، د ۱۳۹۱ د غیرکولي ۲۵

د تصفيي د جریان رپوټ: د ۱۳۹۱ زمری- کرول، د ۱۳۹۱ د وري ۱۵

د شرکت د اداري مقرره، په افغانستان کې د بانکدارۍ قانون

اړوندو کسانو ته د صادر شویو پورونو د زیاتوالی مقرره، په افغانستان کې د بانکدارۍ قانون

د اجرایوي کړنو له مخې مقرره، په افغانستان کې د بانکدارۍ قانون

د جواز او جواز ورکولو له مخې مقرره، په افغانستان کې د بانکدارۍ قانون



## د ادارې فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکه او گډه کمیټه

د غیر قانونی پیسو او د ترهګرو د تمویل کولو په وړاندې د مالی ادارو د مسئولیتونو لپاره د مقرر ترتیب، غیر قانونی پیسو په وړاندې مبارزه او د جرمونو د قانون پلی کول.

د امریکا د متحده ایالاتو د نړیوالې پراختیایي ادارې بیا کتنه/ د افغانستان د بانکونو او د کابل بانک د کرکیچ د څارنې په برخه کې مرستې، د افغانستان د بیاجوروني لپاره تحقیقي ځانګړی جنرال، د ۱۳۸۹ د کب ۲۵

په افغانستان کې د اقتصادي جرمونو پر وړاندې د مبارزې کرنلاره، د اقتصادي جرمونو لپاره کاري ډلې، د ۳۱۹۱ د غبرګولي ۲۴ د گاز ګرپ په مالکیت کې نقش لوبول، د مالی شخړو د حل کمپسیون، ۱۳۹۱

د بنچمارکونو او سپارښتنو دویمه ټولګه، د ادارې فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکه او گډه کمیټه، د ۱۳۹۰ لړم د ۱۳۹۰ کال د کارکونکو رپوټ، د اعتباراتو د تسهیل تر توسعوي پروګرام لاندې د درې کلونو تنظیماتو د وړاندیزونو او مشورې پرېنډ، د پیسو نړیوال صندوق، د ۱۳۹۰ د لړم ۱۱

د پیسو د نړیوال صندوق د غړو څرګندونې د افغانستان د اسلامي جمهوریت نه د لیدنې په اړه، د پیسو نړیوال صندوق، د ۱۳۸۹ د سلواغې ۲۶

د کابل بانک د تحقیق په اړه وضعي رپوټ، د لویې څارنوالۍ اداره، د ۱۳۹۱ چنگاښ

د بانکدارۍ د سیستم د شرایطو د تحلیل او اجرائتو لنډیز، د افغانستان بانک، د ۱۳۸۹ زمرې

کابل بانک ته نظارتي مکتوب: د کابل بانک له لوري د بانکدارۍ د وروستي جواز د ترلاسه کولو شرایط، د افغانستان بانک، د ۱۳۸۳ د غبرګولي ۳۱

د کابل بانک په اړه نظارتي رپوټ، د افغانستان بانک- له نېټې پرته

د عالی شورا پر پیکره لیک د افغانستان بانک، د بانک د مدیره پلاوی د غړو په صلاحیتونو باندې، د ۱۳۸۹ د غبرګولي ۲۰

د عالی شورا پر پیکره لیک د افغانستان بانک، د بانک د مدیریت د ونډه لرونکو د شمولیت په اړوند، د ۱۳۸۹ د غبرګولي ۱۶

د افغانستان بانک، په کابل بانک باندې د ځانګړې کتنې هدفمند رپوټ، د ۱۳۸۷ وری

د افغانستان بانک، په کابل بانک باندې د ځانګړې کتنې هدفمند رپوټ، د ۱۳۸۸ زمرې

د افغانستان بانک، په کابل بانک باندې د ځانګړې کتنې هدفمند رپوټ، د ۱۳۸۷ غویی

د کابل بانک په اړه د پارلمان د استماعیه غونډو متنونه، د ۱۳۸۹ وری

د فساد پر وړاندې د مبارزې لپاره د ملګرو ملتونو کنوانسیون

د بین المللي ترسره شویو جرمونو د مبارزې په اړه د ملګرو ملتونو کنوانسیون

د افغانستان بانک، کابل بانک ته اخطاریه مکتوبه، د ۱۳۸۶ وری

د افغانستان بانک، کابل بانک ته اخطاریه مکتوبه، د ۱۳۸۶ مرغومي